

Miriam M. B. Bandlien

Frivillighetsturisme som utviklingsaktør?

En kvalitativ studie av lokale aktørers oppfatninger av
frivillighetsturisme

Masteroppgave i idrettsvitenskap
Seksjon for kultur og samfunn
Norges idrettshøgskole, 2019

Sammendrag

Denne studien tar for seg lokale aktørers syn på frivillighetsturisme som en utviklingsaktør i deres lokalsamfunn. Det er en kvalitativ kasusstudie av en sørafrikansk NGO, 'Change'¹, som bruker frivillighetsturister i sine utdannings- og idrettsprosjekter for barn og unge i en township i Cape Town, Sør-Afrika. Datamaterialet baserer seg på 8 semi-strukturerte intervjuer og deltakende observasjon over et 5 ukers feltarbeid.

Oppgaven har som hensikt å gi de lokale aktørene en stemme da deres perspektiv er lite representert i forskning på feltet. Studien vil også belyse hvorvidt frivillighetsturisme er med på å opprettholde en diskurs om Vestens overlegenhet, og dermed 'rett' til å 'hjelpe' mennesker i andre deler av verden. Studiens problemstilling lyder som følger: *Hvordan opplever lokale aktører frivillighetsturisters bidrag til utvikling i deres lokalsamfunn?* Det teoretiske rammeverket baserer seg på Edward Saids Orientalismebegrep. Jeg tar også for meg *Afrikanisme* og *Oksidentalisme* som har sprunget ut fra Saids teorier. Dette gir grunnlag for å kunne si noe om hvordan mennesker fra ulike deler av verden ser på hverandre og hvilke følger denne diskursen kan få.

Studiens funn viser at de lokale aktørene opplever både fordeler og utfordringer med Changes og de frivilliges tilstedeværelse. De lokale opplever i stor grad at Changes prosjekter er utviklet på de frivilliges premisser. Selv om de ser noen fordeler ved samarbeidet, som økonomisk støtte og et aktivitetstilbud for barna, opplever de å ikke bli møtt på sine interesser og behov av Change. Det er imidlertid ulike opplevelser blant de lokale aktørene, og spesielt én er betydelig mer positiv til de frivilliges bidrag på sin skole og i lokalsamfunnet enn de andre lærerne. Det er også interessant at ledelsen i Change og de frivillige har en ganske annen beskrivelse av lokalsamfunnet og de frivilliges bidrag enn det de lokale aktørene har. Det er også et funn at Changes fokus på de frivilliges behov og interesser kan sies å opprettholde diskursen om at Vesten er overordnet det afrikanske samfunnet ved å fortelle de frivillige at de 'gjør en forskjell' uten å ha erfaring eller kompetanse, men kun ved å være der.

Nøkkelord: Frivillighetsturisme, Orientalisme, Idrettsutvikling, utviklingsdiskurs

¹ 'Change' er et fiktivt navn jeg har gitt organisasjonen for å ivareta dens anonymitet

Innhold

Sammendrag	3
Innhold	4
Forord.....	8
1. Innledning.....	9
1.1 Studiens formål og problemstilling.....	10
1.2 Studiens struktur.....	10
1.3 Begrepsavklaringer	10
1.3.1 Utvikling	11
1.3.2 Idrett og utvikling	11
1.3.3 Frivillighet.....	13
1.3.4 Frivillighetsturisme	13
1.3.5 Lokale aktører	14
2. Tidligere forskning.....	15
2.1 Frivillighetsturistenes motivasjon.....	15
2.2 ‘Othering’	15
2.3 Er frivillighetsturisme et bidrag i internasjonal utvikling?	16
2.4 Frivillighetsturisme som arena for kulturutveksling eller kulturkrasj?	18
2.5 Oppsummering.....	21
3. Kontekst: Sør-Afrika, townshipen og Change	22
3.1 Apartheid	22
3.2 Sør-Afrika i dag.....	23
3.3 Rasedelt idrett.....	25
3.3.1 Sørafrikansk idrett i dag.....	25
3.4 Townshipen	26
3.5 Change.....	26
3.5.1 Idrettsprosjektet	28
4. Teoretisk rammeverk.....	29
4.1 ‘Den andre’	29
4.2 Orientalisme.....	30
4.2.1 Sids kritikk	30

4.3	Oksidentalisme: Den ikke-vestlige verdens syn på Vesten	32
4.4	Konstruksjonen av Afrika	33
4.5	En nedsettende gjentakelse.....	34
4.6	Oppsummering.....	35
5.	Metode og fremgangsmåte	36
5.1	Kvalitativ metode	36
5.2	Min førforståelse	36
5.3	Utvalg	38
5.4	Tilgang til feltet og rekruttering av deltakere	38
5.5	Feltarbeidet.....	39
5.6	Observasjon	40
5.6.1	Gjennomføring av observasjon	40
5.7	Kvalitativt intervju.....	41
5.8	Intervjuguide	42
5.8.1	Gjennomføring av intervju.....	43
5.9	Analysemetoder	44
5.9.1	Transkribering og kategorisering av intervjutekstene.....	44
5.9.2	Koding og kategorisering.....	45
5.10	Vurdering av metoden	46
5.10.1	Troverdighet.....	46
5.10.2	Validitet: Gyldighet	48
5.10.3	Overførbarhet.....	48
5.11	Etiske overveielser.....	48
5.11.1	Etiske utfordringer ved feltarbeid og observasjon	49
5.11.2	Etiske utfordringer ved intervju	50
5.11.3	Informert samtykke	51
5.11.4	Konfidensialitet.....	51
5.11.5	Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD).....	52
6.	Resultater og analyse	53
6.1	Presentasjon av informantene.....	53
6.2	Townshipen som lokalsamfunn.....	54
6.2.1	Mrs. Mazibuko	55
6.2.2	Mr. Grey.....	56
6.2.3	Mr. Wagner	57
6.2.4	Ms. Lisakanya	57
6.2.5	Ms. Colleen	58
6.2.6	Vanessa	58
6.2.7	Hannah	59

6.2.8	Oppsummering.....	59
6.3	Change.....	60
6.3.1	Ms. Colleen.....	60
6.3.2	Mr. Visser.....	62
6.3.3	Mr. Grey.....	62
6.3.4	Mr. Wagner.....	65
6.3.5	Mrs. Mazibuko.....	65
6.3.6	Mrs. Lisakanya.....	65
6.3.7	Vanessa.....	66
6.3.8	Hannah.....	66
6.3.9	Oppsummering.....	67
6.4	De frivilliges rolle.....	67
6.4.1	Ms. Colleen.....	68
6.4.2	Mr. Visser.....	68
6.4.3	Mr. Grey.....	69
6.4.4	Mr. Wagner.....	71
6.4.5	Mrs. Mazibuko.....	72
6.4.6	Ms. Lisakanya.....	73
6.4.7	Vanessa.....	74
6.4.8	Hannah.....	75
6.4.9	Egne observasjoner.....	75
6.4.10	Utfordringer med at de frivillige er hvite og fra Vesten.....	77
6.4.11	Utfordringer med de frivilliges korte opphold.....	79
6.4.12	Oppsummering.....	82
7.	Oppsummering og diskusjon.....	84
7.1	Fordeler.....	84
7.1.1	De frivilliges rolle på førskolen.....	84
7.1.2	Økonomisk støtte.....	84
7.1.3	Idrettsprosjektet: Mindre lediggang.....	85
7.1.4	Kulturutveksling.....	85
7.2	Utfordringer.....	86
7.2.1	Dårlig kommunikasjon.....	86
7.2.2	De frivilliges rolle på barneskolen.....	86
7.2.3	Frivillige fra Vesten.....	87
7.2.4	Korte opphold.....	87
7.3	De frivillige om sitt bidrag.....	88
7.4	Diskusjon.....	88
7.4.1	På lokalsamfunnets premisser?.....	88
7.4.2	Lokalsamfunnet som en salgsvare.....	89
7.4.3	Kulturutveksling.....	90
7.4.4	Changes og de frivilliges opplevelse av eget bidrag.....	91
7.4.5	Idrettsprosjektet.....	93
7.4.6	Korte opphold.....	95
7.4.7	Oppsummerende diskusjon: Vestens 'rett' til å 'hjelpe'?.....	95
8.	Avsluttende kommentar.....	97
8.1	Studiens begrensninger og forslag til videre forskning.....	97

Referanser	99
Forkortelser	106
Vedlegg	107
Vedlegg 1: Informasjonsskriv og samtykkeskjema.....	107
Vedlegg 2: Godkjenning fra NSD	110
Vedlegg 3: Intervjuguide, lokale aktører	113
Vedlegg 4: Intervjuguide, frivillige	114
Vedlegg 5: Intervjuguide, leder i Change.....	115
Vedlegg 6: Oversatte sitater.....	116

Forord

Denne masteroppgaven marker slutten på en spennende, fantastisk og variert studietid. På tross av en svært sammensatt bachelorgrad, har idrett og samfunnsfag stått sterkt hele veien, og jeg er stolt over å kunne avslutte studiene med en mastergrad i idrettsvitenskap på seksjon for kultur og samfunn ved NIH.

Først og fremst vil jeg takke min studieveileder Åse Strandbu for godt samarbeid, god oppfølging og støtte, og ikke minst for å ha vært en faglig inspirasjon helt fra vi møttes i forbindelse med Idrett, kultur og utviklingsarbeid.

Jeg vil også rette en takk til mine venner i Sør-Afrika som har hjulpet meg å skaffe informanter, tilrettelagt og gjort feltarbeidet mulig.

Takk til pappa, som både har kommet med (mer eller mindre) oppmuntrende tilbakemeldinger både når det gjelder oppgaven, og livet forøvrig. Takk til venner som har lest og kommentert, og som alltid er der for meg; Anders, Heidi, Håvard og Ingvild. Jeg vil også takke min gode venninne Ester spesielt for å ha gjort innspurten til en (nesten) hyggelig opplevelse.

Jeg vil også takke min tålmodige, stødige og rause kjæreste, Kristian, for ubetinget støtte og oppmuntring, spesielt den siste tiden før innlevering.

Oslo, mai 2019

Miriam Bandlien

1. Innledning

Skoleåret 2016/2017 jobbet jeg som 'sports intern' i organisasjonen jeg tar for meg i denne studien. Organisasjonen bruker frivillighetsturister til sine utdannings- og idrettsprosjekter for barn og unge i en township i Cape Town, Sør-Afrika. Jeg visste lite om frivillighetsturisme da jeg begynte internshipet mitt, men fikk en god innsikt i denne typen organisasjon i løpet av mitt opphold. Internshipet var en del av min idretts-sosiologiske utdannelse og jeg hadde lenge vært interessert i globale temaer som utviklingsarbeid og interkulturell kommunikasjon, spesielt knyttet til idrettsfeltet. Derfor hadde jeg både en nysgjerrighet og en kritisk holdning både til organisasjonens arbeid og hvordan møtet mellom de vestlige frivillige og de lokale var tilrettelagt. Dette masterprosjektet har derfor vært en god anledning for meg til å dykke dypere i ned i frivillighetsturisme som fenomen og utforske hva det gjør med opplevelsen de involverte har av hverandre.

Frivillighetsturisme har på få år blitt en omfattende virksomhet som oppfordrer i hovedsak unge, vestlige mennesker til å kombinere reise med frivillig arbeid. Fenomenet har blitt rost for å være en god arena for kulturutveksling samt å gjøre det lettere tilgjengelig for vanlige turister å bidra til utvikling. Samtidig har frivillighetsturisme blitt kritisert for at det ikke bidrar til en god kulturutveksling med argumenter om at det er et skjevt maktforhold grunnet de frivilliges penger og den vestlige diskursen rundt Afrika (*Afrikanisme*). Det har også blitt kritisert for å fremstille seg selv som en del av internasjonalt og lokalt utviklingsarbeid når det først og fremst er et turisttilbud. Frivillighetsturisme anses som et relativt nytt fenomen og det er derfor begrenset med forskning på feltet. Den mest sentrale forskningen per i dag baserer seg hovedsakelig på kasusstudier og dokumentanalyse, og det er få som kan si noe om den langsiktige effekten av frivillighetsturisme. Forskningen på feltet handler i hovedsak om de frivilliges motivasjoner og opplevelser. Det er også flere studier som diskuterer hvorvidt frivillighetsturisme kan sies å være et bidrag til internasjonalt og lokalt utviklingsarbeid. I tillegg er det sett på i hvilken grad kulturutvekslingen som foregår mellom de frivillige og de lokale påvirker stereotypier og forståelsen av hverandre. Det er derimot svært begrenset forskning på de lokale aktørenes opplevelse av frivillighetsturisme i sitt lokalsamfunn. Denne studien vil derfor være et bidrag til feltet ved nettopp å fokusere på de lokale aktørene.

1.1 Studiens formål og problemstilling

Den overordnede problemstillingen for denne studien er: *Hvordan opplever lokale aktører frivillighetsturisters bidrag til utvikling i deres lokalsamfunn?* Change hevder at de, som frivillighetsturist-organisasjon, bidrar til utvikling i townshipen de jobber i og det er derfor interessant å få frem hvorvidt de lokale aktørene har den samme opplevelsen. Dette er en interessant og viktig tilnærming nettopp fordi de lokales synspunkt mangler i dagens forskning på feltet. Det er sentralt å få frem de lokales opplevelse da de står i en unik posisjon til å fortelle om effekten av frivillighetsturisme i deres lokalsamfunn. Målet med studien er altså ikke først og fremst å si hvorvidt Change faktisk bidrar til utvikling eller ikke, men å kunne belyse hvordan de lokale aktørene opplever Changes og de frivilliges tilstedeværelse og bidrag i deres lokalmiljø.

1.2 Studiens struktur

Denne oppgaven består av seks hoveddeler. I den første delen vil jeg presentere tidligere forskning på frivillighetsturisme (kapittel 2). Deretter vil jeg gi en presentasjon av konteksten denne studien befinner seg i ved å belyse relevant sørafrikansk historie og kultur, samt gi en beskrivelse av organisasjonen og townshipen (kapittel 3). Videre ser jeg på teorier knyttet til menneskers syn på hverandre generelt og på tvers av kulturer spesielt (med fokus på *Orientalisme*, *Oksidentalisme* og *Afrikanisme*) (kapittel 4). Dette vil jeg benytte som mitt teoretiske rammeverk for analyse og diskusjon. Dernest følger en innføring i den metodiske fremgangsmåten jeg har brukt til datainnsamling, analyse og til å komme frem til resultatene (kapittel 5). Følgelig kommer en presentasjon av resultatene (kapittel 6) etterfulgt av diskusjon (kapittel 7) hvor jeg trekker inn tidligere forskning og teori. Til slutt vil komme med en avsluttende kommentar hvor jeg også ser på studiens begrensninger og forslag til videre forskning (kapittel 8).

1.3 Begrepsavklaringer

Det er nødvendig å avklare noen relevante begreper som benyttes i denne oppgaven. Fordi Change blant annet bruker idrett for å oppnå utvikling, vil jeg se på begrepene 'utvikling' og 'idrettsutvikling', samt 'frivillighet' og 'frivillighetsturisme'.

1.3.1 Utvikling

Det er mange ulike definisjoner av utvikling, men det kan tas utgangspunkt i at det handler om “good change” (Chambers, 1997, s. xiv), altså en positiv fremgang. Ifølge FNs utviklingsprogram defineres utvikling som “en prosess som utvider menneskers valgmuligheter” (Stortingsmld. 35, 2003-2004). Det er ikke veldedighet, men handler om å legge til rette for at både enkeltindivider og samfunn skal få komme seg ut av fattigdom og at menneskerettighetene innfris for alle (Stortingsmld. 35, 2003-2004). Eriksen (2013) mener at utviklingsbegrepet står overfor flere utfordringer, blant annet fordi det er stor uenighet om hva et godt samfunn er og hvordan utvikling eventuelt skal måles. Det er derimot en større global enighet om hvilke land som kalles for ‘utviklingsland’ (Eriksen, 2013). Selv om dette begrepet også er omdiskutert, er det i FN-sammenheng som oftest snakk om land med en fortid som koloniserte og at inntektsnivået er betydelig lavere enn i ‘vestlige’ land.

1.3.2 Idrett og utvikling

I denne oppgaven tar jeg for meg organisasjonen Change som sier at de driver med utviklingsarbeid gjennom blant annet fysisk aktivitet for barn og unge i en township i Cape Town. Det er derfor hensiktsmessig å se på hvordan og hvorfor idrett har blitt brukt, og brukes, i bistands- og utviklingsarbeid rundt om i verden.

Idrettsbistand har blitt et stort fenomen og omfatter prosjekter som bruker idrett og fysisk aktivitet som en del av bistand- og utviklingsarbeid (Coalter, 2010; Levermore & Beacom, 2009; Millington & Kidd, 2018). Fenomenet regnes som relativt nytt, men anerkjennes som et eget felt innen bistands- og utviklingsarbeid. FN understreket dette ved å erklære året 2005 som ‘International Year of Sport and Physical Activity’ (Levermore & Beacom, 2009; Millington & Kidd, 2018). I 2003 publiserte FN en rapport som omfattet en rekke analyser av hvordan idrett og fysisk aktivitet kan bidra til å oppnå tusenårsmålene. I rapporten blir det blant annet trukket frem hvordan idrettsaktivitet har sentrale verdier som inkludering, samarbeid, fellesskap, respekt og toleranse. I rapporten hevdes det at idrettsdeltakelse har en spesielt en positiv effekt blant unge mennesker da det kan bidra til personlig utvikling, bedre fysisk og psykisk helse og gi et sosialt nettverk. Rapporten påstår at deltakelse i lek og fysisk aktivitet har en spesielt god effekt på unge mennesker med begrensede muligheter for en stabil fremtid, blant annet gjennom å være et alternativ til rus og kriminalitet. Det blir også

trukket frem forskning som viser til at fysisk aktivitet fremmer prestasjon på skolen, noe som er svært gunstig, spesielt for mennesker i samfunn med lavt utdanningsnivå. Alle disse egenskapene gjør at idrettsdeltakelse kan ha direkte innvirkning på utvikling av både enkeltindivider og samfunn, dersom det blir utført på riktige premisser, (United Nations, 2003). Levermore og Beacom (2009) argumenterer for at idrett er et moderne virkemiddel i utviklingsarbeid ettersom det i senere tider har blitt et større fokus på sosial, og ikke bare økonomisk, utvikling i internasjonalt utviklingsarbeid. Dette fokuset kan sies å henge sammen med at det har blitt lagt større vekt på idrettsaktivitet som en del av menneskerettighetene (Coalter, 2010; Levermore & Beacom, 2009; United Nations, 2003).

Det er imidlertid rettet kritikk mot idrettsutvikling-‘bevegelsen’. Flere mener at idrettsutvikling har blitt presentert som en uproblematisk tilnærming til utviklingsarbeid, og at den ukritiske og naive holdningen til idrettsutviklingens rolle har ført til at det har vært stilt få krav til feltet (Coakley, 2011; Hartmann & Kwauk, 2011; Schulenkorf & Adair, 2014). Hartmann og Kwauk (2011) mener at idrett som bidrag i utviklingsarbeid har fått så positiv omtale at organisasjoner tror at de positive effektene av idrettsdeltakelse kommer av seg selv. De sier videre at idrettsprosjektene må være utviklet på gode premisser, ha tilstrekkelig med ressurser og ha en bevisst struktur og målsetting (s. 298) for å kunne bidra til positiv utvikling. Hartmann og Kwauk (2011) hevder at idrett ikke kan å oppnå store utviklingsmål alene, men at det må kombineres med andre metoder og mål. Coakley (2011) er kritisk til hva som regnes som utvikling oppnådd av idrettsdeltakelse. Han mener også at det er en utbredt, ukritisk holdning til idrettsutvikling og han sier videre at forventningene til hva idrettsdeltakelse skal bidra til er urealistiske. Ifølge Coakley (2011) blir idrettsaktiviteter ofte benyttet av “well-meaning people and organizations from wealthy nations to justify the creation of sport programs for populations that lack participation and opportunities and face challenges caused by poverty, war, natural disasters, or oppression” (s. 307). Coalter (2013) sier at idrettsutvikling ofte kjennetegnes av å være relativt lite utviklet, dårlig finansiert, lite regulert, dårlig organisert og isolert fra andre typer utviklingsarbeid (s. 32). Dette gjelder nettopp fordi idrettsutvikling er blitt sett på som en ‘enkel’ måte å nå utviklingsmål på og at det dermed krever lite utover å kaste en ball ut på en bane (Coalter, 2013). Hartmann og Kwauk (2011) mener at å ikke anerkjenne utfordringene idrettsutviklingen

står overfor, ikke bare vil gjøre idrettsprosjektene mindre effektive, men de vil kunne stå i fare for å jobbe mot sin hensikt.

1.3.3 Frivillighet

Jeg vil i denne oppgaven fokusere på frivillighet i utviklingsarbeid. van Luijk, Forde og Yoon (2019) beskriver frivillige som mennesker gjerne legger ned mye tid og arbeid (ulønnet) i frivillige organisasjoner. Frivillighet har en viktig samfunnsmessig betydning fordi det bidrar til samfunnsnyttig arbeid som i mange tilfeller ikke hadde vært mulig ellers. Frivillige kan for eksempel bistå organisasjoner som har få midler og ansatte (f.eks. NGOer). van Luijk, Forde og Yoon (2019) beskriver forholdet mellom frivillighet og utvikling som komplekst blant annet fordi det de siste årene har vokst frem en ny forståelse av frivillighet, spesielt i internasjonal sammenheng. De argumenterer for at frivillighet har utformet seg til å handle om mennesker fra (i hovedsak) Vesten som gir av sin tid til fordel for mindre utviklede samfunn. Frivillige får gjerne en rolle lik kompetente ansatte har, og det kan være vanskelig for både de frivillige selv, organisasjonene og lokalsamfunnene å skille mellom mennesker som egentlig har ulike roller. van Luijk, Forde og Yoon (2019) mener også at det må skilles mellom ulike former for frivillighet fordi det har ulik effekt på både de frivillige og 'mottakerne'. De nevner blant annet gjensidig hjelp, frivillighet i form av aktivisme og frivillighet utøvd som en del av fritid. Sistnevnte kan tenkes å ha ligget til grunn for det voksende frivillighetsturisme-fenomenet.

1.3.4 Frivillighetsturisme

Frivillighetsturisme har blitt en voksende virksomhet som omsetter store pengesummer hvert år. Grunnet en stor etterspørsel etter å oppleve noe annet, mer 'autentisk', enn det andre turister gjør, har frivillighetsturismen kommet som et alternativ (Sin, 2009). Mange av organisasjonene som tar imot frivillighetsturister har et ideelt formål i tillegg til å være en turistorganisasjon (som Change). Det er også en stor andel organisasjoner som er rent kommersielle (Alexander & Bakir, 2011).

Stephen Wearing (2001) definerer frivillighetsturister som "those who volunteer in an organized way to undertake holidays that may involve the aiding or alleviating of the material poverty of some groups of society, the restoration of certain environments, or research into aspects of society or environment" (Wearing, 2001, s. 1). Det handler altså

om mennesker som reiser for å oppleve en ny kultur samtidig som de jobber for et veldedig formål (som regel i et 'utviklingsland'). Wearings definisjon har blitt kritisert for å ikke dekke hele fenomenet. For eksempel er det flere som mener at tidsaspektet er viktig å nevne fordi de korte oppholdene er en viktig faktor for at frivillighetsturister nettopp er *turister* (Alexander & Bakir, 2011; Daldeniz & Hampton, 2011).

Frivillighetsturisters opphold har vanligvis en varighet på ca. 2-12 uker (Daldeniz & Hampton, 2011). Virksomheten er stort sett rettet mot unge voksne, men det finnes også alternativer for familier med barn og for eldre (Alexander & Bakir, 2011; Daldeniz & Hampton, 2011).

Frivillighetsturisme skiller seg fra annen frivillighet, fordi opplegget skreddersys til å passe den frivillige. Hva slags arbeid, hvor i verden og hvor lenge, er helt opp til den som skal reise. Det er ofte ikke ideelle eller veldedige organisasjoner som arrangerer turene og har ansvaret for de frivillige, men reisebyråer. Dermed er reisene en form for turisme og reiseliv hvor kundene som betaler får tilgang til et 'produkt' (f.eks. en skole eller lokalsamfunnet de jobber frivillig i). Virksomheten har blitt kritisert for å fokusere på å tilfredsstille kunden (frivillighetsturisten) og at organisasjonenes arbeid står i fare for å styres etter dette (Alexander & Bakir, 2011; Wearing & McGehee, 2013). For enkelthets skyld velger jeg å kalle frivillighetsturistene som omtales i denne oppgaven for 'frivillige'.

1.3.5 Lokale aktører

Når jeg i denne studien bruker 'lokale aktører' som begrep, snakker jeg om personer, grupper eller institusjoner som har en nær tilknytning til townshipen, enten ved at de selv bor der, eller gjennom jobben sin. Alle informantene som regnes som lokale aktører er også sørafrikanere fra Cape Town-området, og de har dermed forholdt seg til township-områder hele livet. Lederen i Change, som jeg brukt som informant, er tilflytter til Sør-Afrika og har kun hatt kjennskap til townshipen de årene hun har jobbet i Change. Jeg regner derfor ikke henne som en lokal aktør.

2. Tidligere forskning

Mye av forskningen på frivillighetsturisme handler om de frivillige, deres motivasjonsgrunnlag for å reise og deres opplevelse av oppholdet. Noe litteratur tar også for seg frivillighetsturisme som aktør i utviklingsarbeid (Butcher & Smith, 2010; Mostafanezhad, 2014; Vodopivec & Jaffe, 2011; Wearing & Gabrowski, 2011a). Noen artikler er basert på dokumentanalyser og kasusstudier. Flere av undersøkelsene er derimot utydelige på hvor de har hentet sin empiri fra og er heller et forsøk på å analysere og diskutere empiri ut ifra teorier. Jeg vil i dette kapittelet presentere de mest sentrale temaene: Frivillighetsturistenes motivasjoner, frivillighetsturisme som aktør i utviklingsarbeid, hvorvidt frivillighetsturisme er med på å underbygge en 'othering' og om frivillighetsturisme legger til rette for en god kulturutveksling.

2.1 *Frivillighetsturistenes motivasjon*

Ifølge studier av frivillighetsturisters motiver kommer det frem at det først og fremst handler om å oppleve en annen kultur enn ens egen. Mange begrunner valget av akkurat denne typen reise med at de ønsker å komme 'tettere' på kulturen og lokalsamfunnet enn andre turister gjør (Alexander & Bakir, 2011; Ingram, 2011, Tiessen, 2012). Samtidig har de en høy forventning om å oppleve 'klassiske' turistattraksjoner på samme måte som andre turistgrupper. De forventer i stor grad at prosjektene er lagt opp slik at det er nok tid til å utforske destinasjonen og ha en 'vanlig' turistopplevelse, ved siden av opplevelsen som frivillig. Mange frivillighetsturister begrunner også reisen sin med et ønske om personlig vekst og å få erfaring som 'ser bra ut på CV'en'. Det idealistiske ønsket om å gjøre noe godt for andre, forklarer mange av de reisende som en bonus (Alexander & Bakir, 2011; Tiessen, 2012).

2.2 *'Othering'*

Både Ingram (2011) og Wearing og Grabowski (2011b) argumenterer for at frivillighetsturisme er et produkt av 'othering' og "the attractiveness of the 'other'" (Ingram, 2011, s. 215). Wearing og Grabowski (2011b) forklarer at 'othering' handler om menneskers grunnleggende behov for å definere 'den andre' ut ifra seg selv. "The attractiveness of the 'other'" er dermed helt naturlig, og ikke problematisk før en av gruppene begynner å se på sin kultur som viktigere enn andres: "... true intercultural communications can only occur between groups that strive to achieve the same goals

and the power relations between them are equal” (Wearing og Grabowski, 2011b, s. 199). Wearing og Grabowski (2011b) trekker frem hvordan Vestens syn på ‘den andre’ har blitt konstruert til å bygge på eurosentrisk forestillinger om Vestens overlegenhet og posisjon til å dominere over andre, ‘underlegne’, deler av verden.

2.3 Er frivillighetsturisme et bidrag i internasjonal utvikling?

Et sentralt tema i den tidligere forskningen er hvorvidt frivillighetsturisme kan sies å være et bidrag til lokalt og internasjonalt utviklingsarbeid. Wearing (2001) baserer sine funn på kasusstudier av egne prosjekter i Mellom-Amerika. Han hevder at effekten av frivillighetsturisme ikke bare kommer av det konkrete arbeidet de frivillige gjør, men at det har større ringvirkninger som kan ses på som et bidrag i internasjonalt utviklingsarbeid. Han argumenterer for at organisasjonene legger til rette for en kulturutveksling som bidrar til personlig utvikling av menneskene som er involverte, og mener det fører til “an ongoing process which extends far beyond the actual tourist visit” (Wearing, 2001, s. 3). Nelson (2010) og Wearing og Grabowski (2011b) argumenterer for at andre former for turisme ikke legger til rette for de samme kultur møtene. Frivillighetsturisme gjør avstanden mellom de reisende og de lokale mindre, fordi de blir kjent på et mer personlig plan. Utover den positive kulturutvekslingen mener Wearing (2001) at frivillighetsturisme-organisasjonen bidrar konkret til utvikling i lokalsamfunn ved for eksempel å bygge skoler og bibliotek eller gjennom undervisning og økonomisk støtte.

Simpson (2004) har analysert måten frivillighetsturisme-organisasjoner markedsfører seg på. Hun argumenterer for at frivillighetsturisme utgir seg for å være en del av internasjonalt utviklingsarbeid uten å egentlig være det. Å besøke lokalsamfunn i ‘utviklingsland’ har blitt tilgjengelig for unge, vestlige mennesker, spesielt gjennom frivillighetsturisme. For de fleste er dette deres første (og ofte eneste) møte med ‘utviklingsarbeid’, ‘den tredje verden’ og ‘den andre’. Simpson mener at frivillighetsturismen er med å skape en vrangforestilling av verden med et forenklet syn på ‘nord’ og ‘sør’ som igjen gir et ufullstendig syn på hva utvikling er og bør være. Disse forestillingene forsterkes blant annet ved bruk av ung, ufaglært arbeidskraft som en løsning på det som presenteres som utviklingsarbeid. Videre kritiserer Simpson frivillighetsturisme for å bygge på konseptet om en ‘tredje verden’ med et behov som

unge europeere har mulighet, og rett til, å dekke. Måten lokalsamfunnene blir fremstilt på, legger grunnlaget for de reisendes syn på menneskene de møter under oppholdet sitt.

Simpson påpeker at få frivillighetsturisme-organisasjoner faktisk bruker begrepet 'utvikling' i sin promotering og at virksomheten sjeldent hevder direkte å være en del av internasjonalt bistands- og utviklingsarbeid. I stedet snakkes det om 'å gjøre en forskjell', 'bidra til en bedre fremtid' eller 'å gjøre noe verdifullt for andre'. Ofte promoterer organisasjoner og reisebyråer opplegget sitt som en eksotisk reise hvor du får oppleve en ny kultur, får gode erfaringer og *i tillegg* bidra til en bedre verden. Det er altså først og fremst en reise og en turistopplevelse, men det utgir seg for å være et bidrag til internasjonalt bistands- og utviklingsarbeid ved å love de reisende at de kommer til å 'gjøre en forskjell'. Simpson forklarer at for unge mennesker uten kompetanse på feltet, er det vanskelig å være kritisk når denne informasjonen stemmer overens med det bildet av 'de andre' og 'den tredje verden' de allerede har fått tidligere i livet (gjennom media, undervisning og lignende). Hun mener frivillighetsturismen bruker 'gode intensjoner' som middel i sitt arbeid fremfor å følge rammer som bistandsarbeid ofte må forholde seg til. Simpson hevder at ved å unngå å bruke begreper som 'bistand' og 'utvikling' slipper de å måtte stå til ansvar for det et slikt formål innebærer, men formålet er like fullt tilstede.

Ingram (2011) har gjort en dokumentanalyse av diskursen rundt frivillighetsturisme som en aktør i utviklingsarbeid. Hun har tatt for seg hvordan frivillighetsturist-organisasjoner fremstiller seg, og blir fremstilt, i utviklingssammenheng. Hun finner et tradisjonelt syn på utvikling som et vestlig konsept som vitner om at det finnes en stige med trinn, hvor deler av verden vil være 'mer utviklet' enn andre. Hun finner også en endring i hvordan mange tenker om utvikling, og at det i dag gjerne er et fokus på at mennesker skal få muligheten til å utnytte sitt potensial, bygge selvfølelse og leve verdige liv (s. 217). Ingram argumenterer for at frivillighetsturismen har hengt seg opp i gammeldagse holdninger og stereotypier knyttet til utviklingsarbeid som objektiviserer 'den andre':

Host communities are passive in the equation, portrayed as the Third world 'other', in desperate need of the volunteers' assistance. Volunteer tourism, thus, objectifies 'the other'. Such portrayals are perpetuating colonial and

imperialistic attitudes of ‘them’ and ‘us’, which have a danger of creating power imbalances between the volunteers and host communities. It is difficult at this stage, therefore, to determine any genuine value of volunteer tourism’s contribution towards ‘making a difference’ (Ingram, 2011, s. 219).

Simpson (2004) og Ingram (2011) er derfor inne på noe av det samme. Simpson sier at frivillighetsturismen er med på å skape en uheldig diskurs rundt utviklingsarbeid ved å fremstille det som noe som kan ‘gjøres’. Hun argumenterer for at frivillighetsturismen fremstiller utvikling som en enkel oppgave og at dette henger sammen med holdninger knyttet til vestliggjøring som en del av utviklingsarbeid. Det er unge, vestlige mennesker som blir oppfordret til å ‘gjøre en forskjell for mennesker som trenger det’. Simpson mener at dette gir inntrykk av at de innehar den kunnskapen, erfaringen og kompetansen som trengs for å gi andre mennesker et bedre liv, kun ved å være seg selv.

Palacios (2010) argumenterer for at frivillighetsturisme-organisasjonene bør ta avstand fra bistands- og utviklingsdiskursen og heller fokusere på å være en alternativ form for turisme. Han sier at ved at organisasjonene anerkjenner at de først og fremst tilbyr en reiseopplevelse, vil de reisende få en annen innstilling, og dette vil påvirke møtet med lokalsamfunnet. Han mener at en frivillighetsturist som ser på seg selv som en bistandsarbeider, vil kunne ha en holdning om at vedkommende skal komme, ‘gjøre en forskjell’ og dra hjem igjen med god samvittighet. En frivillighetsturist som først og fremst ser på seg selv som en turist vil, ifølge Palacios, i større grad ha en ydmyk holdning i møte med lokalsamfunnet.

2.4 Frivillighetsturisme som arena for kulturutveksling eller kulturkrasj?

Fordi fenomenet som oftest utspiller seg i ‘utviklingsland’ hvor unge, vestlige mennesker representerer de frivillige, vil kulturforskjeller være en stor del av opplevelsen både for frivillighetsturistene og lokalsamfunnet. Wearing og Grabowski (2011b) sier at det er denne interaksjonen virksomheten selv løfter frem som en av sine største styrker. Frivillighetsturismen har imidlertid blitt kritisert av flere som mener at det kun har en positiv effekt på frivillighetsturisten, fordi prosjektene er utviklet på deres premisser. Wearing og Grabowskis (2011b) artikkel ender i konkrete anbefalinger om hvordan et interkulturelt møte skal kunne oppleves som likeverdig og ha positiv

effekt på alle parter. De viktigste anbefalingene er at når begge parter har et realistisk bilde av hva de kan forvente i møtet med den andre, er det større mulighet for at begge opplever å bli forstått. Dette kan redusere fremmedgjøring fordi aktørene blir kjent med hverandre. Videre mener de at frivillighetsturisme kan være en god arena for kulturutveksling, men da er de avhengige av at det er lokalsamfunnets verdier og interesser som er fokuset i utviklingen av arbeidet. De sier også at frivillighetsturismeorganisasjonene bør ha fokus på interaksjonen mellom lokalsamfunnet og den frivillige, fremfor den utviklingen den frivillige skal 'gjøre'. Ingram (2011) mener at frivillighetsturisme nettopp kjennetegnes av et manglende fokus på lokalsamfunnet og deres behov. Hun sier at det er de frivilliges behov for å oppleve 'den andre' som tas hensyn til og at frivillighetsturismen selger ideen om at den frivillige er avgjørende for lokalsamfunnet og menneskene som bor der:

Volunteer tourism appears to ignore the root causes of poverty and inequality. Instead, volunteer tourism propagates a public myth of development, one of simplicity, where participation and good intentions are considered enough and the use of unskilled labour is validated as the 'solution'. The increasing popularity of volunteer tourism, thus, makes the 'face' of development both highly visible and consumable (Ingram, 2011, s. 218-219).

Mange peker på frivillighetsturistenes mangel på kompetanse, erfaring og kunnskap som en stor utfordring frivillighetsturisme-organisasjonene selv ikke ser ut til å plages av (f.eks. Butcher & Smith, 2010; Ingram, 2011; Wearing & Grabowski, 2011b). Butcher og Smith (2010) argumenterer for at dette gjør at frivillighetsturistene selv tror at deres engasjement er nok til å bidra i lokalsamfunnet:

The lack of requirement for any particular expertise is, itself, an element of the appeal of many gap projects. Volunteer tourists are able to experiment with their identity and take on varying roles within the host community with little or no attention paid to their (lack of) qualifications other than that of being an enthusiastic volunteer (Butcher & Smith, 2010, s. 33).

Wearing og Grabowski (2011b) mener at dette er en av hovedårsakene til at frivillighetsturismen bidrar til mer 'othering' fordi organisasjonene legitimerer ideen om

at unge, vestlige mennesker har noe å bidra med kun fordi de er vestlige. De trekker fram flere studier som peker på at frivillighetsturisme kan skape flere utfordringer for lokalsamfunnet. I mange tilfeller fører frivillighetsturisme til skjeve maktforhold fordi prosjektene er utviklet først og fremst for at de frivillige skal få en spennende opplevelse, ikke for å bidra til utvikling i lokalsamfunnet. Frivillighetsturistene betaler for opplegget og dermed er det deres behov som former tilbudet. Wearing og Grabowski (2011b) forklarer videre hvordan lokalsamfunnenes kultur står i fare for å bli 'commodified', å gjøres til en salgsvare. De understreker viktigheten av at de lokale aktørene selv må bidra til presentasjonen av sin kultur slik at de har kontroll på hva som kommuniseres ut til de som kommer for å besøke dem. "The opportunities offered by this approach allow a more thorough engagement and analysis that can seek to increase understanding of communities in developing countries and the intercultural exchanges that occur between the volunteer and the community" (Wearing & Grabowski, 2011b, s. 196). De foreslår at når prosjektene utvikles og gjennomføres på de lokales premisser, blir møtet mellom lokale og frivillige mer likeverdig. Det er ikke lenger den frivilliges interesser og penger som bestemmer hvilket arbeid som skal gjøres, men de lokale aktørene som inviterer de frivillige til å bidra på de områdene de selv ser på som nødvendig. Wearing og Grabowski (2011b) presiser at dette ikke er representativt for frivillighetsturisme i dag. Fordi frivillighetsturisme-organisasjonene først og fremst er kommersielt drevet, er de avhengige av pengene til de frivillige. Da styres prosjektene etter hva de frivillige ønsker å betale for.

Ingram (2011) understreker at frivillighetsturisme er et svært komplekst fenomen. Det finnes mange ulike organisasjoner spredt over hele verden og det er umulig å generalisere alt arbeidet som gjøres av frivillighetsturister. Likevel mener hun det er noen tydelige fellestrekk i måten prosjektene er bygget opp på. Hun presiserer at selv om prosjektene ble startet som et turisme-initiativ, betyr det ikke at de ikke også har et ønske om å bidra til positiv utvikling i lokalsamfunnene de jobber i. Ifølge Ingram oppstår problemet når organisasjonene tror, og formidler, at 'gode intensjoner' er nok til å 'gjøre en forskjell'. Ingram sier at frivillighetsturisme på sitt beste har potensial til å tilby fordeler hos både lokalsamfunnet og den frivillige. Lokalsamfunnet kan få hjelp til oppgaver de trenger (for eksempel arbeidskraft til å bygge en skole eller flere voksne i et klasserom med mange barn), og den frivillige får reise, oppleve noe nytt og får nyttig arbeidserfaring. På sitt verste, ifølge Ingram, står imidlertid frivillighetsturisme i fare

for å ha negativ effekt gjennom 'commodifying' av fattigdom og utviklingsarbeid, samt opprettholde en skjev maktbalanse mellom den frivillige og lokalsamfunnet. Fremmedgjørelsen som skapes gjennom 'othering' vil øke ved at de frivillige vil se på seg selv som overlegne og opplever å ha kunnskapen og kompetansen til å fortelle de lokale hva som er best for dem. Resultatet vil bli et ensidig møte i form av at lokalsamfunnet har fått besøk av mennesker fra mer 'privilegerte' samfunn. Da hjelper det ikke at de frivillige har 'gode intensjoner' (Ingram, 2011).

2.5 Oppsummering

Jeg har nå presentert noe av den mest sentrale forskningen om frivillighetsturismens rolle i utviklingsarbeid, som arena for kulturutveksling, som bidrag til å opprettholde et negativt syn på 'den andre', samt sagt noe om frivillighetsturistenes motivasjoner for å reise. Wearing og McGehee (2013) etterspør mer forskning med fokus på lokalsamfunnenes perspektiver på frivillighetsturisme og arbeidet som gjøres. Denne studiens fokus vil dermed være et utfyllende bidrag til feltet.

3. Kontekst: Sør-Afrika, townshopen og Change

For å kunne tolke dataene som jeg har samlet inn er det nødvendig med noe grunnleggende kunnskap om sørafrikansk kultur og historie. Gjennom 400 år med kolonisering og nærmere 50 år med apartheidregime, har den hvite delen av befolkningen levd adskilt fra majoritetens kultur og landets virkelighet. I nyere tid, etter opphevelsen av apartheid i 1994, har Sør-Afrika fått mye ros for å være et raskt voksende demokrati til tross for store utfordringer i å minske forskjellene mellom fattig og rik (Nelson, 2010).

3.1 Apartheid

Fra 1948-1994 hadde det hvite mindretallet makten og de førte en streng, rasedelt politikk, bedre kjent som apartheid. Hensikten med apartheid var å holde landets ulike folkegrupper adskilt, og svarte hadde svært få rettigheter under denne perioden (Clark & Worger, 2016). Apartheid ble begrunnet med biologiske ulikheter, i tillegg til kultur og sivilisasjonsnivå. I et internasjonalt perspektiv gikk Sør-Afrika imot den antirasistiske bølgen som Europa og resten av den vestlige verden opplevde etter 2. verdenskrig. Sør-Afrika forsøkte å forsvare apartheidregimet ved å si at folkegruppene skulle ha mulighet til å utvikle seg parallelt og uavhengig av hverandre. Dette var for å gi omverdenen inntrykk av at folkegruppene ikke ble rangert, men at den strenge segregeringen skulle ivareta 'kulturell egenart'. Apartheid var imidlertid bygget på en rasistisk holdning og et utbredt tankesett rundt 'oss' og 'de andre'. Disse holdningene kom til uttrykk da de første Europeerne innvandret i Sør-Afrika allerede på 1600-tallet, men med apartheid ble disse ideene institusjonalisert og satt i system i 1948 (Clark & Worger, 2016).

Apartheidsystemet delte sørafrikanerne i fire grupper og rangerte disse etter 'verdi'. Øverst var de hvite, så de fargede ('blandingsrase' med avstamning fra slaver hentet fra Malaysia, Madagaskar og Øst-Afrika) og til slutt svarte (Eriksen, 2016). Det ble også opprettet en egen kategori for asiater (stort sett mennesker med indisk og kinesisk bakgrunn), men jeg vil i denne oppgaven fokusere på hvit, farget og svart². Clark og Worger (2016) forklarer hvordan apartheidsystemet kontrollerte alle områder av livene til de ulike etniske gruppene. Det bestemte blant annet fordelingen av jord (87% av

² Jeg vil bruke de samme betegnelse om de ulike etniske gruppene videre i oppgaven da dette fortsatt er en vanlig måte å omtale gruppene på og det er også det som mest brukt i litteratur om Sør-Afrika.

jorda var forbeholdt de hvite), hvor en kunne bo, hvilke skoler en kunne gå på og hvilket språk en kunne snakke. Privatlivet ble også strengt regulert gjennom forbud mot å inngå ekteskap på tvers av de etniske gruppene og det ble stadig strengere skiller i samfunnet som på offentlig transport, butikker, strender og parker, restauranter, sykehus og skoler. Fra 1950 ble innbyggerne registrert i et eget raseregister, *Population Registration Act*, hvor metoder som blodprøver, språktester, gransking av hår og ansiktstrekk ble benyttet for å plassere folk i de ulike gruppene. I denne prosessen måtte mange bytte skoler og bosted, og 'blandede' familier ble skilt fra hverandre. Det ble påbudt å bære identifikasjon til enhver tid som beskrev hvilken rase du tilhørte og dermed hvor du hadde lov til å jobbe og oppholde deg (Clark & Worger, 2016). Byene var forbeholdt de hvite. Svarte og fargede ble sendt til egne segregerte områder utenfor bysentrum, såkalte 'township' (Karlsson, 2016). Byområder som var bosatt av svarte eller fargede, eller der ulike grupper levde sammen, ble i flere tilfeller jevnet med jorden. Svarte og fargede ble forvist til townshipene så de hvite kunne bosette seg i bysentrene (Karlsson, 2016).

Selv erfarer jeg at townshipene fortsatt preger bybildet i de sørafrikanske byene i stor grad, hvor de største townshipene huser så mange som 1 million mennesker. Det er ikke lovbestemt hvem som skal bo i dagens township, men mange mennesker har hatt vanskelig for å bryte ut av rammene som ble satt under apartheid. Townshipene kan i dag sammenlignes med slummer som oppstår utenfor byer i mange deler av verden. Befolkningen bor svært tett, gjerne i skur, det er langt å gå for å hente vann, det er mye rus, kriminalitet, høy risiko for sykdommer (spesielt HIV) og svært mange er arbeidsledige. Det som imidlertid skiller en township fra andre slumområder er at townshipene ble opprettet spesielt for å skille mennesker med ulik hudfarge fra hverandre.

3.2 Sør-Afrika i dag

Overgangen fra apartheidregimet til et åpent og demokratisk samfunn³ har uten tvil vært utfordrende for Sør-Afrika (Eriksen, 2016). Selv om mange var klare for en ny tid, var Sør-Afrika fortsatt preget av de rasistiske holdningene, og mange ønsket ikke å ha noe med de andre etniske gruppene å gjøre (Eriksen, 2016). Selv om det ikke lenger skulle

³ Det første frie valget med allmenn stemmerett i Sør-Afrika ble avholdt i 1994, etter opphevelsen av apartheid. Da vant partiet ANC og Nelson Mandela ble innsatt som president (f.eks. Eriksen, 2016).

være hudfarge som skilte befolkningen fra hverandre, var den hvite overklassen sterk, og de fargede og svarte var så vanskeligstilte at skillene likevel ble opprettholdt. Den økonomiske ulikheten vokste, og forskjellen mellom rike (oftest hvite) og fattige (oftest svarte) ble større. Gini-indeksen⁴ viser at den skjeve inntektsfordelingen i Sør-Afrika er blant den største i verden også i dag (Eriksen, 2016). Selv om svarte og fargede fikk lov til å flytte ut av townshipen, betydde det ikke at de hadde økonomisk mulighet til det. De hadde blitt nektet utdanning og jobb i mange år og det var mange strukturelle hindringer.

Det har likevel skjedd en stor forandring i Sør-Afrika på relativt kort tid. Infrastruktur og boligbygging har skutt fart, og velferdsordninger har blitt styrket (Eriksen, 2016). Det finnes i dag en 'rasekvote' på arbeidsplasser som skal sikre at bedrifter og arbeidsgivere ansetter mennesker fra alle etniske grupper. Antall mennesker som har flyttet ut av townshipene har økt, men samtidig har tilflyttingen til byene gjort at antall mennesker som bor i townshipområder i dag ikke har blitt mindre (Eriksen, 2016). Privatiseringen har økt, noe som spesielt gjenspeiles i blant annet helsetjenesten og utdanningsinstitusjoner. Det er store forskjeller på offentlige og private institusjoner. Spesielt går dette utover den fattige delen av befolkningen som har vanskelig for å få den kompetansen de trenger for å møte arbeidslivet. Også privatisering av fellesgoder som vann og elektrisitet har økt, og prisene har steget kraftig (Eriksen, 2016). Det er fortsatt store spenninger knyttet til de sosiale forskjellene og det er ikke uvanlig med store protester i dagens Sør-Afrika. Frustrasjonen blant de lavere sosiale klassene (spesielt i townshipområdene) har ført til en utbredt xenofobi (fremmedfrykt) blant de ulike sosiale gruppene. Sør-Afrika har også opplevd en stor innvandring fra andre afrikanske land, og mange fattige er svært misfornøyde når de opplever at de få jobbene de er kvalifisert for, blir tatt av innvandrere (Eriksen, 2016).

Selv om Sør-Afrika har opplevd en stor økonomisk vekst de siste tiårene, har altså ikke godene har ikke blitt fordelt godt blant befolkningen og det er få endringer i maktforholdene. De sosiale og økonomiske forskjellene mellom apartheids rasedefinerte grupper har blitt mindre, men dette kommer hovedsakelig av en stadig voksende middelklasse og en mindre svart elite. Den totale forskjellen mellom rike og fattige i

⁴ Gini-indeksen publiseres av Verdensbanken og beregner inntektsforskjeller i en befolkning.

landet øker, og for de fattigste er det ikke nødvendigvis noen trøst at det nå er et større fargespekter blant de rike (Eriksen, 2016). Kun 15 prosent av den sørafrikanske befolkningen hadde en inntekt de kunne leve komfortabelt med i 2016. En tredjedel av befolkningen bor i en township, og her har de merket svært lite til den økonomiske veksten landet har opplevd (Eriksen, 2016).

3.3 Rasedelt idrett

Også idretten i Sør-Afrika var, og er, svært rasedelt. Dette gjelder både organisert idrett og egenorganisert fysisk aktivitet. Under apartheid var de store idrettene rugby, cricket og fotball forbeholdt henholdsvis hvite, fargede og svarte (Bolsmann & Burnett, 2015). Nelson Mandela brukte idrett aktivt for å forene sørafrikanerne etter opphevelsen av apartheid. I 1995 ble rugby-VM arrangert i Sør-Afrika etter lengre utestenging fra flere internasjonale idrettsarrangementer grunnet apartheidregimet. For mange var rugby et symbol på både kolonitid og apartheid, og det var ikke uvanlig at ikke-hvite møtte opp på hjemmekamper kun for å heie på bortelaget. Mandela møtte opp på kampene iført rugbylandslagets drakt og caps, og dette har vært et av de fremste symbolene på ønsket om forsoning i kjølvannet av apartheid (Eriksen, 2016). Målet for Mandela var å skape en felles nasjonal identitet, at folket skulle føle seg som sørafrikanere fremfor svarte, hvite og fargede (Bolsmann & Burnett, 2015). Mandela fikk støtte fra store deler av verden i å bruke idrett som middel til å forene sørafrikanerne, og idrettsutvikling ble en stor del av den bistanden Sør-Afrika mottok etter opphevelsen av apartheid (Burnett, 2019).

3.3.1 Sørafrikansk idrett i dag

Sør-Afrika har opplevd en stor endring i holdningene mellom de etniske gruppene i landet, både i idretten og generelt i samfunnet. Likevel har apartheid satt dype spor som fortsatt er synlig i dag. Rase er ikke ubetydelig i dagens Sør-Afrika og et kjapt bildesøk på dagens rugby-, cricket-, og fotballandslag vil avsløre at dette gjenspeiles i idretten også i dag. Idrettsbildet kan altså være en god måte å få et inntrykk av 'rasemønsteret' i resten av samfunnet på. Bolsmann og Burnett (2015) sier at idretts sosiologi er et svært verdifullt fagområde for å forstå rase, kjønn og sosial klasse i Sør-Afrika nettopp fordi idretten er en så viktig del av det sørafrikanske samfunnet: "It is impossible to fully understand contemporary [South African] society and culture without acknowledging the place of sport" (Grant Javier, 2006, sitert av Bolsmann og Burnett, 2015).

Ifølge Cape Town recreation study (City of Cape Town, 2011) deltar hvite sørafrikanere dobbelt så mye i idrettsaktiviteter som svarte, og tre ganger så mye som fargede. Videre sier undersøkelsen at det er skolene som har det største ansvaret for unges fritidsaktiviteter, og det er store forskjeller i hvilken grad skolene prioriterer dette. Rike privatskoler har ofte et mye større idrettstilbud til elevene sine enn det offentlige skoler har. Alternativet til skoleidretten er uorganisert 'løkkeidrett', spesielt for barn og unge i townshipområder. De offentlige skolene har ikke alltid mulighet til å ansette en kroppsovlingslærer eller prioritere penger til utstyr og fasiliteter. Dette fører til en skjevfordeling av hvem som driver med idrett i landet (Burnett, 2019). Fotball, rugby og cricket er som nevnt store idretter i Sør-Afrika. Andre store idretter er svømming, surfing og kiting. Dette er idretter som stiller krav til en god del utstyr, og dermed er dette aktiviteter som er forbeholdt den rike (og dermed stort sett hvite) minoriteten (City of Cape Town, 2011). Idrett er fortsatt en stor del av bistanden Sør-Afrika mottar og idrettsutvikling har blitt 'vanlig' i hele landet enten det er internasjonale eller lokale initiativ (Burnett, 2019).

3.4 Townshipen

Townshipen Change jobber i er en relativt liten township (i sørafrikansk målestokk) med ca. 60 000 mennesker. 90% av befolkningen kan kategoriseres som 'svarte'. 41% har ingen utdanning utover barneskolenivå og 80% går ikke videre etter secondary school (tilsvarende ungdomsskole). 53% er arbeidsledige og av de som er i arbeid, tjener 86% mindre enn 1000 NOK i måneden, noe som gjør townshipen til en av de områdene med lavest inntekt i hele Sør-Afrika (Cooper, 2009). Det er flere lokale initiativ som har bidratt til økt fysisk aktivitet blant barn og unge i denne townshipen. De har en åpen plass som blir brukt til blant annet lek, nettbull og fotball, og i helgene samles gjerne barn og unge der. Utover det er det ingen idretts- eller parkanlegg i nærheten. Det er ingen andre frivillighetsturist-organisasjoner som jobber i denne townshipen, men jeg vet at flere lokale organisasjoner og innsamlingsaksjoner bidrar med økonomisk støtte til ulike prosjekter i området.

3.5 Change

Change er en statlig uavhengig organisasjon (NGO) lokalisert i utkanten av Cape Town, Sør-Afrika. Change jobber spesifikt i én township hvor hovedfokuset er utdanning og idrettsaktiviteter. Organisasjonen inkluderer flere prosjekter i seks ulike afrikanske land,

men det er prosjektet i Cape Town jeg fokuserer på i denne oppgaven. Change jobber med syv skoler (fem førskoler og to barneskoler), de fleste skolene er lokalisert i townshipen. Barneskolen mine informanter er tilknyttet ligger ca. 15 minutter å kjøre fra townshipen, og barna blir kjørt i oppsatte busser til skolen. På skolene bidrar Change økonomisk med måltider og utstyr (som skrivesaker, bøker, leker og bleier). I tillegg er de involvert i undervisningen og har ansvar for at barna er i fysisk aktivitet i løpet av skoledagen. På ettermiddagene arrangeres det egne idrettsaktiviteter for barna i barneskolealder. Aktivitetene de tilbyr er i hovedsak surfing, svømming, skating, fotball, nettbull og friidrett, men tilbudet varierer ut ifra kompetansen til lederne i organisasjonen.

Målet er å fremme fysisk aktivitet som en positiv arena hvor barna skal kunne få utløp for energi, bygge selvtillit og oppleve mestring. Vi tror at dette vil styre de unge vekk fra negativ innflytelse fra aktører i deres lokalsamfunn (omtale av Changes idrettsprosjekt, hentet fra nettsiden, min oversettelse).

Til dette arbeidet er frivillighetsturister en sentral del av det daglige arbeidet. Organisasjonen er bygd opp med en 'fast' ledelse på toppen. Grunnlegger, manager og prosjektkoordinator er alle sørafrikanere og har jobbet (lønnet) i organisasjonen over lang tid. De kjenner godt til lokalmiljøet og sørafrikansk kultur. Det er nødvendig å nevne at to av dem kommer fra den hvite delen av befolkningen og én er farget tilflytter. Prosjektene som er startet i townshipen er altså et sørafrikansk initiativ, men det har ikke kommet lokalt fra townshipen selv. Utover den faste ledelsen, er det et utvidet lederteam. Disse består stort sett av ikke-betalte praksisplasser for unge, vestlige mennesker med ulik bakgrunn (såkalte 'interns'⁵). Disse praksisplassene er forbeholdt de som har mulighet til å være over litt tid, stort sett fra 3-12 måneder. De fleste har noe kompetanse innenfor det de arbeider med, og mange er erfarne med ulike typer organisasjonsarbeid. Det er vanlig at de tar det som et praksisopphold i forbindelse med studie eller etter endt utdanning for å få arbeidserfaring før de søker jobb i hjemlandet. Interns har gjerne roller som PR- og kommunikasjonsansvarlig, kontaktperson mellom skolene og organisasjonen eller ledere for de ulike idrettsaktivitetene. Organisasjonen har ulike praksisplasser de ønsker å fylle, men de er også fleksible og tilpasser arbeidet

⁵ Jeg velger å bruke begrepet 'intern' da det ikke er en god, dekkende oversettelse, i tillegg til at begrepet begynner å bli relativt vanlig også på norsk.

sitt ut ifra hvilken kompetanse ulike interns har. Hvis en intern driver med yoga, vil de kunne ha et yoga-prosjekt i den perioden vedkommende er der. Interns og ledelsen jobber tett sammen og utgjør 'staff'-gruppen. Sammen sørger de for at den daglige driften av organisasjonen går som den skal. De har ansvar for transport, kontakt med skolene samt organisering og gjennomføring av idrettsaktivitetene. I tillegg har de ansvar for organiseringen og oppfølgingen av de frivillige gjennom hele året. De frivillige betaler for en pakkeløsning som inkluderer kost, losji, transport til og fra deres valgte prosjekt og en bli-kjent-dag i Cape Town sentrum. De velger selv hvor lenge de ønsker å være frivillige, de fleste oppholdene er på mellom 3 og 8 uker. Frivillige på Changes idrettsprosjekt betaler ca. 350 USD i uken, dette inkluderer de nevnte tingene. Når man booker et opphold som frivillighetsturist gjøres dette stort sett gjennom reisebyråer som Kilroy, GoXplore eller Atlantis som også tar et administrativt gebyr (det er svært få som booker direkte gjennom Change). I tillegg betaler de frivillige selv for fly, visum, vaksiner og alle andre utgifter knyttet til reisen. En frivillig som jobber 3 uker for Change vil altså ha utgifter på godt over 1800 USD (ca. 16 000 NOK) på reise og opphold. I tillegg kommer lommepenger og utgifter til andre aktiviteter og turistattraksjoner. En intern jobber også ulønnet, men betaler gjerne noe mindre per uke enn en vanlig frivillig.

3.5.1 Idrettsprosjektet

Change bruker som nevnt fysisk aktivitet som en stor del av sitt arbeid, både som en del av skolehverdagen og som et tilbud for barna etter skoletid. De frivillige melder seg på idrettsprosjektet når de booker reisen sin. En 'sports intern' fra Change har ansvaret for planleggingen og gjennomføringen av treningene, de frivillige bidrar i større eller mindre grad til forberedelsene og under selve treningen. Barna som deltar på ettermiddagsprosjektet går i 5.-7. klasse på en av barneskolene Change samarbeider med. Barna har selv valgt hvilke aktiviteter de ønsker å delta på og hver uke settes det opp en liste som gjør at alle barna får delta på minst én av aktivitetene de ønsker seg hver uke. Aktivitetene det gjelder er fotball, nettbull og friidrett (for 5. klasse) og skating, svømming og surfing (for 6. og 7. klasse). Barna blir plukket opp i minibusser fra Change etter skolen og kjørt hjem til townshipen når aktiviteten er ferdig. I feriene blir det arrangert aktiviteter noen timer på dagtid hver dag. Prosjektets mål er å gi barna helsegevinst, mestingsopplevelser gjennom å tilegne seg nye ferdigheter og mindre fritid som skal begrense tiden på 'gata'.

4. Teoretisk rammeverk

Det teoretiske rammeverket tar utgangspunkt i Edward Saids orientalisme-begrep og synet på 'den andre'. Teoriene brukes til å forstå frivillighetsturisme som fenomen og for å kunne belyse møtet mellom frivillige og lokale aktører. Når jeg i denne oppgaven skal se på hvordan lokale aktører opplever frivillighetsturisme, og studere møtet mellom de frivillige og lærerne, er det relevant å se på hvordan dette fenomenet har oppstått og stadig vokser. Hva legitimerer denne typen arbeid? For å opprettholde et kritisk blikk og forstå fenomenet ønsker jeg først å se nærmere på 'Vestens' syn på andre deler av verden. Det er nødvendig å reflektere rundt om frivillighetsturismen kan være et produkt av dette synet, og hvorvidt virksomheten er med på å opprettholde eller bryte med bildet av 'de andre'. Det er også nødvendig å ta for seg ideer om Vesten sett fra den ikke-vestlige verden, og spesielt Afrika.

4.1 'Den andre'

Før jeg redegjør for Saids orientalismebegrep, er det nødvendig å sette seg inn i noe av bakgrunnen for hvordan fenomener som Orientalisme og Afrikanisme i det hele tatt har oppstått. Jeg vil bruke Erving Goffmans (1992) teori om menneskers samhandling mellom hverandre. Goffman beskriver hvordan det i møte med nye mennesker er vanlig å forsøke å forstå den andre på grunnlag av bakgrunnskunnskap en allerede sitter med, og spesielt bruker vi annerledeshet til å definere oss selv. Dette ligger grunnleggende i alle mennesker og vi bruker dette for å tilnærme oss andre:

Når en person kommer sammen med andre, vil de som regel forsøke å skaffe seg opplysninger om ham eller ta i bruk opplysninger om ham som de allerede sitter inne med. ... De tilstedeværende har adskillige kilder til disse opplysningene og kan bygge på mange meningsbærere ("sign vehicles") når de skaffer seg dem. Dersom iakttakeren på forhånd ikke kjenner vedkommende, kan de i hans oppførsel og utseende finne holdepunkter som gjør det mulig å trekke inn tidligere erfaringer med personer som kan minne om den de nå har for seg selv, eller – og det er langt mer vanlig – de kan anvende stereotyper ved bedømmelsen. De kan også ut ifra tidligere erfaringer gå ut fra at bare personer av en bestemt type er å finne i et visst sosialt miljø (Goffman, 1992, s. 11).

Dette beskriver hvordan mennesker tenker i møte med fremmede, og hvordan man danner et bilde av nye mennesker. Gammel erfaring og kunnskap knyttes til det nye mennesket, og gir et mer eller mindre sant bilde av den andre. Uavhengig av hvor korrekt dette bildet er, har en gjort et forsøk på å plassere 'den andre', både i forhold til seg selv og andre mennesker en har møtt tidligere. Stereotypier og generaliserende oppfattelser er vanlige, og til en viss grad nyttige, å bruke i denne prosessen (Goffman, 1992). Når det gjelder møter mellom mennesker på tvers av geografiske områder forklarer Ødegård (2008) at når den geografiske avstanden øker, øker også generaliseringen av stereotypiene fordi den direkte kontakten mellom mennesker med stor avstand gjerne er mindre.

Goffmans teorier er et godt grunnlag når jeg skal forsøke å analysere sørafrikanske barn og læreres møte med unge, vestlige frivillighetsturister.

4.2 Orientalisme

Orientalisme handler i utgangspunktet om Vestens stereotypiske fremstilling av *Orienten*, og det er arbeidet til Edward Said (1978) som ligger til grunn når jeg presenterer orientalisme-begrepet. *Orienten* er i utgangspunktet ikke knyttet til et bestemt geografisk område, men inkluderer ulike land i ulike sammenhenger. Som oftest dreier det seg om land i Midtøsten-området og Nord-Afrika, men av og til også India, Kina og andre Sørøst-asiatiske land (Thorbjørnsrud, 2001).

4.2.1 Suids kritikk

Edward Said tok for seg orientalismebegrepet i boken *Orientalism* hvor han ser kritisk på den vestlige fremstillingen av *Orienten*. Said begynner boken med å si at *Orienten* nærmest er en vestlig oppfinnelse (s.1). Han forklarer orientalisme som en måte for europeere å forstå *Orienten* på. Ved å definere *Orienten* har Europa (eller Vesten) kunnet definere seg selv gjennom å være et motstykke til *Orientens* utseende, tanke, personlighet og erfaring (Said, 1994, s.1-2). Gjennom hele boken argumenterer Said for at Vesten har trengt *Orienten* som en negativ motpol og at fremmedgjørelsen av 'de andre' har bidratt til Europas forståelse av seg selv. Said har brukt boken til å vise hvordan fremstillingene av *Orienten* inngår i det han kaller *den orientalske diskurs* som blant annet har bidratt til å legitimere kolonialiseringen av området (Thorbjørnsrud, 2001).

Said beskriver Orientalisme som “a way of coming to terms with the Orient that is based on the Orient’s special place in European Western experience” (Said, 1978, s. 1). Han setter spørsmålsteget til ideen om Orienten som en mystisk, sensuell, og fjern verdensdel med en *annerledes* kultur, helt forskjellig fra Oksidenten, altså Vesten (s. 3). Said beskriver både Orienten og Oksidenten som kunstig skapte ideer uten rot i virkeligheten: “Men have always divided the world up into regions having either real or imagined distinction from each other” (Said, 1978, s. 39). Både Orienten og Oksidenten er hva Said kaller *imaginær geografi*, et fiktivt område med gjensidig forskjellige verdensoppfatninger. Når orientbegrepet brukes til å dekke det geografiske området fra Marokko til Kina spør Said hva disse landene har til felles utover at de *ikke* er en del av Europa. Han konkluderer med at ideen om Orienten heller er skapt for å definere Oksidenten, altså Vesten har fremmedgjort andre deler av verden og kalt de for ‘ikke-vestlig’ først og fremst for å danne et klarere bilde av seg selv (Maktabi, 1994).

Temaene og argumentene i *Orientalisme* kan ifølge Maktabi (1994) sees på som en kritikk av moderniseringsteoriene som går ut på at det finnes en felles ‘stige’ for samfunnsutvikling. Ideen er at Vesten befinner seg på et utviklingsstadium som andre tradisjonelle samfunn må oppnå for å bli ‘modernisert’. Dette innebærer blant annet å tilnærme seg vestlige modeller for politikk, økonomi og øvrig samfunnsstruktur. De vestlige samfunnene er altså standarden, og samfunn som ikke er i nærheten av, eller på vei mot, den samme samfunnsmodellen er ‘underutviklet’. Dette samfunnssynet legitimerer ideen om at de ‘underutviklede’ samfunnene kan, og bør, underlegges de ‘utviklede’ samfunnene. Sids kritikk av moderniseringsteoriene går blant annet ut på hvordan de ikke tar hensyn til at ‘underutviklede’ samfunn har blitt satt i et avhengighetsforhold til Vesten (gjennom blant annet kolonisering) og dermed fått en helt annen forutsetning for utvikling enn de vestlige landene. Said forklarer hvordan Vestens framstilling av Orienten som svært annerledes fra Oksidenten er med på å forstå Orienten som mindre utviklet enn Oksidenten. Han sier at Vestens tro på sin egen overlegenhet blant annet legitimerer koloniseringen av mye av den ikke-vestlige verden: “To say simply that Orientalism was a rationalization of colonial rule is to ignore the extent to which colonial rule was justified in advance by Orientalism, rather than after the fact” (Said, 1978, s. 39).

Said bruker Orientalisme til å fremme sitt budskap om å utfordre forholdet mellom kunnskap og makt, og se forbi ideen om at Vesten og 'de andre' (i dette tilfellet Orienten) er to motsetninger som utelukker hverandre (Maktabi, 1994). Han trekker frem at dette er utfordrende, blant annet fordi mektige aktører i både Vesten og Orienten har politisk interesse av å opprettholde det bildet som er skapt av de to som utelukkende motsetninger. Vesten kan som nevnt bruke dette bildet til å legitimere invadering og andre inngrep i området for å opprettholde makt samt egne politiske og økonomiske interesser. Maktinnehavere i Orienten kan på sin side bruke dette synet til sin fordel. Et eksempel Said kommer med er at autoritære regimer kan legitimeres ved å, for eksempel, hevde at det er denne styreform som er tilpasset deres kultur, og at den bør skille seg fra Vestens styreform nettopp fordi de er så ulike. Aktører i Orienten kan altså dra nytte av å dyrke sin 'annerledeshet' for å styrke egne interesser, og dermed bidra til å bygge oppunder stereotypiene om seg selv. Said kritiserer dermed ikke bare Vesten for dens forestilling av Orienten, men også Orientens opprettholdelse av forestillingen om seg selv (Maktabi, 1994). Said problematiserer altså den generelle diskursen rundt samfunnsstrukturer der noe settes som standard for andre samfunn, uavhengig av om det er 'standard-samfunnet' (i hans tilfelle Oksidenten) eller 'de andre' (Orienten) som bidrar til å opprettholde dette synet. Sids analyser og argumenter kan brukes til å forstå Vestens maktforhold til hele den ikke-vestlige verden. Said stiller interessante spørsmål knyttet til Vestens dominans, ikke bare over Orienten, men hele 'den tredje verden'. Han spør blant annet om det egentlig er mulig at Vesten kan utpeke særegne kulturelle trekk, institusjoner og prosesser i ikke-vestlige samfunn. Han spør også om hvilke formål Vesten har med å forsøke å forstå ikke-vestlige samfunn (Maktabi, 1994).

4.3 Oksidentalisme: Den ikke-vestlige verdens syn på Vesten

I boken *Occidentalism: Images of the West* (1995) tar James Carrier for seg hvordan den ikke-vestlige verden ser på Vesten. Som nevnt forklarer Said Orienten som en idé skapt av europeiske kolonimakter. Carrier (1995) tar utgangspunkt i dette når han skriver at Vestens fremstilling av den ikke-vestlige verden er bygget på hva Vesten definerer som distinkt forskjellig fra seg selv (s. 2). Carrier fokuserer på hvordan Orienten og Oksidenten (den ikke-vestlige og den vestlige verden) definerer seg selv i forhold til hverandre. Han sier at for å kunne si noe om hva noe er, kan det plasseres i forhold til noe annet. Han støtter seg til Goffmans teori om at mennesker automatisk vil se etter hva som er fremmed i 'den andre' for å kunne skille seg selv fra dem. Carrier

trekker frem at forholdet mellom Oksidenten og Orienten baserer seg på en svært skjev maktfordeling, og at dette også gjelder forholdet mellom Oksidenten og den ikke-vestlige verden utover Orienten. Koloniseringen av Afrika er et eksempel på dette. Vestens bilde av seg selv legitimerte denne koloniseringen, og denne forestillingen eksisterer fortsatt. Den påvirker ikke bare Vestens syn på 'den andre', men også 'den andres' syn på Vesten og på seg selv. Ifølge Carrier vil mennesker fra ikke-vestlige samfunn definere seg selv med utgangspunkt i forestillingene om Vesten: "A different sort of Occidentalism appears (...) in studies of the ways that people outside the West imagine themselves, for their self-image often develops in contrast to their stylized images of the West" (Carrier, 1995, s. 6). På samme måte som Vesten har konstruert et (mer eller mindre uriktig) bilde av den ikke-vestlige verden, har det samme skjedd i den ikke-vestlige verdens forestilling av Vesten.

4.4 Konstruksjonen av Afrika

V. Y. Mudimbe skrev boken *The Invention of Africa* (1988) som en kritikk av det bildet Vesten har skapt av det afrikanske kontinentet. Hans arbeid fordyper seg i den historiske utviklingen av det eurosentriske synet på Afrika. Han har innført begrepet *Afrikanisme*⁶, altså konstruksjonen av det Afrika som er skapt ut ifra en imperialistisk standard. Mudimbe har vært en av de største talspersonene for ideen om Afrika som en vestlig oppfinnelse, inspirert av Saids orientalismebegrep, og skaper et grunnlag for å tilegne seg, og spre, en kritisk forståelse av *Afrikanisme* (Kresse, 2005).

The Invention of Africa begynner med en introduksjon til kolonialisme og Mudimbe sier blant annet at kolonialismen i Afrika har hatt en tendens til å gjøre ikke-europeiske områder til europeiske konstruksjoner (Mudimbe, 1988, s. 1). Med det menes det at den europeiske kulturen brukes som standard for hvordan ikke-europeiske områder bør være. Mudimbe går hardt ut mot kolonialismen og imperialismen, men understreker også at kolonismens struktur ikke er den eneste grunnen til marginaliseringen på det afrikanske kontinentet. Mudimbe påpeker at denne marginaliteten kan forstås som et resultat av hypoteser om den grunnleggende holdningen bak klassifiseringen av mennesker og ulike samfunn. Det er altså ikke bare selve kolonialiseringen i praksis som er problemet, men også den grunnleggende diskursen og ideen om at det eksisterer

⁶ Må ikke forveksles med *Panafrikanisme* som betegner en politisk og kulturell holdning om å ivareta afrikanske verdier og som har et mål om å danne en afrikansk union.

ulike menneskeraser (som bør rangeres). Han sier videre at den manglende kunnskapen om andre samfunn har bidratt til marginaliseringen som har foregått, og foregår, i store deler av den ikke-vestlige verden. Denne 'koloniserende strukturen' er, ifølge Mudimbe, ansvarlig for marginaliseringen av samfunn, kulturer og mennesker.

På samme måte som Said, er Mudimbe opptatt av at denne diskursen, og at måten Afrika har blitt fremstilt på, er et stort problem fordi det ikke representerer eller reflekterer virkeligheten.

For history of African studies and discourses it is therefore important to notice that apparent changes within the dominant symbols have never fundamentally modified the meaning of African conversion, but only the policies for its ideological and ethnocentric expression and practice (Mudimbe, 1988, s. 22).

Mudimbe argumenterer altså for at selv om Afrika er i stadig forandring, følger ikke diskursen denne utviklingen. Vestens syn på Afrika i dag er bygget på gamle (og dårlig gjenspeilede) stereotyper og han mener at det derfor kan sies å være et konstruert bilde uten rot i virkeligheten (Ogude, 2012).

4.5 En nedsettende gjentakelse

Stefan Andreasson (2005) har skrevet artikkelen *Orientalism and African Development Studies* og viser til Suids begrep om *reductive repetition* (nedsettende gjentakende) når han kritiserer diskursen om Afrika. Han sier at "the concept of Orientalism provides a useful lens for understanding how scholarship on Africa – "Africanism" – is afflicted by a similar use of the reductive repetition motif" (Andreasson, 2005, s. 972). Det dreier seg altså som den dominerende diskursen knyttet til det Afrikanske kontinentet som gjentar seg. Andreasson sier at det moderne Afrika ses på som en fiasko. Det afrikanske kontinentet har 'unngått' fremgang gjennom det 20. århundret. På tross av nye tanker om grunnene til denne fiaskoen, samt Afrikas utgangspunkt for å oppnå 'suksess', er det likevel den 'naturlige svakheten' og 'inkompetansen' hos afrikanere som forblir tydelig i teoretisk og politisk diskurs knyttet til utvikling i Afrika (Andreasson, 2005 s. 971). Andreasson skriver at praksisen rundt denne nedsettende, gjentakende måten å se på 'den andre' har blitt overført fra orientalismen til afrikanske utviklingsstudier. Han sier videre at *reductive repetition* reduserer mangfoldet i afrikanske, historiske erfaringer,

sosiokulturell kontekst og politiske situasjoner til et sett med mangler som Vesten mener de har løsningen på. Andreasson sier at Vesten ser på Afrika som et kaotisk kontinent uten særlig gode utsikter for fremgang:

As the Western modernists project has evidently failed to “successfully” conquer the African continent, the need to insist on Africa’s fundamental inadequacies become increasingly urgent. Africa (in the singular) fails because it is unable to incorporate Western thought and practice into its chaotic societal structures (Andreasson, 2005, s. 973).

Han sier altså at Vestens mislykkede forsøk på å erobre Afrika som enda et bevis på kontinentets grunnleggende mangler. Afrika har mislykkes fordi det ikke lar seg bli indoktrinert av Vestlige verdier og systemer. ‘Den afrikanske kulturen’ har seg selv å takke for å være “progress resistant” (s. 973), de har stått imot sin egen fremgang. Ifølge Andreasson tilsier diskursen at Afrika må gjennomgå en transformasjon, et “cultural adjustment program” (s. 973), for å kunne bli mottakelige for Vestlig innflytelse, og dermed oppnå utvikling.

4.6 Oppsummering

Det er ifølge Goffman naturlig for alle mennesker å plassere andre i kategorier for å definere både seg selv og den andre. Vesten var tidlig ute med å skape et bilde av ‘den andre’ for å definere seg selv, og plasserte andre deler av verden ut ifra kriterier som passet sitt eget samfunn. Grunnet Vestens økonomiske og politiske makt ble forestillingene om ‘den andre’ forsterket. Orientalismen og Afrikanismen tar opp denne problematikken ved å belyse hvilke skader disse forenklete forestillingene har forårsaket og hvordan konsekvensene av dette er tydelige også i dag. Måten Vesten har forholdt seg til ‘de andre’ på har, naturligvis, også formet bildet ‘de andre’ har av Vesten. Begge sitter med hver sin forestilling av hvem den andre er, men Said og Mudimbe argumenterer for at disse forestillingene er basert på forenklete stereotyper som i mange tilfeller ikke har rot i virkeligheten.

5. Metode og fremgangsmåte

I dette kapitlet vil jeg presentere valg av metode og fremgangsmåte for datainnsamlingen til dette prosjektet. Jeg vil vurdere studiens troverdighet og validitet, samt si noe om hvordan jeg har behandlet dataene og hvordan jeg har vurdert forskningsetiske spørsmål.

5.1 Kvalitativ metode

Jeg har valgt å benytte kvalitativ forskningsmetode i denne studien. Kvalitativ forskning frembringer data som dreier seg om synspunkter, opplevelser og erfaringer som ikke kommer frem gjennom statistikk eller kvantifiserbare undersøkelser (kvalitativ metode) (Brinkmann & Tanggaard, 2015; Halvorsen, 2008; Olsson & Sörensen, 2013; Thagaard, 2013). Kvalitativ metode er derfor nyttig å bruke i forskning på “den menneskelige erfarings kvaliteter” (Brinkmann & Tanggaard, 2015, s.11). Det betyr at en er opptatt av å gå i dybden på individers og/eller samfunns tanker, følelser og handlinger for å få en forståelse av mennesket ‘innenfra’. Når jeg i dette prosjektet skal se på lokale aktørers *opplevelse* av samarbeidet med frivillighetsturister, er kvalitativ forskning den mest hensiktsmessige tilnærmingen. Metodene innenfor kvalitativ forskning er utviklet slik at en skal fange opp nettopp denne kunnskapen. Forskningsintervju, feltarbeid og observasjonsmetoder er alle vanlige kvalitative metoder og det er disse jeg har benyttet meg av i denne studien.

5.2 Min førforståelse

Dalen (2013) forklarer at alle har en førforståelse som “omfatter meninger og oppfatninger vi på forhånd har til det fenomenet som studeres” (s. 16). Forskeren vil alltid ha førforståelsen med seg i møte med feltet og datamaterialet. Dette kan ikke unngås og det er derfor nødvendig at forskeren er bevisst på sin førforståelse gjennom hele prosessen, samt har en åpen tilnærming til informantenes uttalelser i størst mulig grad (Dalen, 2013). Gjennom intervju og observasjon har jeg samlet inn data som jeg har fortolket, og min førforståelse om fenomenet har påvirket denne fortolkningen.

Som tidligere ‘sports intern’ i Change har jeg opparbeidet meg en førforståelse overfor fenomenet jeg nå studerer. Gjennom en periode på 10 måneder (fra september 2016 til

juni 2017) var jeg leder for to ulike idrettsprosjekter. Gjennom min rolle, samtaler og deltakelse i samfunnet har jeg tilegnet meg kunnskap om frivillighetsturisme, townshopen Change jobber i, (idretts)kultur og forholdet mellom de ulike etniske gruppene i Sør-Afrika.

Jeg ledet flere av idrettsaktivitetene som de frivillige deltok på, og jeg var kontaktpersonen mellom Change og to skoler (en barneskole og en førskole) som innebar en tett kontakt med lærerne. Gjennom mitt daglige arbeid fikk jeg god innsikt i frivillighetsturisme som fenomen. Som intern var jeg i en mellomposisjon. Jeg levde i stor grad som en frivillig og var på mange måter en av dem. På en annen side jobbet jeg for Change over en lengre periode, og jeg ble godt kjent med lærerne på skolen jeg jobbet på. Etterhvert som jeg ble mer etablert i organisasjonen og jobbet tettere på lærerne, vokste avstanden til de frivillige.

Allerede før jeg jobbet i Change, hadde jeg en interesse for internasjonalt utviklingsarbeid og spesielt hvordan idrett kan fungere som et verktøy i denne typen arbeid. Samtidig som jeg jobbet for Change var jeg student ved Norges idrettshøgskoles studieprogram Idrett, kultur og utviklingsarbeid. Jeg har også tidligere studert emner relatert til interkulturell forståelse, internasjonale spørsmål og utviklingsarbeid. Dette har gitt meg en faglig dybde innenfor lignende felt og jeg var nok over gjennomsnittet interessert i flere aspekter ved frivillighetsturisme blant oss som jobbet i Change. Denne faglige bakgrunnen bidro til at jeg stilte mange spørsmål til det jeg så og opplevde, og jeg hadde innarbeidet en kritisk holdning til mye av vestlig innblanding i såkalte 'utviklingsland'. Jeg var allerede skeptisk til frivillighetsturisme før jeg jobbet i Change, og denne skepsisen vokste i takt med at jeg fikk bedre innsikt i organisasjonen. Noen av faktorene som gjorde meg så skeptisk til frivillighetsturisme var blant annet den uvitenheten og naiviteten jeg opplevde at mange kom med da de begynte å jobbe i Change. Mange hadde lite kunnskap om historie og kultur i det landet de var kommet til. Det var også en veldig utpreget drikkekultur blant frivillige, mange festet hver kveld og virket lite fokusert på arbeidet de hadde meldt seg til å gjøre. På skolene opplevde jeg at lærerne brukte mye tid på meg og de frivillige som jobbet på skolen vi var utplassert på. Dette ble bakgrunnen for denne studien. Jeg opplevde at frivillige 'krevde' å få slippe til i undervisningen uten å ha noen erfaring eller kunnskap om pedagogikk, undervisning og ikke en gang snakket språket skolene underviste på. Samtidig ble jeg

knyttet til Change, prosjektene og lokalsamfunnet, og jeg opplevde at arbeidet hadde potensial blant annet gjennom kulturutvekslingen som foregikk. Det var heller hvordan det ble gjennomført jeg utviklet en skepsis til.

Å unngå at datamaterialet er helt upåvirket av min forutinntatte holdning er umulig, og heller ikke nødvendig. Et teoretisk grunnlag, forberedende research og en bevisst forforståelse “legger grunnlaget for et deduktivt møte med praksisfeltet” (Postholm, 2010, s. 57). En bevissthet rundt dette er avgjørende for en åpen og fleksibel holdning. Forskeren må være forberedt på at ens teorier og holdninger kan bli utfordret eller motbevist. En må da kunne være åpen nok til å oppdage dette, og være fleksibel nok til å tilegne seg den nye forståelsen (Postholm, 2010).

Det jeg nå har presentert er forståelsen jeg hadde før jeg gikk inn i feltet som forsker og er dermed en del av min forforståelse. Jeg vil senere i dette kapitlet diskutere etiske utfordringer ved min forforståelse.

5.3 Utvalg

Informantene er selektivt utvalgt som betyr at de er plukket ut og rekruttert i henhold til hvem som kan si noe relevant for problemstillingen (i motsetning til et tilfeldig utvalg) (Fangen, 2010). Intervjuutvalget består av fire lærere som alle jobber på en av samarbeidsskolene til Change, og som forholder seg til frivillighetsturister i jobben sin hver dag. Disse er mine hovedinformanter. I tillegg har jeg intervjuet en mor som har datteren sin både på barneskolen Change sender frivillige til og på idrettsaktivitetene Change arrangerer på ettermiddagene. Til sammen utgjør lærerne og moren utvalgsgruppen ‘lokale aktører’. For å få med organisasjonens perspektiv, har jeg intervjuet daglig leder som fungerer som et bindeledd mellom skolene/lærerne og frivillighetsturistene. Jeg har også valgt å intervju to frivillighetsturister for å få deres perspektiv på prosjektene, samarbeidet med skolene og lokalsamfunnet de har besøkt.

5.4 Tilgang til feltet og rekruttering av deltakere

For å rekruttere deltakere til studien har jeg brukt det nettverket jeg tilegnet meg da jeg selv jobbet i Change i 2016/2017. Selv om Change er en organisasjon med stor utskiftning, er den øverste ledelsen i organisasjonen og lærerne på skolene mer eller mindre de samme. For å rekruttere informanter til intervjuene tok jeg dermed både

direkte kontakt med informanter jeg allerede kjente og jeg ba kjente anbefale meg informanter. Når det gjelder lærerne har jeg selv jobbet sammen med de fleste av disse i større eller mindre grad (dette vil jeg komme tilbake til i avsnittene om troverdighet og validitet). Daglig leder i organisasjonen kjente jeg også personlig til en viss grad (et profesjonelt forhold). Frivillighetsturistene kom jeg i kontakt med etter å ha forespurt på et fellesmøte om noen kunne være villige til å delta. For å komme i kontakt med foreldre, sendte jeg en forespørsel og et informasjonsskriv med barna hjem. I rekrutteringsfasen stilte jeg alle informantene noen spørsmål for å ha et inntrykk av hva slags holdninger og posisjon de hadde. Dette var fordi jeg ønsket å intervju mennesker med ulike synspunkt for å få en bredde i datamaterialet. Intervjuene ble stort sett avtalt muntlig og gjennomført på skolene eller på kontorene til Change. Når det gjelder observasjonene, fikk jeg tillatelse fra ledelsen av organisasjonen til å delta som forsker på deres prosjekt og av rektorene på de aktuelle skolene. Deltakerne ble informert på egne møter (dette beskriver jeg nærmere under avsnittet 'Ansvaret for å informere og informert samtykke').

Det har vært et mål for studien å rekruttere informanter med ulike posisjoner i forhold til Change og at utvalget i kjønn, alder og synspunkt skulle være noe variert. Dette viste seg å være en utfordring. Blant lærerne har jeg kun intervjuet én kvinne, resten er menn. Kvinnen jobbet på førskole og mennene er alle lærere på barneskolenivå. Det kan forklares ved at det på førskolen kun jobbet kvinner og på barneskolen ville jeg snakke med lærere på 5.-7. trinn (grunnet tette samarbeid med de frivillige) hvor det kun jobbet menn. Når det gjelder frivillighetsturistene var det kun kvinner som meldte seg da jeg rekrutterte frivillige. Jeg har også kun intervjuet én mor da hun var den eneste som responderte på brevet jeg sendte med datteren hennes hjem fra skolen. Det var ellers vanskelig å få kontakt med foreldregruppen. Likevel opplever jeg at utvalget mitt gjenspeiler et mønster en kan se i dagens Sør-Afrika. De fleste barneskolelærere i Sør-Afrika er menn og de fleste førskolelærere er kvinner. Det er også mødre som gjerne har det største ansvaret for barna, spesielt i townshipområdene. Blant frivillighetsturistene er jenter/kvinner i begynnelsen av 20-årene mest representert.

5.5 Feltarbeidet

Feltarbeidet ble gjennomført i to omganger på til sammen fem uker. Første opphold var tre uker i oktober 2018 og andre opphold var to uker i februar 2019. Jeg gjorde til

sammen åtte intervjuer. Ved begge oppholdene har jeg bodd i nærheten av området hvor frivillighetsturistene bor (kost og losji for frivillige er organisert av Change). De fleste dagene har jeg i stor grad levd som en frivillighetsturist. Jeg har vært tilstede på skolene og aktivitetene alle dagene og vært sammen med de frivillige på deres fritid. Jeg har besøkt tre ulike skoler og variert hvilke ettermiddagsaktiviteter jeg har vært med på.

5.6 Observasjon

Observasjon som kvalitativ metode skiller seg fra annen observasjon ved at forskeren har et tydelig fokus og at observasjonene er systematiske og hensiktsmessige (Postholm, 2010). Under mitt feltarbeid har jeg hatt rollen som Fangen (2010) kaller ‘delvis deltakende observatør’. Dette innebærer å delta aktivt i den sosiale samhandlingen ved å delta i samtaler og være tett på deltakerne. En delvis deltakende observatør er med i deltakernes hverdag, men er likevel ikke involvert i de særegne aktivitetene som er spesielt for miljøet. Jeg var sammen med, og tett på, de frivillige og lærerne, men samtidig hadde jeg det Fangen (2010) omtaler som en ‘fremmedgjørende distanse’ ved at jeg ikke selv hadde rollen som frivillig. Da de frivillige tok en med gruppe elever ut av klassen for å ha en-til-en-undervisning, hadde ikke jeg en elev, men observerte samtaler og interaksjonen mellom dem. Under idrettsaktivitetene på ettermiddagene var jeg stort sett med på opplegget som var planlagt, men holdt meg samtidig i bakgrunnen. Fangen (2010) forklarer viktigheten av å komme tett på de en forsker på uten å bli en av dem. Det må likevel nevnes at min fortid som intern i Change kan ha påvirket min rolle som observatør. Lærerne kjente meg som en intern, og det kunne være forvirrende for dem at jeg ikke lenger var en del av organisasjonen, men en selvstendig forsker. Blant de frivillige var ikke dette noe problem da det er stor utskiftning og ingen av de som var der som frivillige nå var der da jeg var intern i Change tidligere. Forskerens tilstedeværelse skal heller ikke være ubehagelig eller i veien for informantene (Fangen, 2010). I gruppen med frivillige skilte jeg meg ikke særlig ut siden jeg er på ca. samme alder og fra samme del av verden som de aller fleste frivillige. Jeg vil problematisere min tidligere rolle som intern i Change i avsnittet “Etiske overveielser”.

5.6.1 Gjennomføring av observasjon

Fordi jeg selv hadde god kjennskap til organisasjonen, skolene og frivillighetsturisme, hadde jeg følelsen av å allerede ha observert mye før jeg begynte feltarbeidet mitt.

Derfor anså jeg også fem uker som tilstrekkelig for å få den informasjonen jeg trengte. Det var viktig for meg å forsøke å bruke min tidligere erfaring som et verktøy for å vite hva jeg skulle se og spørre etter, fremfor å forvente at mine tidligere opplevelser skulle bekreftes gjennom denne datainnsamlingen.

Jeg opplevde at de fleste deltakerne var svært interessert i prosjektet mitt og jeg fikk mange spørsmål om hva jeg så etter og hvorfor jeg skrev om temaet. Det var til tider utfordrende å skulle gi en grundig forklaring på hva jeg forsket på uten å la det påvirke oppførselen til informantene. Jeg opplevde at jeg raskt ble en naturlig del av hverdagen til både de frivillige og lærerne da jeg ikke skilte meg særlig ut blant de andre.

Under observasjonen så jeg blant annet på samspillet mellom de frivillige og lærerne og mellom de frivillige og barna. Jeg hadde fokus på lærerne og de frivillige ettersom det var de jeg hadde samtykke fra. Jeg så også etter hvordan de frivillige omtalte prosjektene, barna og lokalsamfunnet utenom prosjektet, og hvordan lærerne omtalte de frivillige og organisasjonen. Feltnotater tok jeg fortløpende gjennom dagene, og jeg brukte mobiltelefonen min til å notere. Dette valgte jeg å gjøre fordi å sitte med penn og papir var noe upraktisk og kunne også virke sjenerende overfor deltakerne, mens å sitte å taste på mobilen var enkelt og gjorde at jeg ikke skilte meg ut. Hver kveld satte jeg av tid til å grundig notere ned funn, tanker og spørsmål jeg hadde fått i løpet av dagen. Da brukte jeg også tid på å forberede neste dag og gjøre meg opp noen tanker om hva jeg ønsket å fokusere på videre.

5.7 Kvalitativt intervju

Brinkmann og Tanggaard (2015) omtaler intervjuet som en godt egnet metode når en skal tilegne seg kunnskap om menneskers livssituasjon, meninger, holdninger, opplevelser og erfaringer. De forklarer at intervjuet har blitt den vanligste metoden innen kvalitativ forskning og påpeker viktigheten av å skille det kvalitative intervjuet fra andre typer intervju. Et kvalitativt forskningsintervju kan gjennomføres på mange måter, men den vanligste intervjuformen er individuelle intervjuer ansikt til ansikt. Det er denne typen intervju jeg har benyttet meg av i mitt prosjekt og er derfor den jeg henviser til når jeg beskriver et kvalitativt intervju videre i oppgaven. Å kunne presentere gode spørsmål, oppbygging av intervjuet, relasjonen til informanten og

evnen til å være oppmerksom og lytte underveis er viktige forutsetninger for et godt kvalitativt intervju (Thagaard, 2013).

Det er viktig at forskeren er klar over at intervjuet ikke er en nøytral metode som henter inn upåvirket informasjon fra informanten. Forskeren må være klar over sin aktive rolle i intervjusituasjonen som skaper et samspill mellom seg og informanten (Brinkmann & Tanggaard, 2015). Intervjusituasjonen vil alltid påvirkes av alle partene som deltar. En fare kan være at informanten(e) gir de svarene han eller hun tror at forskeren vil høre, eller de kan holde igjen informasjon de ikke ønsker å gi. Dette må forskeren være bevisst på, og en må forsøke å legge opp intervjuet på den måten at informanten føler seg trygg nok til å gi oppriktig og tilstrekkelig informasjon. Forskeren kan likevel aldri være garantert at dette er tilfelle (Postholm, 2010). Fordi informasjonen som informanten(e) gir alltid, i større eller mindre grad, vil være preget av interaksjonen mellom forskeren og den som intervjues, vil dette ha en innvirkning på dataene. Intervjusituasjonen kan også ha et skjevt maktforhold ved at det er forskeren som har planlagt temaet, spørsmålene og er den som styrer samtalen, mens informanten åpner seg og er fortrolig. Denne skjevheten kan påvirke dataene, men begrenses blant annet ved at intervjueren tilpasser intervjuet etter informanten og ved å bygge tillit (Thagaard, 2013). Flere av mine informanter er eldre enn meg, har høyere utdanning og lederposisjoner (inkludert å ha vært leder for meg tidligere) og dermed var ikke denne skjevheten like synlig i disse intervjuene. Jeg var derimot mer bevisst på det under intervjuene med moren og de to frivillige.

5.8 Intervjuguide

Et kvalitativt intervju kan ha ulike strukturer. Thagaard (2013) presenterer de vanligste formene som lite strukturert, delvis strukturert og relativt strukturert intervju. Til min datainnsamling benyttet jeg en delvis strukturert utforming som preges av at jeg som forsker har forberedt meg godt ved å gjøre research på forhånd og utarbeidet en intervjuguide. I intervjuguiden fastla jeg hvilke temaer jeg ville gjennom i løpet av intervjuet, men rekkefølgen og flere av spørsmålene ble til underveis i intervjuet. Med en slik struktur er jeg som forsker åpen til å følge informantens beretning, men har likevel en plan for hva jeg ønsker at vi skal snakke om for å få svarene jeg trenger i henhold til min problemstilling. Denne strukturen gjør også meg som forsker åpen for temaer jeg på forhånd ikke hadde planlagt, men som likevel kan være interessante for

min problemstilling (Thagaard, 2013). I dette tilfellet, hvor jeg intervjuer sørafrikanske lærere om deres hverdag og erfaringer med vestlige frivillige, er det vanskelig på forhånd å vite nøyaktig hva som engasjerer de og hvilke faktorer de ser på som viktig i sine opplevelser. Dermed var et delvis strukturert intervju et godt utgangspunkt for å få den informasjonen jeg ville ha.

I utarbeidelsen av intervjuguiden har jeg fulgt Brinkmann og Tanggaards (2015) råd om oppbygningen av et intervju. Jeg har begynt med innledende og generelle spørsmål som skal hjelpe informantene å komme i gang og føle seg komfortabel i intervjusituasjonen. Jeg har også forsøkt å inkludere mange av den typen spørsmål som Brinkmann og Tanggaard beskriver som 'forklarende spørsmål' (eks: "Kan du fortelle meg om lokalsamfunnet?"). Videre stilte jeg oppfølgingsspørsmål for å få mer utfyllende beskrivelser (dette hadde jeg gjerne tatt hensyn til i intervjuguiden på forhånd) eller hvis jeg ønsket konkrete svar på ting jeg syntes var uklart (slike oppklarende spørsmål ble naturligvis stilt underveis uten støtte i intervjuguiden). Jeg har i utarbeidelsen av intervjuguiden hatt fokus på en naturlig oppbygning, åpne spørsmål og rom for fleksibilitet. Temaene jeg forberedte i intervjuguiden var nokså brede fordi jeg ønsket at informantene skulle komme med det han eller hun selv mente var relevant. Fordi jeg intervjuet tre ulike grupper (lærere, ledelse og frivillige), hadde jeg utarbeidet en intervjuguide for hver gruppe. Temaene var stort sett de samme, men tilpasset til det utvalget jeg skulle intervjuer. Intervjuguidene ligger vedlagt (vedlegg nr. 3, 4 og 5).

5.8.1 Gjennomføring av intervju

Alle intervjuene ble avtalt og gjennomført ansikt til ansikt i løpet av mitt feltarbeid. For å gjøre intervjusituasjonen praktisk og trygg for informantene, ba jeg dem om å velge sted for intervjuet. Samtlige intervjuer av lærerne forgikk på skolene, enten på lærerens eget kontor eller på et grupperom. Daglig leder i Change intervjuet jeg på hennes kontor. Intervjuene med de frivillige ble gjennomførte på kafé (etter informantens ønske) og på kontoret til Change. I og med at jeg brukte mitt eget nettverk til å rekruttere informanter, hadde jeg allerede bygd et tillitsforhold til flere av dem. Jeg forsøkte å formidle til informantene at det var de som satt på informasjonen jeg ønsket meg og at det ikke var noe som var riktig eller galt å svare. Før hvert intervju ga jeg utfyllende informasjon om hva prosjektet går ut på og hva jeg bruker informasjonen til. Jeg ba også om tillatelse til å bruke båndopptaker under intervjuet, og ga beskjed om at

opptakene skulle slettes så snart jeg ikke hadde bruk for de lenger (og senest 30. mai 2020). Dette var jeg pliktig til å gjøre fra NSD, samtidig som det var en naturlig måte å starte intervjuene på. Underveis i intervjuene hadde jeg fokus på å lytte til det informantene sa. Jeg stilte oppfølgings spørsmål for å få de til å utdype det de sa og for å vise at jeg fulgte med og var interessert. Fordi jeg også hadde gjennomført observasjon på skolene, kunne jeg bruke kunnskapen jeg hadde tilegnet meg gjennom observasjonen til å stille utfyllende spørsmål.

5.9 Analysemetoder

Thagaard (2013) forklarer at kvalitativ analyse har som formål å oppnå forståelse av det innsamlede datamaterialet utover beskrivelsene informantene gir. Denne studien benytter seg av en induktiv analyse som innebærer en åpen tilnærming til datamaterialet for “å oppdage mønstre, temaer og kategorier” (Nilssen, 2012, s. 14). Dette står i kontrast til en deduktiv analyse som bruker et forhåndsbestemt rammeverk.

5.9.1 Transkribering og kategorisering av intervjuetekstene

Jeg transkriberte intervjuene fortløpende. I transkriberingsprosessen var jeg svært grundig for å gjøre det enklere for meg senere i prosjektet. Jeg lagde et skjema for å få oversikt og plass til å notere underveis. I første kolonne transkriberte jeg nøyaktig det som var tatt opp på lydopptaket. Her inkluderte jeg alle “ehm...”, latter og andre ‘mellom-ord’ for å ikke utelate noe. Fordi intervjuene mine ble gjennomført på engelsk, transkriberte jeg først på engelsk. I neste kolonne skrev jeg ned en oppsummering av informantens svar på norsk. Dette var for å luke ut distraheringer og ‘skrelle ned’ til det mest nødvendige for å spare tid når jeg senere skulle gå gjennom datamaterialet. Det var også en god måte for meg selv å repetere det informanten hadde sagt. Underveis i transkriberingen gjorde jeg meg opp en god del tanker og oppdagelser som jeg ville få med i analysedelen. Derfor lagde jeg en tredje kolonne til egne notater hvor jeg umiddelbart fikk skrevet ned spesielt interessante funn, sammenhenger og andre tanker. Dette var et godt utgangspunkt da jeg senere skulle starte på analysen.

Kvale og Brinkmann (2009) snakker om transkriberte intervjuer som en oversettelse som aldri kan gjenspeile den samtalen som har foregått. Der er forskjell på det muntlige og det skriftlige språket, og det sosiale samspillet som utvikles mellom forsker og informant i et intervju vil ikke bli ivaretatt på samme måte i en transkripsjon (Kvale og

Brinkmann, 2009). Dette var jeg bevisst på gjennom min transkriberingsprosess. Ved at jeg selv transkriberte alle mine intervjuer, fikk jeg gå tilbake til intervjuet og gjenoppta den stemningen som var under intervjuet og forsøke å gjenspeile noe av dette i transkripsjonen. Jeg noterte blant annet ned aspekter som et lydbånd ikke kan fange opp, som om informanten så mye ned eller vekk når han/hun svarte på spørsmål. Da var det også en fordel at jeg transkriberte i så kort tid etter at intervjuet fant sted. Kvale og Brinkmann (2009) trekker også frem viktigheten av en konsekvent stil gjennom transkriberingen, og dette fikk jeg til gjennom å transkribere alle intervjuene selv og å bruke det samme skjemaet for alle intervjuene. Jeg opplevde det også som nyttig å høre min egen intervjuteknikk slik at jeg fikk mulighet til å evaluere mine egne intervjuer.

Informantenes sitater er oversatt fra engelsk til norsk. Denne oversettelsen er en tolkning, fordi det ikke lenger er et direkte sitat. Selv om jeg har tilstrebet å oversette sitatene så ordrett som mulig, vil de være påvirket av min tolkning som forsker. Sitatene mister også nyanser i form at sørafrikansk 'slang' som ikke lar seg oversette til norsk, samt ulikt språk blant de ulike informantene. Blant annet snakket de frivillige dårlig engelsk, noe som er et poeng i diskusjonen, og som ikke kommer frem i de oversatte sitatene. Derfor har jeg valgt å nummerere sitatene, og de originale sitatene ligger vedlagt (vedlegg 6).

5.9.2 Koding og kategorisering

Koding og kategorisering handler om å organisere datamaterialet for å få oversikt (Nilssen, 2012). Gjennom koding knyttes dataene opp mot begreper for å kunne si noe om meningsinnholdet i et datautsnitt (Thagaard, 2013). I denne studien har jeg benyttet meg av en *åpen koding* som fokuserer på "å møte datamaterialet med et åpent sinn, en åpen holdning til hva datamaterialet forteller deg" (Nilssen, 2012, s. 78). Gjennom åpen koding kan kodene sorteres i kategorier som knyttes til de mest sentrale temaene i prosjektet (Nilssen, 2012). Gjennom kodingen og kategoriseringen av datamaterialet var det noen temaer som skilte seg ut som spesielt relevante til å belyse problemstillingen. Disse temaene kom jeg til frem etter å ha lest tidligere forskning, satt meg inn det teoretiske rammeverket, gjennom intervjuer og observasjon, samt gjennom transkribering og analyse. Temaene jeg har tatt for meg i analysen er 'townshipmiljøet', 'Changes bidrag' og 'de frivilliges rolle'. Temaet 'townshipmiljøet' er relevant fordi det gir et viktig innblikk i informantenes varierte kjennskap, opplevelse og beskrivelse av

townshipen. Dette temaet vil ikke ha like stor plass i diskusjonen, men diskusjonen bygger likevel i stor grad på informantenes beskrivelser av townshipen. ‘Changes bidrag’ er relevant fordi det er først og fremst Change som organisasjon som hevder å gjøre en forskjell i lokalsamfunnet, med hjelp fra de frivillige. ‘De frivilliges rolle’ er relevant fordi både de lokale aktørene, og de frivillige selv, reflekterer over de frivilliges bidrag til Change og til lokalsamfunnet. Disse temaene er først og fremst tydelige i presentasjonen av resultatene. For å få frem variasjonen i informantenes synspunkter har jeg valgt å benytte meg av en personsentrert tilnærming til analysen som innebærer å fokusere på den enkelte informanten (Thagaard, 2013). Jeg vil derfor presentere hver enkelt informants synspunkt under hvert tema. Videre har jeg brukt teorien til å analysere datamaterialet. Teoretisk analyse innebærer å tolke datamaterialet i lys av et teoretisk rammeverk og tidligere forskning for å kunne “forstå og forklare betydningen av hva forskningsdeltakerne har gjort, fortalt eller skrevet noe om” (Nilssen, 2012, s. 65). Jeg har i hovedsak benyttet meg av teorier om menneskers samhandling (Goffman, 1992), *Orientalisme* (Said, 1978) og *Afrikanisme* (Mudimbe, 1988).

Gjennom åpen koding, samt personsentrert og teoretisk analyse, har det vært mulig å identifisere sentrale aspekter i datamaterialet og gi det mening. Det er likevel viktig å påpeke at min analytiske tilnærming kan ha satt begrensninger for min oppfattelse av datamaterialet, og dermed studiens pålitelighet (Thagaard, 2013). Jeg har etterstrebet å ta alle aspekter ved datamaterialet i betraktning, men min forforståelse og fokus på noen temaer fremfor andre, kan ha ført til at jeg har oversett andre viktige perspektiver eller tolkninger. Det skal tas høyde for at en annen forsker kan gi det samme datamaterialet en annet meningsinnhold og dermed trekke andre konklusjoner enn det som er gjort i denne studien.

5.10 Vurdering av metoden

5.10.1 Troverdighet

Fordi den kvalitative forskerens relasjon til deltakerne ikke kan være uavhengig eller nøytral, tas den kritiske vurderingen av studiens troverdighet på bakgrunn av forskerens redegjørelse for metodebruk og datainnsamling (Kvale & Brinkmann, 2009; Thagaard, 2013). Forskerens subjektive rolle kan altså betraktes som en faktor som påvirker studiens troverdighet. Selv hadde jeg god kjennskap til feltet og flere av informantene

før jeg begynte min datainnsamling. Jeg brukte mitt eget nettverk til å rekruttere deltakere og jeg hadde et inntrykk av hva slags resultater jeg kom til å få. Dette har jeg vært bevisst på både i forberedelsene til feltarbeidet, underveis i datainnsamlingen og i ettertid gjennom transkribering og analyse. Likevel kommer en ikke unna at min relasjon til feltet har hatt betydning for forskningsprosessen, og dermed resultatene. Jeg valgte temaet på bakgrunn av egen interesse og kjennskap til feltet. Dette har både styrker og svakheter. Jeg var oppriktig interessert i min problemstilling da dette er et spørsmål som har utviklet seg over lang tid før jeg begynte prosjektet. Min kjennskap til sørafrikansk kultur, historie og politikk, samt til townshipmiljøet og organisasjonens arbeid, ga meg et godt utgangspunkt for datainnsamlingen. Jeg brukte lite tid på å få tilgang til feltet og jeg stilte spørsmål en annen forsker med mindre kjennskap til feltet ikke hadde kunnet stille. Underveis i intervjuene kunne jeg lettere følge opp det informanten sa ved at jeg tok referanser knyttet til politiske systemer, sørafrikansk 'slang' og lignende.

Det er likevel flere utfordringer knyttet til min tette relasjon til feltet. Jeg hadde en klar forforståelse, og selv om jeg har vært bevisst på dette gjennom hele prosjektet, har det i større eller mindre grad påvirket mine resultater. Jeg opplevde også at det kunne være vanskelig å ha en profesjonell rolle som forsker når flere informanter og deltakere er vant til at jeg har hatt en annen rolle tidligere. Noen av lærerne så på meg som en representant for Change og regnet med at jeg fortsatt jobbet for dem. Jeg forklarte tydelig at jeg ikke lenger har en forbindelse til Change. Jeg var også tydelig på at deres svar var anonyme, og at deres deltakelse ikke ville ha noen konsekvenser for blant annet pengestøtten til skolene eller skolens relasjon til Change. Likevel opplevde jeg at dette påvirket intervjuene i noen grad. En informant var veldig positiv til Change gjennom hele intervjuet og avsluttet hvert spørsmål med å si hvor takknemlig hun er for Changes arbeid. Dette kan selvsagt være hennes oppriktige mening, men kan også tolkes som at hun ønsket å gjøre meg 'fornøyd'. Andre lærere, som var mer kritiske til Changes arbeid, kunne ta opp ting de ikke var fornøyde med og som de ville at jeg skulle ta opp med ledelsen. Dette var likevel ikke et stort problem, og jeg opplevde at deltakerne forstod min rolle når jeg fikk satt meg ned og forklart det (blant annet i forkant av hvert intervju).

Jeg anser min grundige beskrivelse av forskningsprosessen og datainnsamlingen, samt begrunnelsen for valg jeg har tatt underveis i prosessen, som styrkende for prosjektets troverdighet.

5.10.2 Validitet: Gyldighet

Validitet er knyttet til hvorvidt forskerens tolkning av dataene kan anses som gyldige (Thagaard, 2013). Gyldigheten kan vurderes ut ifra om resultatene av forskningen faktisk gjenspeiler den virkeligheten som er studert. Som nevnt vil resultatene av en kvalitativ studie være forskerens fortolkning av fenomenet. For å styrke studiens gyldighet har jeg tatt utgangspunkt i det Thagaard (2013) kaller for *gjennomsiktighet* ved å tydelig gjøre rede for hvordan jeg har gått frem for å analysere mine data og en grundig begrunnelse for min fortolkning.

5.10.3 Overførbarhet

Generalisering går ut på om fortolkningen av datamaterialet, og dermed resultatene, også kan sies å være gyldige i en annen, lignende sammenheng (Fangen 2010; Kvale & Brinkmann, 2009; Thagaard, 2013). Fordi det innen kvalitativ forskning generelt er vanskelig å generalisere, er *overførbarhet* et begrep som ofte blir brukt i denne sammenhengen. “Overførbarhet kan betegnes som en rekontekstualisering når den teoretiske forståelsen som er knyttet til et enkelt prosjekt, settes inn i en videre sammenheng.” (Thagaard, 2013, s. 210-211). Dersom studien har troverdighet og gyldighet er det grunn til å tro at grunnleggende sider ved fenomenet er overførbart. Denne studien er en kasusstudie fordi det fokuserer på én bestemt organisasjon i et bestemt lokalmiljø (Postholm, 2010). Resultatene fra denne studien kan derfor kun rettes mot dette spesifikke tilfellet, men det er likevel grunnlag for at de også kan overføres til å gjelde for flere skoler som tar imot frivillighetsturister. Først og fremst vil overførbarheten i så fall gjelde andre sørafrikanske skoler, men funnene kan også være relevante for andre institusjoner i andre land som tar imot frivillighetsturister. Resultatene fra denne studien kan også være interessante å bygge videre på i andre prosjekter om temaet.

5.11 Ethiske overveielser

Forskningsetikk handler om “et mangfold av verdier, normer og institusjonelle ordninger som bidrar til å konstituere og regulere vitenskapelig virksomhet (Den

nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora [NESH], 2016, Forskningsetikk, setning 1). Gjennom hele arbeidet med dette prosjektet har jeg tilstrebet å ta gode etiske avgjørelser og vise vitenskapelig redelighet. Vitenskapelig redelighet har jeg forsøkt å oppnå ved å henviser korrekt til kildene jeg har brukt. Etiske retningslinjer er lovfestet for all vitenskapelig virksomhet og det er meldeplikt for alle prosjekter som behandler personopplysninger gjennom elektroniske hjelpemidler (Dalen, 2013). Dette skal meldes inn til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD). Jeg vil i dette avsnittet presentere noen av mest sentrale etiske overveielser og vurderingene jeg har tatt gjennom min forskningsprosess med utgangspunkt i de etiske retningslinjene utarbeidet av Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH, 2016). Jeg vil fokusere på følgende områder: Etiske utfordringer ved valgt metode, informert samtykke og konfidensialitet.

5.11.1 Etiske utfordringer ved feltarbeid og observasjon

Fangen (2010) løfter frem noen etiske utfordringer ved feltarbeid og observasjon. Hun nevner blant annet at langvarig feltarbeid kan føre til at forskeren kan bli mer emosjonelt involvert enn det som er ideelt. Det kan også være et etisk problem dersom forskerens deltakelse påvirker de som blir studert ved for eksempel å påføre dem stress eller gi de et endret selvbilde. Jeg ble interessert i denne problemstillingen fordi jeg hadde observert samspillet mellom de frivillige og lærerne tidligere gjennom mitt opphold i Sør-Afrika. Jeg hadde utviklet en stor skepsis til frivillighetsturisme, men jeg ble samtidig knyttet til organisasjonen og så positive sider ved deres arbeid. Jeg jobbet også tett på både barn og voksne i lokalsamfunnet som jeg ble tett knyttet til. Etter at jeg reiste tilbake til Norge fikk jeg en større avstand til feltet. Feltarbeidet ble utført ett år og tre måneder etter at jeg reiste fra Sør-Afrika. Jeg hadde i denne perioden fått en avstand til feltet samt en større kunnskap om frivillighetsturisme etter å ha satt meg inn i forskning og teori på feltet. Jeg anser mitt feltarbeid som etisk forsvarlig fordi jeg var bevisst på min egen historie i organisasjonen. Selv om jeg åpenbart hadde noen forventninger om hva jeg kom til å finne, var jeg åpen for at jeg kunne få andre funn og resultater enn forventet. Jeg var også opptatt av å være tydelig overfor lærerne, ledelsen og de frivillige at jeg verken hadde et kritisk eller positivt standpunkt, men at jeg var nysgjerrig på å lære mer om både fordelene og ulempene ved denne typen samarbeid.

En skal være svært varsom ved observasjon og forskning på barn (Fangen, 2010). I mitt prosjekt har ikke barn vært en del av utvalget, verken i intervju eller observasjon. Likevel har det stort sett alltid vært barn tilstede når jeg har observert, og jeg har blant annet studert de frivillige i samspill med barna. Eksempler på dette er i undervisning i klasserom og under idrettsaktiviteter. Det er likevel ikke barna som har blitt observert og jeg anser mine observasjoner som forsvarlige i henhold til barns rettigheter i forbindelse med vitenskapelig forskning.

Fangen (2010) presenterer også 'rolleklarhet' som en etisk utfordring i observasjon, og dette kunne jeg til tider føle på da noen av lærerne ikke skilte mellom meg og frivillige, selv om jeg hadde gitt tydelig informasjon om min forskerrolle. Dette gjaldt i størst grad de lærerne jeg observert, de jeg intervjuet opplevde jeg at forstod min rolle tydelig etter at jeg hadde forklart det.

5.11.2 Etiske utfordringer ved intervju

Kvale og Brinkmann (2009) presenterer noen etiske utfordringer ved bruk av forskningsintervju som jeg har tatt utgangspunkt i når jeg har gjort etiske overveielser tilknyttet dette prosjektet. De påpeker viktigheten av å være forberedt og gjennomføre et godt forskningsintervju som en forutsetning for å få gode, etiske data.

Forskningsintervjuet er gjennomsyret av etiske problemer. Den kunnskap som kommer ut av slik forskning, avhenger av den sosiale relasjonen mellom intervjueren og den intervjuede. Denne relasjonen avhenger av intervjuerens evne til å skape et rom der intervjupersonen fritt og trygt kan snakke. Det krever en fin balanse mellom intervjuerens ønske om å innhente interessant kunnskap og hans respekt for intervjupersonens integritet etisk sett (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 35).

Fordeler og utfordringer ved min relasjon til feltet og mine informanter har jeg allerede nevnt. Det tillitsforholdet jeg hadde til mine informanter opplevde jeg at var til stor hjelp. I tillegg fokuserte jeg på å skape en trygg situasjon for informantene ved å gi dem muligheten til å bestemme hvor intervjuene skulle foregå og ved å gi tilstrekkelig informasjon om hva deres informasjon skulle brukes til. Ansvar for å informere deltakerne skal jeg forklare i neste avsnitt.

5.11.3 Informert samtykke

Som forsker er jeg pliktig til å gi informantene og deltakerne utfyllende informasjon om prosjektet og deres rolle. Dette innebærer informasjon om forskningsfeltet, forskningens formål, eventuelle finansieringer, oppbevaring av informasjonen og hvem som har tilgang til den, hva resultatene skal brukes til og følger av å delta (NESH, punkt 7, 2016). Under rekrutteringen av intervju-informantene innledet jeg med en generell beskrivelse av prosjektet og hvorfor jeg ønsket å snakke med dem. De som var interessert i å delta, fikk et skriv med informasjon (forhåndsgodkjent av NSD) som de signerte på at de hadde lest og forstått. I forkant av intervjuene spurte jeg alle informantene om de hadde noen spørsmål til informasjonsskrivet eller til prosjektet. Alle fikk en kopi av skrivet med kontaktinformasjon til både meg og veileder med beskjed om at vi var tilgjengelig for spørsmål også i etterkant av intervjuet. Dette ivaretar NESHS krav om informert samtykke ved data som omhandler personopplysninger (NESH, 2016). Informasjonsskrivet ligger vedlagt (vedlegg nr. 1).

Deltakerne jeg observerte ble informert muntlig på møter (lærermøte på skolen og de frivillige på fellesmøte i regi av organisasjonen). Her ga jeg grundig informasjon om prosjektet, min forskning, fordeler og ulemper ved deltakelse, retten til å trekke seg og prinsippet om konfidensialitet. Alle fikk informasjonsskriv (likt som samtykkeskjemaet, men uten et felt å signere) med beskjed om at de kunne ta kontakt om de hadde spørsmål. Jeg samlet ikke inn underskrifter da dette ikke praktisk lot seg gjøre, men jeg ga tydelig beskjed om at hvis noen ønsket å holdes utenfor prosjektet så kunne de si fra. Dette var det ingen som valgte å gjøre, men jeg fikk flere spørsmål og henvendelser under hele mitt opphold som bekreftet at deltakerne visste at jeg var der for å forske. Fordi det var stor utskiftning av frivillige, informerte jeg om prosjektet på hvert ukentlig møte (som foregår hver mandag før en ny arbeidsuke).

5.11.4 Konfidensialitet

“Forskeren skal som hovedregel behandle innsamlet informasjon om personlige forhold konfidensielt og fortrolig. Personlige opplysninger skal vanligvis være aidentifisert, mens publisering og formidling av forskningsmaterialet vanligvis skal være anonymisert” (NESH, punkt 9, 2016). For å ivareta anonymiteten til deltakerne har alle fått fiktive navn, det samme har organisasjonen. Alder er oppgitt i omtrentlig aldersgruppe og navn på skolene og townshopen er ikke oppgitt. Dette er tatt hensyn til i

alt nedskrevet materiale som feltnotater og transkripsjon. Intervjuene ble tatt opp på en båndopptaker jeg lånte fra Norges idrettshøgskole og oppbevart i låst skap. Samtykkeskjemaene med signatur ble oppbevart i et låst skap på veileders kontor. Etter prosjektets slutt vil alt datamateriale destrueres og vil ikke være mulig å finne eller gjenbruke.

5.11.5 Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD)

Fordi dette prosjektet omhandler personopplysninger, har jeg meldeplikt til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD). Dette innebærer at NSD måtte godkjenne prosjektet før jeg kunne kontakte utvalget og begynne datainnsamlingen. Godkjenningen fra NSD ligger vedlagt (vedlegg nr. 2).

6. Resultater og analyse

I dette kapittelet vil jeg presentere datamaterialet jeg samlet inn i form av deltakende observasjon og intervjuer gjennom et fem uker langt feltarbeid. Av hensyn til informantenes personvern er alle gitt fiktive navn, men kjønn og omtrentlig alder er oppgitt. Jeg har også valgt å oppgi informantenes etniske bakgrunn i form av hudfarge. Dette gjør jeg fordi det er relevant i henhold til oppgaven da det sier noe om informantenes bakgrunn og posisjon i det sørafrikanske samfunnet. Hudfarge er også et tema i flere av intervjuene og er også en del av diskusjonen.

Først vil jeg kort presentere informantene, og deretter vil jeg presentere funnene. Tre hovedtemaer peker seg ut etter analysen: 1) Townshipen som lokalsamfunn, 2) Changes arbeid og bidrag og 3) De frivilliges rolle. Temaene gir et innblikk i townshipen som lokalsamfunn samt Changes og de frivilliges bidrag i denne townshipen fra både de lokale aktørenes, organisasjonens og de frivilliges perspektiv. De er derfor relevante for å besvare studiens problemstilling: *Hvordan opplever lokale aktører frivillighets-turisters bidrag til utvikling i deres lokalsamfunn?* Det er flere mindre temaer under hvert hovedtema. Selv om jeg har delt funnene inn i temaer, har jeg under hvert tema gjort en personsentrert analyse for å få frem variasjonen i informantenes synspunkter. Derfor presenteres som hovedregel hver enkelt informants syn. Underveis i presentasjonen av funnene vil jeg kommentere og stille noen spørsmål som jeg vil ta opp igjen i diskusjonen.

6.1 Presentasjon av informantene

Lokal aktør nr. 1:

Mrs. Mazibuko. Kvinne i 60-årene, grunnlegger av, og nå rektor på, førskole i townshipen. Skolen får økonomisk støtte av Change og har ca. 5-7 frivillige på skolen til enhver tid. Mrs. Mazibuko er svart og bor i townshipen.

Lokal aktør nr. 2:

Mr. Grey. Mann i 30-årene, jobber som lærer på barneskole som har ca. 7-9 frivillige hver uke og hvor de fleste elevene er fra townshipen. Mr. Grey er farget og bor ikke i townshipen.

Lokal aktør nr. 3:

Mr. Wagner. Mann i 50-årene, lærer på barneskole som har ca. 7-9 frivillige hver uke og hvor de fleste elevene er fra townshipen. Mr. Wagner er farget og bor ikke i townshipen.

Lokal aktør nr. 4:

Mr. Visser. Mann i 40-årene, rektor på barneskole som har ca. 7-9 frivillige hver uke og hvor de fleste elevene er fra townshipen. Mr. Visser er farget og bor ikke i townshipen.

Lokal aktør nr. 5:

Ms. Lisakanya. Kvinne i 40-årene, bor i townshipen og har en datter som både er elev på barneskole med frivillige og deltaker på Changes idrettsprosjekter. Ms. Lisakanya er svart.

Leder i Change:

Ms. Colleen. Kvinne i 40-årene. Jobber som manager i Change. Ms. Colleen er farget og bor ikke i townshipen.

Frivillig nr. 1:

Vanessa. Kvinne fra Belgia, tidlig i 20-årene, frivillig i 3 uker på førskole og ettermiddagsprosjektet.

Frivillig nr. 2:

Hannah. Kvinne fra Danmark, sluttet av tenårene, frivillig i 12 uker på førskole og ettermiddagsprosjektet.

6.2 Townshipen som lokalsamfunn

Dette temaet er tatt med fordi det gir et viktig innblikk i townshipen som lokalsamfunn og viser hvordan både lokale og frivillige beskriver samfunnet. Disse beskrivelsene legger et viktig grunnlag for diskusjonen. Alle intervjuene begynte med at jeg ba informantene fortelle fritt om townshipen som lokalsamfunn fra sitt ståsted. To av informantene (Mrs. Mazibuko og Ms. Lisakanya) bor selv i townshipen. Ingen av lærerne på barneskolen bor i townshipen, men de jobber tett på barna som bor der og har variert kjennskap til barnas lokalmiljø. Mr. Visser mente at han ikke kjente

townshipen godt nok til å si noe om den. Manager i Change, Ms. Colleen, kommer selv fra en øvre middelklasse og begynte å jobbe med townshipen for seks år siden. Hun har god kjennskap til lokalmiljøet, men har også et viktig utenfra-perspektiv. De to frivillige har hatt sitt første møte med en sørafrikansk township som frivillige og har jobbet der ca. fire timer om dagen over tre og tolv uker. Jeg ønsket at alle informantene skulle si noe om townshipen for å et bilde av lokalsamfunnet fra ulike perspektiv. Jeg opplevde også dette som et godt inngangsspørsmål for å bli bedre kjent med informantene mine. Hva og hvordan de fortalte om townshipen la mye av grunnlaget for det videre intervjuet.

6.2.1 Mrs. Mazibuko

Mrs. Mazibuko forklarer at i dag er townshipene preget av folk fra rurale områder som bosetter seg der når de flytter til byene i håp om å få jobb. De fleste er fattige og uten utdanning allerede når de kommer flyttende, og det er vanskelig å få seg jobb.

Arbeidsledigheten i townshipen er derfor veldig høy, og de fleste lever på en liten støtte fra staten. Mange barn går heller ikke på skole fordi foreldrene ikke tar seg råd til det. Det fører til mye lediggang hos både voksne og barn, noe hun beskriver som veldig uheldig. Mrs. Mazibuko rister på hodet når hun forteller om alkoholisme og HIV som store utfordringer i hennes lokalsamfunn og hun sier at all fritiden fører til mangel på moral og ambisjoner blant de som bor der. Det er en svært ond sirkel påpeker hun.

På spørsmål om hvilke drømmer hun har for skolen og lokalsamfunnet svarer Mrs. Mazibuko at hun først og fremst ønsker å finne noen fra townshipen som kan ta over for henne og fortsette arbeidet med utvikling av skolen. Likevel ønsker hun ikke at skolen skal bli registrert som en offentlig skole fordi statsstøtten er så dårlig. Skolen er derfor avhengig av samarbeidet med Change hvor de får både økonomisk støtte og hjelp av de frivillige. Mrs. Mazibuko sier at det er veldig viktig at en ny rektor forstår viktigheten av å ivareta et godt forhold til Change. Hun ønsker også å være et forbilde for lokalsamfunnet ved å vise at man ikke bare må sitte å vente på penger fra staten, men heller jobbe hardt for å skaffe seg penger selv. Når det gjelder fremtidsdrømmer for lokalsamfunnet sier hun at man må begynne med barna: "Vi må lære barna hvordan de skal respektere andre, jobbe hardt og kjempe for det som er godt og riktig" (1). Hun forteller at de som lever i townshipen trenger noe å jobbe for, de trenger håp om at det er mulig å få det bedre. Hvis ikke kommer de ikke til å komme seg ut av situasjonen de

står i. Ifølge Mrs. Mazibuko er det mangelen på håp om en bedre fremtid som fører til mange av utfordringene de har i townshipen.

6.2.2 Mr. Grey

Mr. Grey bor ikke i townshipen selv, men sier at han lenge har ønsket å involvere seg mer i barnas liv og lære mer om townshipmiljøet. Han forteller om enorme klasseforskjeller i Sør-Afrika og han ønsker å være et godt forbilde for barna ved å vise at han ikke bryr seg om disse forskjellene. Likevel syns han det er tøft å høre elevenes historier og det hender han ikke orker å gå i dybden på hvordan de har det. Han beskriver mange utfordringer i townshipen. Spesielt er han bekymret for gjengmiljøene og gangsterne, de er svært skadelige forbilder for barna. De har all makt i lokalsamfunnet og å bli involvert med dem er den sikreste veien til det han beskriver som “en mørk fremtid”. Barna ser på ungdommene og lederne, og gjør som dem. Mange har eldre søsken, andre familiemedlemmer eller venner som er involvert i gjengmiljøene. Mr. Grey sier at det er umulig å endre holdningene og verdiene til elevene når han kun har dem noen få timer hver dag. Ettermiddagene og helgene gjør for stor skade. Han beskriver fritiden som den mest kritiske tiden, og den er det dessverre mye av. Mr. Grey forklarer hvordan township-livet kommer til uttrykk også på skolen. Han kommer med eksempler om barn som selger narkotika i friminuttene og om hyppige slåsskamper. Han skulle ønske at han kunne involvere seg mer i townshipen og besøke elevene sine for å få en større forståelse av hvordan de lever og dermed få større innflytelse på barna. Men han forklarer at det er farlig for han å være i townshipen, han trenger fysisk beskyttelse fra noen som er derfra. Det at Mr. Grey, en voksen mann, ikke føler seg trygg nok til å gå alene i townshipen sier mye om sikkerheten i samfunnet barna vokser opp i.

Jeg spør Mr. Grey om hvilke drømmer han har for skolen og hva han tenker at barnas lokalmiljø trenger. Han mener at barna trenger bedre forbilder og ledere i sitt eget lokalmiljø. Lærere og andre kan ha positiv innflytelse, men barna trenger mennesker fra deres område de kan se opp til. På skolen ønsker han å få barna mer engasjert rundt det faglige. Han opplever at barna ikke er fokuserte og han vil finne metoder for å få dem til å like å lære. Han syns også at undervisningsopplegget har for mye fokus på kun språk og matte, han ønsker å få tid til å undervise om samfunnsfag og “livsmestring”.

Skolepensumet lærer barna kun å kalkulere tall og skrive tekster. Dette er viktig, men hvem skal lære dem om samfunnet og alt annet de trenger å lære for å bli velutdannede voksne? Jeg kan love deg at de ikke lærer det der de vokser opp. (2)

Han legger også til at skolens fasiliteter ikke er så bra (mye søppel, slitte klasserom og dårlig utstyr) og det påvirker følelsen barna har når de er på skolen.

6.2.3 Mr. Wagner

Mr. Wagner sier at det meste han vet om townshipen er det han hører fra nyhetene om skyting, voldsepisoder og protester. Han har vært lærer på ulike skoler i området i 24 år, og har selv bare vært i townshipen noen få ganger. Mr. Wagner beskriver første gang han besøkte townshipen som et sjokk. Selv om han visste at de fleste bor i blikk-skur, ble han likevel satt ut av det. Han forklarer at han satt igjen med en opplevelse av at han ikke kjente til sine elevers kultur. Han påpeker at de fleste barna er svarte mens han selv er farget, og dette innebærer store forskjeller:

Folk fra den townshipen er fra en annet planet, de er ikke som folk fra rikere områder. De fattige menneskene jeg kjenner er annerledes [enn han] ... og disse barna har en annen holdning. Jeg bruker en pinne i klasserommet, jeg vet du ikke skal slå barn, men det er bare en liten pinne for å skremme dem. Men du skjønner at barna ikke er redde, de gjør som de vil likevel. (3)

Mr. Wagner har en ganske annen holdning til townshipen enn Mr. Grey. Han sier at det er viktig at han som lærer for barn fra townshipen kjenner til lokalmiljøet deres. Likevel virker han mer opptatt av å identifisere forskjellene mellom han og barna fremfor å bli kjent med de for å kunne møte de på en bedre måte. Å bruke en pinne i klasserommet for å true elevene sine, fordi han mener at det er den eneste måten han kan håndtere 'township-holdningene' på, kan si noe om hans tilnærming til barna. Jeg så aldri at han faktisk brukte den, men jeg vet at noen lærere slo elever som straff i enkelte tilfeller.

6.2.4 Ms. Lisakanya

Ms. Lisakanya forteller at townshipen ikke er et godt sted å oppdra barn og at hun alltid er redd for datteren sin. Hun forklarer at lokalsamfunnet er preget av mye vold og

voldtekter og hun forteller om mye alkoholisme blant de andre foreldrene, noe som bekymrer henne veldig. Hvordan kan de beskytte barna sine når de er fulle hele tiden? Selv jobber hun i en butikk og sier at selv om det er lange dager og dårlig betalt så har hun akkurat nok til å få endene til å møtes. Det viktigste for henne er å være et godt forbilde for datteren og klare å betale for hele hennes skolegang slik at hun forhåpentligvis kan få seg en skikkelig jobb og flytte ut av townshipen. Ms. Lisakanya er likevel veldig bekymret, for selv om hun gjør alt 'riktig' for datteren, er det mange 'feller' i townshipen som kan gjøre at det ikke går bra med datteren likevel.

6.2.5 Ms. Colleen

Ms. Colleen forteller at townshipen ikke er blant de farligste townshipene i området selv om kriminalitet og vold er store utfordringer her. Hun fokuserer heller på townshipens utfordringer knyttet til skole og utdanning samt mangel på fritidsaktiviteter for barn og unge. Hun bruker ordet 'underutviklet' hyppig når hun snakker om townshipen og mener at utdanning og fysisk aktivitet er løsningen. Ms. Colleen forklarer at hun ofte møter sterke reaksjoner når hun forteller om hva hun jobber med, mange er sjokkerte over å høre at hun jobber i en township. Hun sier at vanlige sørafrikanere (som ikke bor i townshiper) ofte har mange fordommer og generelt lite kunnskap om disse områdene. Mange sørafrikanere har aldri vært i nærheten av en township annet enn å kjøre forbi (townshipene ligger gjerne langs hovedveiene utenfor bysentrum). Selv om flere townshiper etterhvert har blitt tilrettelagt for besøk av turister, så holder lokale sørafrikanere seg som regel langt unna. Hun sier at sørafrikanere bør åpne sinnet sitt og få bedre kunnskap om townshipene og menneskene som bor der i dag, og at dette også er et av Changes mål.

6.2.6 Vanessa

Vanessa forklarer at det har vært veldig overveldende å oppleve en township. Hun forteller at hun hadde lyst til å gråte hele den første dagen på jobb da hun skjønte hvilke vilkår barna levde under. Hun opplever at oppholdet og arbeidet som frivillig har gitt henne et større perspektiv på livet.

Du hører alltid om folk som er fattige og sånn, men jeg skjønte ikke helt hva fattigdom var før jeg kom hit. Disse barna har ingen ting, og jeg føler meg veldig heldig som har fått muligheten til å hjelpe dem. Å se hvordan de lever

under disse vilkårene... Og likevel smiler de alltid og er glade Jeg har lært så mye fra denne opplevelsen og vil definitivt verdsette det jeg har i livet mitt høyere etter å ha vært her. (4)

Hun forteller også om skolen, de fikk blant annet ikke lov til å plukke opp barna når de gråt fordi det ikke var kapasitet til å plukke opp alle. Plassen barna hadde til å leke på var så liten at de satt stort sett stille.

6.2.7 Hannah

Hannah beskriver townshipen som et trist syn:

Første dagen på prosjektet var et stort sjokk. Jeg var ikke forberedt på hvor tøft det var der. De fleste bor i skur, det var søppel overalt og barn og hunder løp overalt. Mange mennesker satt bare i gata og drakk [alkohol] og røyket. Det var så trist å se. De hadde også sånne festivaldoer som de delte med mange andre, det luktet veldig vondt, så det var ekkelt. Jeg var også nervøs for at det ikke trygt for meg å være der, men etter en stund ble jeg på en måte vant til hvordan det var der. Men jeg må si, jeg er så glad jeg ikke bor der og kan dra derfra etter å ha vært på skolen. (5)

Hannah visste ikke at townshipene ble konstruert som boligområder for svarte og fargede under apartheid, men sier at hun synes det er “synd” at apartheid delte befolkningen. Hun synes alle sørafrikanere bør besøke en township slik at de kan se hvordan det faktisk er der og kanskje hjelpe til litt mer selv.

6.2.8 Oppsummering

Selv om informantene har ulik kjennskap til townshipen, er det flere likhetstrekk i måten de beskriver lokalsamfunnet på. Alle de lokale aktørene forteller om et område preget av vold, rus og alkohol. Både Mrs. Mazibuko og Mr. Grey nevner lediggang som en av de største utfordringene. Det er her både voksne og barn blir plukket opp av gjengmiljøer, og blir involvert i kriminalitet og rus. Det er gjenglederne som styrer og det er stor mangel på gode forbilder. De frivillige beskriver townshipen som ‘et trist syn’. Vanessa hadde lyst til å gråte sin første dag da hun så hva slags vilkår barna levde under. Hannah opplever townshipen som skitten og kaotisk. Også Mr. Wagner beskriver

sitt første møte med townshipen som et sjokk. Når en voksen, sørafrikansk mann opplever møtet med en township som et sjokk, kan en forstå at de frivillige også opplever det som overveldende. Ms. Colleen ser på utdanning og fritidsaktiviteter som løsningen uten at hun begrunner det noe særlig. Mrs. Mazibuko og Mr. Grey kan virke enige i dette ved at det kan gi barna mindre fritid, samt virke holdningsendrende. Selv vil jeg si at jeg kjenner townshipen relativt godt til utenforstående å være, etter å ha jobbet der og gjort feltarbeid og observasjoner. Mitt bilde av townshipen er sammensatt. Jeg observerte, som de lokale aktørene, alkohol, rus og lediggang som store utfordringer. Husene er som regel blikkskur og det er mye søppel i gatene. Gatebildet er imidlertid preget av de menneskene som bor der fremfor søppel og gatehunder. Det er barn som leker, salg av frukt og kjøtt langs fortauene, tøyvask henger ute, noen spiller høy musikk fra en bil og du kan få rastafletter på hvert gatehjørne. Selv om dette lokalsamfunnet er preget av vold, rus, kriminalitet og fattigdom er det også et samfunn hvor folk vokser opp, har venner og familie, jobber og lever livene sine.

6.3 Change

Gjennom intervjuene ønsket jeg å få svar på hva Change bidrar med i lokalsamfunnet. Det var naturlig at dette ble et av hovedtemaene da jeg ønsket å få svar på hva informantene mener at organisasjonen bidrar med. Jeg spurte Ms. Colleen om hvordan hun så for seg at Changes arbeid kom til å være fem år frem i tid. Jeg ville ha svar på om organisasjonen på sikt ønsker å trekke seg ut av townshipen eller om de ikke nødvendigvis har et mål om å slutte å sende frivillige. Jeg spurte derfor også både Ms. Colleen og lærerne hva som ville skjedd dersom Change sluttet å sende frivillige, eventuelt avsluttet arbeidet sitt helt.

6.3.1 Ms. Colleen

Ms. Colleen forteller at Change ble startet som et ekstratilbud knyttet til et backpacker-hostel. Det ble altså startet først og fremst for at turister skulle få oppleve en sørafrikansk township. Ms. Colleen forteller at Change jobber med utvikling gjennom utdanning og idrett. Målet med arbeidet er å løfte opp lokalsamfunnet og gi barna muligheter de ikke hadde hatt dersom Change ikke var der. De ønsker å være tilstede i skillet mellom fattig og rik, som er stort i Sør-Afrika. Ms. Colleen sier at Change bidrar til å bryte den onde sirkelen livet i fattigdom er og de har tro på at nøkkelen kan ligge i utdanning og idrettsaktiviteter.

Jeg ber Ms. Colleen fortelle om hva konkret Change har bidratt med i townshipen og hun forteller at organisasjonen først og fremst bidrar med sin ekspertise. Takket være Changes arbeid lærer mange av barna å snakke engelsk. Engelsk er et offentlig språk i Sør-Afrika, og uten å kunne det vil man ha dårlige utsikter for å komme seg ut av townshipen eller få noen jobb senere. Idrettsprosjektet er hun veldig stolt av, det bidrar til at barna har et trygt sted å være på ettermiddagene. Det bidrar også til bedre helse blant barna og de får muligheten til å lære ting de ikke hadde lært ellers (som å svømme, skate og surfe). I tillegg sier Ms. Colleen at det er stor mangel på forbilder i townshipen og at de frivillige fungerer som gode forbilder for barna og at de gir dem kjærlighet de kanskje ikke får ellers. Gode forbilder kan også bidra til at barna klarer å holde seg unna gjengmiljøene. Videre sier hun at Change ønsker å endre tankesettet og ideene fra apartheid som fortsatt henger igjen, og at det beste er å begynne med de små barna.

Ifølge Ms. Colleen har Change et fokus på bærekraftighet og at skolene skal registreres som offentlige skoler. Da får skolen statsstøtte slik at lærerne får fast lønn og utstyr og vedlikehold dekkes av staten. Når en skole har blitt registrert som en offentlig skole, kan Change trekke seg ut og finne en ny skole de kan jobbe med. Dette var Mrs. Mazibuko klar på at hun ikke ønsket for sin skole. Ms. Colleen forklarer at Change på sikt ønsker å kunne trekke seg helt ut av townshipen de jobber med i dag og starte nytt arbeid i en ny township. Når det gjelder idrettsprosjektene, ønsker de å utvide til å kunne inkludere enda flere barn og gjerne dekke flere townshiper. I dag er det ca. 80-100 barn som er innom ettermiddagsaktivitetene per uke gjennom surfing, svømming, skating, nettbull, friidrett og fotball. Ms. Colleen forklarer at antall frivillige må øke for at prosjektene skal vokse og organisasjonen skal nå ut til flere mennesker. Det er altså et mål å ha bærekraftige prosjekter slik at organisasjonen kan flyttes videre til neste township, men det er ikke noe mål om å kutte ned på vestlige frivillighetsturister.

På spørsmål om hvor avhengige Change er av de frivillige forklarer hun at hele organisasjonsmodellen til Change er bygget på inntekten fra og arbeidskraften til de frivillige. Etterhvert som organisasjonen har vokst, har de klart å spare opp en økonomisk 'buffer' som gjør at de er forberedt dersom det skulle bli en kraftig nedgang i antall frivillige i en periode. Ms. Colleen forteller at Change stadig jobber med å få til flere faste avtaler med bedrifter og andre sponsorer slik at de har en fast inntekt

uavhengig av de frivillige. Men hun gjentar at uten pengene fra de frivillige ville ikke Change kunne fungere i det hele tatt. Skolene hadde mistet økonomisk støtte og idrettsprosjektene hadde blitt lagt ned.

6.3.2 Mr. Visser

Mr. Visser forklarer at Change tok kontakt med han for noen år siden og sa de ville hjelpe til med ulike ting på skolen. De har blant annet data-opplæring og kroppsøving med barna, i tillegg til en-til-en-undervisning i matte og engelsk. Han forklarer at som rektor er han veldig travel og at etterhvert tok jobben med de frivillige så mye tid at han måtte delegerer det ut til andre lærere. Han har ikke så god oversikt over hva de driver med nå, men prater med den ansvarlige læreren (Mr. Grey) innimellom. Mr. Visser sier at samarbeidet med Change kunne vært bedre. Det er ikke et dårlig samarbeid, men han opplever at de jobber mer 'ved siden av hverandre' enn sammen og han føler seg ikke spesielt involvert i Changes arbeid:

Jeg skulle ønske at [Change] inviterte meg etter skoletid så jeg kunne bli bedre kjent med de frivillige og organisasjonen, for jeg har aldri hatt en invitasjon til organisasjonen. Vis meg stedene dere tar med barna. Jeg kan ikke forklare for foreldrene hva dere gjør med barna, for jeg har aldri fått se det. (6)

Selv om han savner et større innblikk, er han veldig positiv til Changes ettermiddagsprosjekter hvor barna fra hans skole deltar. Mr. Visser sier at idrettsaktivitetene setter skolen i et godt lys fordi barna i townshipmiljøer vanligvis ikke har noe aktivitetstilbud:

Ved å delta i idrettsprosjektet vil, barna ha noe annet å gjøre enn å bare henge rundt i townshipsen. Idrettsaktiviteter kan gi barna gode opplevelser og kanskje de også vil lære å oppføre seg ordentlig. Også, å være involvert med internasjonale aktører gir skolen et bedre rykte. (7)

6.3.3 Mr. Grey

Mr. Grey har ansvaret for de frivillige på skolen. Han føler ikke at han vet så mye om Change som organisasjon, men har inntrykk av at det er en ganske stor organisasjon siden de har så mange frivillige fra mange europeiske land. Han sier at hvis de er så

store som han har inntrykk av, så tenker han at de kan donere mer penger, for det er pengene som faktisk gjør en forskjell, ikke nødvendigvis at de sender de frivillige. Dette er den samme opplevelsen Mr. Visser beskriver. Mr. Grey sier videre at det er en god del utfordringer knyttet til samarbeidet med organisasjonen og at han skulle ønske de kunne bruke de frivillige mer effektivt. Han opplever at han ikke klarer å kommunisere godt med dem, og at han bare må forholde seg til de frivillige som møter opp på skolen hver morgen. Han har ikke helt oversikt over hvem eller hvor mange som kommer siden det gjerne er nye hver uke. Han vet heller ikke hvilke dager de kommer (av og til er det ingen som møter opp) og hvem av de frivillige han kan snakke med for å lage en god plan. Ofte går de frivillige rett inn på rommet som er satt av til dem, uten å hilse på eller si god morgen, og da blir han usikker på om han kan gå inn å snakke med dem eller hva de har tenkt å gjøre. I perioder er det grupper med frivillige som fungerer godt og som samarbeider bra, og da klarer de å lage et opplegg som fungerer fint for begge parter. Men dette varer gjerne bare 3-4 uker før en ny gruppe frivillige kommer, og da må han starte helt på nytt igjen. Dette tar mye tid og ressurser, og som fulltidslærer for en klasse med 60 elever har han ikke mye tid og overskudd til å følge opp de frivillige. Han har imidlertid opplevd å få klager fra organisasjonen hvis de frivillige ikke har nok å gjøre i løpet av dagen:

Hvis de frivillige ikke har nok å gjøre vil de klage til [Change] og da vil [Change] si at vi må sørge for at de [de frivillige] får undervise eller arrangere idrettsaktiviteter for barna i løpet av dagen. Jeg tror ikke [Change] skjønner at dette er et stort problem. (8)

Han understreker at han i utgangspunktet synes det er flott å ha noen ekstra voksne på skolen, og at hvis han kunne bruke de der han ville så kunne de vært til nytte. Men han har inntrykk av at organisasjonen har bestemt at de frivillige skal ta elevene ut av klasserommene for å ha kroppsøving eller en-til-en-undervisning i matte og engelsk. Han sier at han selv, og flere av de andre lærerne, ikke liker at elevene blir tatt ut av klasserommet fordi læreren mister oversikt over hvilke elever som får hvilken undervisning. Mr. Grey forteller om elever som har vært forvirret når de skal løse et regnestykke fordi han har undervist i en metode, men de frivillige har lært barna noe annet. Mr. Grey er også bekymret for å la de frivillige undervise i engelsk når mange av dem snakker dårlig engelsk selv. De gjør seg enkelt forstått, men han mener de ikke er

egnet til å undervise i et språk de ikke kan godt nok selv. Når det gjelder kroppsøving, trekker Mr. Grey frem at det ikke er en del av undervisningsplanen og at skolen i utgangspunktet kun setter av tid til det når det skal være idrettskonkurranser mot andre skoler i nærområdet. Da øver de spesifikt på de idrettene det skal konkurreres i. Mr. Grey er selv positiv til fysisk aktivitet for barna og skulle ønske det var en del av undervisningsopplegget, men når det ikke er det så går det utover tiden elevene skulle ha brukt på andre fag som de blir testet i. Derfor er idrettsaktiviteter noe barna bør drive med på fritiden. Han mener at Changes idrettsprosjekter er mye bedre for barna enn at de blir forstyrret i undervisningen på skolen:

Jeg syns at idrettsaktivitetene på ettermiddagen er en bedre arena for de frivillige å samhandle med barna. Når de har idrett på skolen, forstyrrer det undervisningen og barna mister viktige skoletimer. Når de har idrettsaktiviteter på ettermiddagene er det bare moro, og jeg mener at de frivillige er bedre på den morsomme delen enn undervisningsdelen. (9)

Mr. Grey sier at lærerne har lurt på om de frivillige selv er lærere eller lærerstudenter og spør meg om dette. Jeg forteller Mr. Grey at det som oftest ikke er tilfellet. Det er altså mye forvirring og ubesvarte spørsmål fra skolens del, og de føler ikke at de rekker å bli kjent med de frivillige og få til et godt samarbeid før det er en helt ny gruppe igjen. Mr. Grey gjentar at hvis de frivillige kunne vært der over litt lengre tid, kunne de ha hatt ett skikkelig møte og laget et opplegg som kunne fungere bedre for alle. Dette opplegget bør kunne skrives ned slik at det kan overleveres til neste gruppe. Han gjentar at han syns det i utgangspunktet er flott at det kommer personer som vil hjelpe, men det fungerer ikke sånn som det er i dag. Mr. Grey mener likevel at det hadde vært veldig synd hvis de frivillige sluttet å komme uten at skolen hadde funnet en god måte å samarbeide med de på:

Selv om det ikke fungerer så bra, vet jeg verdien. Men hvis de [Change] stopper å sende dem [frivillige], vil jeg alltid angre på at jeg ikke hadde muligheten til å benytte meg av dem. Jeg hadde muligheten, men fikk aldri brukt dem. (10).

Igjen nevner han hvor frustrerende det er at de ikke har fått hatt et skikkelig møte med Change om alle utfordringene. Det har et stort potensial, men blir ikke utnyttet når det

er så dårlig kommunikasjon. Mr. Grey legger også til at han har mye større tro på Changes arbeid med førskolene i townshipen og det arbeidet de jobber med der. Der kan skolene faktisk ha bruk for noen ekstra voksne.

6.3.4 Mr. Wagner

Mr. Wagner sier at selv om han forholder seg til Change hver dag, så føler han ikke at han kjenner organisasjonen godt. Han mener det er fordi Change aldri har vist interesse for å faktisk bli kjent med skolen og lærerne. Han har lest litt om organisasjonen på internett, men sier at han ikke skjønner helt hva de gjør der. Han har diskutert med de andre lærerne hva Change faktisk bidrar med. De fikk penger til å pusse opp doene en gang, og det trekker han fram som positivt. Utover den økonomiske støtten mener han at samarbeidet med Change ikke har noe særlig for seg.

6.3.5 Mrs. Mazibuko

Mrs. Mazibuko begynner med å si at hun gjerne vil takke Gud for at Han sendte Change til henne. “[Change] løfter folk opp fra bakken og bygger noe opp. De gir barna våre en bedre fremtid” (11). Hun sier at Change gjør mye positivt for lokalsamfunnet og forteller om en grønnsakhage Change har opprettet hvor lokale kan få opplæring i å dyrke sine egne grønnsaker som både kan gi mat til familien og selges. I tillegg har Change hjulpet til å starte samtalegrupper for kvinner i townshipen som har opplevd overgrep. Sist, men ikke minst, har de hjulpet mange skoler finansielt ved å betale for skolebygg, utstyr og lønninger til lærerne. “[Townshipen] har virkelig opplevd en forandring etter at [Change] begynte arbeidet sitt” (12). Når det gjelder de frivillige, beskriver Mrs. Mazibuko de som en stor bonus. Hun gjentar stadig hvor heldig hun er som får jobbe tett med Change, de hjelper med alt hun trenger. Hun forklarer hvordan det er de lokale, ansatte lærerne på skolen som tar seg av undervisningen, men at de trenger ekstra voksne i klasserommet til å ta vare på barna og holde på disiplinen i klasserommet (barn fra 1-6 år). De frivilliges største og viktigste oppgave på skolen er å arrangere en time fysisk aktivitet for barna hver dag.

6.3.6 Mrs. Lisakanya

Ms. Lisakanya sier at alt hun vet om Change har hun hørt fra datteren. Hun har skjont at de har mange fra Europa som er med på skolen og som arrangerer aktiviteter på ettermiddagene. Hun forteller at hun har snakket med noen av de andre foreldrene også,

men at få vet noe særlig om organisasjonen utenom det barna forteller. Ofte kommer de hjem på kvelden og sier at de har vært på idrettsprosjektet den dagen. På spørsmålet om hva hun synes om Change og om hun ønsker å vite mer om organisasjonen, må hun tenke seg om. Hun sier at hun ikke har så mange meninger, men synes det er bra at datteren lærer å svømme, for verken hun eller noen hun kjenner kan det. I tillegg forteller hun at datteren er glad i å spille nettbull, noe hun ofte gjør i helgene med venner, men nå får hun også spille etter skolen med Change. Ms. Lisakanya sier at hun gjerne skulle ha hilst på de som jobber i organisasjonen. Datteren har fortalt mye positivt om de frivillige og hun føler ikke at hun kjenner de som er så mye sammen med barnet hennes. I tillegg kunne hun tenke seg å få være med en dag å se datteren svømme, for det har hun ikke sett før. Hun konkluderer med at hun synes det er bra at datteren og vennene hennes kan være med på idrettsaktiviteter på ettermiddagene, og hun føler datteren er tryggere der enn når hun er i townshopen: “Det er alltid en risiko når du går rundt her [i townshopen] så jo mer tid hun tilbringer et annet sted, jo bedre” (13).

6.3.7 Vanessa

Vanessa sier at det er fantastisk å få være en del av Change og få bidra til arbeidet de gjør. Hun forteller at skolen hun jobber på nylig har begynt samarbeidet med Change, så det er mye som ikke er helt på plass. Hun føler at hun har fått være med på å utvikle opplegget de frivillige skal være med på fremover. Hun skryter veldig av lærerne på skolen og sier at de er gode å samarbeide med, og hun føler seg ønsket der. Lærerne snakker også godt engelsk, noe som gjør at kommunikasjonen er enklere. Vanessa sier at hun er heldig med skolen hun jobber på, mange av de andre frivillige sier at de ikke er så fornøyde og opplever at lærerne ikke virker som om de vil ha dem der.

6.3.8 Hannah

Hannah forteller at det er mange store utfordringer på skolen. Skolen består kun av noen få, små containere som brukes som klasserom og barna er samlet i gruppene 1-2 år og 3-6 år. Barna i gruppen 3-6 år får den samme undervisningen, noe som er vanskelig når det er så store nivåforskjeller. 1-2-åringene er i containeren rett siden av og det er mye gråt som forstyrrer undervisningen til de eldste barna. Det er også veldig liten plass å leke på, så barna sitter mye stille gjennom dagen. Hun opplever at samarbeidet med lærerne varierte veldig, noen snakker godt engelsk og er lette å kommunisere med, mens andre lærere virker lite interessert i å bli kjent med de frivillige. Hannah forteller at

Changes viktigste oppgave på skolen er å støtte de fattige barna og gi de fremtidshåp. Hun sier at det er viktig at Change jobber med denne skolen, hvis ikke hadde nok ikke barna hatt det så bra.

6.3.9 Oppsummering

Det er tydelig at lærerne har ulike meninger om Change. Mr. Visser og Mr. Grey beskriver samarbeidet med Change som dårlig, men den økonomiske støtten de får er likevel verdifull, og de ser et potensial i ordningen med de frivillige. Mr. Wagner er nesten utelukkende negativ til Changes innblanding og synes de frivillige forstyrrer undervisningen. Han virker også skeptisk til de frivilliges intensjoner. Mrs. Mazibuko har en ganske annen opplevelse enn lærerne på barneskolen. Barneskolen er en offentlig registrert skole og får dermed statlig støtte og lærerne er utdannet. Mrs. Mazibukos førskole startet opp som et ideelt initiativ og har derfor vært helt avhengig av Changes støtte fra start. Det kan være noe av bakgrunnen til de ulike holdningene til Change og de frivillige som jeg vil ta opp igjen i diskusjonen. Mrs. Mazibuko sier at hun ikke ønsker at hennes skole skal bli registrert som offentlig skole, men ifølge Ms. Colleen er det organisasjonens mål for alle skolene de støtter. Hun forklarer ellers at Change bidrar til at barna får verdifull undervisning (som engelsk) og muligheten til å drive med fritidsaktiviteter, noe de ikke hadde fått ellers. Dette virker ikke barneskolelærerne helt enige i når de beskriver de frivilliges undervisningskunnskaper som dårlige. En mulig forklaring på dette kan være at det er stor forskjell på kravene til faglig kompetanse for å undervise barn 1-6 år og barn på 5.-7. trinn. Ms. Lisakanya har hatt datteren sin involvert i Changes prosjekter i mange år, men hun føler at hun vet lite om organisasjonen. Flere av lærerne sier også at de ikke kjenner så godt til organisasjonen og det virker som om Change ikke er så opptatt av å informere de lokale om hva de jobber med i deres område. Vanessa og Hannah forteller generelt om hverdagen sin som frivillig i Change. De opplever at det er ulik kvalitet på samarbeidet med lærerne, men de er veldig positive til Changes tilstedeværelse på skolene og i townshipsen.

6.4 De frivilliges rolle

Jeg ønsket å få informasjon om de lokale aktørenes syn på de frivilliges tilstedeværelse i townshipsen og skolene. Derfor spurte jeg alle informantene om hva konkret de mener at de frivillige bidrar med. Jeg ønsket også å undersøke hvorfor Change har valgt å ikke bruke lokale frivillige, men heller rekrutterer unge, vestlige mennesker. Har dette noen

betydning for arbeidet som gjøres? I tillegg ba jeg alle informantene si noe om hvilke fordeler og ulemper dette kan ha.

6.4.1 Ms. Colleen

Ms. Colleen forklarer at fordi Change er en NGO, får ikke organisasjonen noen statlig økonomisk støtte og er derfor helt avhengig av de pengene de frivillige betaler for å jobbe der. Hun vil likevel understreke at de frivillige ikke bare bidrar med penger, og sier at den arbeidskraften og ekspertisen de tar med seg i arbeidet er enda viktigere. På spørsmål om hvorfor organisasjonen bruker unge, vestlige frivillige, og ikke lokale sørafrikanere, svarer Ms. Colleen at sørafrikanere ikke har den samme muligheten til å sette av tid og penger til frivillig arbeid. Change har likevel startet et eget opplegg for lokale frivillige hvor de en dag i måneden inviterer lokale til å bidra med ting som å sortere klær og utstyr som skal doneres, male en vegg eller plukke søppel på et skoleområde. Dette går så bra at de er i gang med å utarbeide egne avtaler med Universitet i Cape Town slik at studenter kan bidra. Hun gjentar at det er vanskelig å finne sørafrikanere som har mulighet og som er villige til å bidra på samme måte. Derfor har rekrutteringen blant europeiske unge vært enklere, i tillegg til at det er de som har pengene. På spørsmålet om hvilke utfordringer Change opplever ved å bruke frivillighetsturister, svarer Ms. Colleen kort at det å skulle ha mange ulike personligheter samlet på ett sted kan gjøre samarbeidet vanskelig. Hun vil ikke utdype eller komme med noen andre tanker rundt utfordringer knyttet til de frivillige.

6.4.2 Mr. Visser

Mr. Visser sier at han tror de fleste frivillige er ute etter å oppleve et nytt land fremfor å faktisk bidra til skoleundervisningen. Han sier at han selv lenge har drømt om å reise til Europa for å se hvordan ting er der, så han skjønner at de har lyst til å komme til Sør-Afrika. I utgangspunktet mener han at de frivillige bidrar positivt til skolen, blant annet kan lærerne få hjelp i undervisningen. Dette er både Mr. Grey og Mr. Wagner tydelig uenige i. Mr. Visser forklarer at han får klager fra lærerne på at de frivillige tar med elevene ut av klasserommene og han forstår at det kan være utfordrende. Han sier at han gjerne skulle hatt færre frivillige av gangen. Han har gitt beskjed til Change om at de ikke kan ta imot mer enn 3-4 frivillige, men gruppene kan være på så mange som 10-12 frivillige, og da er det vanskelig for skolen å ha nok arbeidsoppgaver til dem. I tillegg har de blitt tildelt et rom ved siden av hans kontor, og det er ikke uvanlig at de snakker

høyt og forstyrrer arbeidet hans. På spørsmål om han opplever at han får et personlig forhold til de frivillige, svarer han nei. Han har hatt flere hundre frivillige innom skolen sin, men kan kun nevne noen få han husker. Han understreker at han synes det er synd, han skulle gjerne ha blitt bedre kjent med dem. Han tenker at mye av poenget med at det kommer europeere er for å bli kjent med sørafrikanere, men når de er der så kort og ikke gjør noe spesielt for å få kontakt, så er det vanskelig. Mr. Visser legger til at de er godt vant med å ha de frivillige på skolen, men er usikker på om fravær av frivillige faktisk hadde vært negativt for skolen. Det er heller pengestøtten og utstyret de får av Change iblant, de trenger. Han forteller også at det hender at han får en e-post fra tidligere frivillige som har samlet inn penger til skolen etter å ha vært der, og det hadde de ikke gjort om de ikke hadde vært frivillige på skolen. Når jeg spør konkret om han hadde savnet de frivilliges bidrag i skolehverdagen må han tenke seg litt om. “For å være ærlig, med det manglende samarbeidet med lærerne og med de frivillige som byttes ut hele tiden... Det er ikke en veldig god løsning. Men jeg ville ikke bedt [Change] om å ta de frivillige vekk” (14). Han forklarer at han har mye mer tro på ettermiddagsaktivitetene, spesielt synes han det er viktig at barna lærer å svømme.

6.4.3 Mr. Grey

Mr. Grey sier at han har et godt inntrykk av de frivillige og han tror at de oppriktig har kommet til Sør-Afrika med et ønske om å hjelpe. De pleier å smile og hjelper til hvis de blir bedt om noe. Så han vil ikke skylde på dem, det er bare hele systemet som ikke fungerer: “Jeg vil ikke miste de bare fordi vi irriterer oss over at de tar elevene ut av klassen og forstyrrer undervisningen” (15). Han gjentar at han mener at det er et potensial for å få til et godt samarbeid. Igjen nevner han at han ønsker seg et møte mellom frivillige, organisasjonen og skolen, men en stor utfordring er jo at de frivillige kommer og går hele tiden, så det er umulig å få til. “Jeg vil ikke ødelegge denne muligheten, men jeg har heller ikke tid til å alltid finne ting de frivillige kan gjøre” (16).

På spørsmål om de frivillige bidrar i undervisningen og til elevenes læring, svarer han at de på noen måter kan bidra i undervisningen. Likevel er de unge og gjerne uten erfaring eller utdanning, så de trenger tett oppfølging for å vite hva de skal gjøre, og det har ikke lærerne tid til. Han forklarer hvordan han har et undervisningsopplegg han må følge, men hvis han hadde hatt tid til å forklare dette opplegget til de frivillige, så ville det vært lettere. Igjen er den stadige utskiftningen av de frivillige et problem fordi

informasjonen må gis til nye frivillige hver eneste uke og dette er veldig tidkrevende. Han foreslår at de frivillige heller kan bidra med å plukke søppel, male vegger og lignende både fordi det ikke krever så mye forkunnskaper fra de frivillige, og fordi dette er noe skolen faktisk trenger. Han sier at han har foreslått dette flere ganger, men Change vil at de frivillige skal hjelpe til i undervisningen i stedet. Mr. Grey sier at selv om han er positivt innstilt og ønsker å finne en løsning som kan fungere både for de frivillige og skolen, sier han at mange av de andre lærerne ikke er så positive. Han sier det er synd, men at han forstår hvorfor de føler det sånn. Likevel tror han at de kan bli mer positivt innstilt hvis de bare kan finne en bedre ordning slik at de frivillige kan bidra i skolehverdagen istedenfor å forstyrre undervisningen sånn som det gjøres i dag. “Jeg tror de vil se de positive sidene ved det da, men slik det er nå, noen av lærerne sier alltid “kan de ikke bare bli der [i sitt hjemland]?” (17). Mr. Grey legger noe av skylden for at det har blitt sånn på rektoren (Mr. Visser) ved å si at han godtar at de frivillige kommer uten å kreve at Change lager en god plan for et godt samarbeid. Men Mr. Grey forstår at rektoren tenker at skolen ikke har råd til å miste den økonomiske støtten som følger med avtalen de har med Change nå. På spørsmålet om hva Mr. Grey mener at Change og de frivillige bidrar med til lokalsamfunnet, svarer han:

Det er ingen faktiske resultater av det [Change] gjør. ... De [frivillige] tar barna med på ettermiddagsaktiviteter, men det er ingen ting å vise til. Det prosjektet med matte og engelsk forandrer ikke akkurat barna eller holdningene deres De frivillige trenger å vite at det er lærerne som leder undervisningen og de er her for å hjelpe oss med det vi trenger, og ikke klage dersom de ikke får hjelpe til med det de vil. Jeg som lærer vet hva som er best. (18)

Når det gjelder idrettsprosjektene på ettermiddagene er han mer positiv:

Å ta barna med på idrettsaktiviteter på ettermiddagene er mye bedre. Da kan barna leke på et trygt sted istedenfor å involvere seg i narkotika og kriminalitet. Så ja, ettermiddagsprosjektet er bra. Men de frivillige er her over så kort tid at det begrenser hvor mye personlig innflytelse de har på barna. (19)

Mr. Grey forklarer at selv om han tror at de frivillige har gode intensjoner, så forstår han ikke helt hvorfor de har betalt så mye penger og reist hele veien fra Europa for å jobbe på en skole i Sør-Afrika:

Det virker på meg som at de frivillige vet veldig lite om landet og folket her før de kommer. Jeg synes det hadde vært bedre dersom de gjorde det. Noen ganger tenker jeg at de frivillige virker mer interesserte i å bare leke med barna og ta bilder av de istedenfor å undervise. Ikke misforstå meg, det er bra å leke med barn, men hvorfor er de er? Jeg forstår ikke hvorfor de reiser så langt og betaler så mye penger for å henge rundt her, og jeg vet ikke hvor mye de faktisk lærer av dette. Det er kanskje noe jeg ikke ser her, men det virker ikke som de er spesielt interesserte i å bli kjent med lærerne, og barna er jo bare barn, så hvordan har de tenkt å få seg venner i Sør-Afrika? (20)

6.4.4 Mr. Wagner

Mr. Wagner sier at han er nysgjerrig på hvor alle de frivillige kommer fra og hvorfor de er der. Kanskje det er for å lære om Sør-Afrikas skolesystem? Er de lærere i landene de kommer fra? Han forteller at han har inntrykk av at de frivillige er der stort sett for sin egen del, han tror ikke de er der fordi de oppriktig ønsker å hjelpe sørafrikanske barn. Han kan ikke forstå hvorfor de bruker så mye penger på å reise til Sør-Afrika og jobbe frivillig med barn. "Hvis de virkelig bryr seg om township-barna, hvorfor donerer de ikke bare pengene? Eller er det bare for å se hvordan barna er og hvordan de lærer? Jeg må si at jeg ikke liker det ..." (21). Han blir alltid irritert når de frivillige kommer inn i klasserommet og spør om å ta noen elever med ut for å gjøre oppgaver med dem. Han har et fastlagt undervisningsopplegg som skal følges, og mener at de frivillige forstyrrer undervisningen når de tar med elevene ut. Han forteller at de frivillige lærer bort på en annen måte og det ødelegger hans undervisningsopplegg. Han sier han har tatt dette opp med rektor (Mr. Visser) som har sagt at det ikke er noe som kan gjøres fordi Change vil slutte å gi pengestøtte hvis de frivillige ikke får gjøre de oppgavene de vil. Mr. Wagner skjønner ikke hvorfor de ikke kan hjelpe til med oppgaver som faktisk trengs, som å hjelpe til på kjøkkenet eller male gamle og slitte klasserom.

Jeg spurte en frivillige hva de faktisk gjør her, og hun sa at de kommer utenlands fra for å hjelpe oss og elevene. Men jeg tror at disse menneskene kommer fra

utlandet så vi kan gi de en 'afrikansk opplevelse' ... Jeg må si; jeg er ikke akkurat positiv. (22)

Når jeg spør hvorfor han ikke liker at de frivillige kommer på denne måten, svarer han at han ikke har hørt om frivillige på andre skoler. Han spør om det er fordi dette er en skole med township-elever og at utdanningsdepartementet ikke legger merke til det eller bryr seg? Han tror ikke staten vet om de frivillige og hva de gjør på skolene.

Jeg mener, det er fint at de vil hjelpe barna, men... Når jeg snakket med lederen i organisasjonen, prøvde jeg å si at de ikke akkurat hjelper til, de vet ikke hva disse barna trenger. Men det virket ikke som om de brydde seg. (23)

Han trekker også frem at skolen er en afrikaansspråklig skole, og ingen av de frivillige snakker afrikaans. Så hva kan de egentlig bidra med? Kanskje engelskundervisningen, men han påpeker, som Mr. Grey, at mange frivillige ikke er spesielt gode i engelsk. Han forklarer at i Sør-Afrika er engelsk et offentlig språk. Mange sørafrikanere har engelsk som morsmål eller har hørt og snakket det som andrespråk hele livet. De snakker til og med ofte bedre enn de frivillige som han mener ikke er særlig gode til å undervise heller. Mr. Wagner mener altså at de frivillige ikke bidrar med noe undervisningsrettet på skolen. De burde heller hjelpe til på kjøkkenet eller andre praktiske ting, men han sier at det ikke er så mye de frivillige egentlig kan gjøre. Han foreslår at de kunne hjulpet til i 1.-3. klasse hvor lærerne trenger ekstra voksne for å få styr på elevene, og det lite faglig undervisning. "Dette systemet har potensial, det kan fungere, men sånn som det er nå ... De frivillige forstyrrer oss bare... og jeg må bruke tiden min på å tilfredsstille de frivillige istedenfor å undervise." (24)

6.4.5 Mrs. Mazibuko

Mrs. Mazibuko sier at hun har inntrykk av at de frivillige kommer til Sør-Afrika for å lære. Hun håper at de får se hvordan mennesker i townships lever og at de vil "reise hjem med et endret sinn" (25). Hun forteller at mange av de frivillige gråter når de har sin siste dag på skolen og det må bety at det har skjedd en forandring hos dem. Hun er veldig positiv til at mennesker kan reise og oppleve et annet land enn sitt eget. Det er ikke så mange sørafrikanere som gjør det, så hun sier at det da er bra at europeere kan komme til de. Hun opplever at når mennesker møtes, forandrer de perspektiv og verden

blir et bedre sted. Hun trekker frem at hun er imponert over hvordan de frivillige ikke ser ut til å skille barna slik som sørafrikanere gjør (som ved hudfarge, familiestatus eller sykdom). Det blir hun stadig imponert over. Generelt er hun positiv til at mange unge reiser som frivillige, det er noe sørafrikanere ikke gjør fordi de ikke har råd til å jobbe gratis. Ms. Mazibuko forklarer at det viktigste de frivillige bidrar med er idrettsaktivitetene. Å la barna være i fysisk aktivitet hver dag er viktig og det gir lærerne en pause når de frivillige tar med barna ut for å leke. I tillegg bidrar de til at barna får øve seg på å snakke engelsk. Når jeg spør om det er noen utfordringer knyttet til de frivillige svarer hun at hun ikke kan komme på noe. Jeg spør konkret om det er utfordrende at de frivillige er der over så kort tid og da sier hun at ja, det er en stor utfordring. Hun har bedt Change om å gi henne frivillige som skal være over en lengre periode, men de sier at det ikke er mulig. Men hun skal snart få en intern som skal være hos henne i 6 måneder, og hun sier at hun er veldig takknemlig for det. På spørsmålet om hun får et personlig forhold til de frivillige svarer hun at hun har fått mange gode venner gjennom de frivillige, men dette gjelder selvfølgelig de som jobber over lengre tid. Hun prøver å holde kontakten med de gjennom sosiale medier.

Mrs. Mazibuko forteller at ikke alle lærerne er like begeistret for de frivillige og at hun av og til mottar klager. Klagene går som oftest på frivillige som tydelig ikke har så mye erfaring med barn eller klasseledelse og at ingen av de snakker språket (Xhosa) som det undervises på og som er barnas morsmål. Mrs. Mazibuko sier at hun alltid svarer på klagene med å forklare for lærerne om alt det positive Change gjør, og at de støtter skolen på så mange måter at de er nødt for å ta imot de frivillige selv om det ikke alltid er lett. Hun får altså litt klager fra lærerne, men mener selv at de frivillige og Change bidrar så mye at det er verdt det. Mrs. Mazibuko sier at å miste de frivillige ville gått hardt utover hverdagen til både henne, lærerne og barna. Hun er veldig glad for at de har fysisk aktivitet på skolen hver dag, dette ville ikke kunnet gjennomføres uten frivillige. Likevel er det er den økonomiske støtten som ville gått hardest utover skolen da de ikke er en offentlig skole eller har noen annen måte de får penger eller utstyr på.

6.4.6 Ms. Lisakanya

Ms. Lisakanya forteller at hun i starten var veldig skeptisk til at det var så mange 'fremmede' som jobbet så tett på barnet hennes. Datteren fortalte mye om de frivillige, men hun skjønnte ikke helt hvorfor datteren skulle være så mye sammen med dem. Hun

var bekymret for mange ting, spesielt fordi de var fra Europa. Men etterhvert som datteren alltid fortalte så mye positivt, og at moren hennes mente at hvite europeere aldri ville skadet barn, ble hun overbevist om at datteren var i gode hender. Hun sier datteren har lært mye av de frivillige og at det er noe av det som gjorde at hun endret mening.

6.4.7 Vanessa

Vanessa håper hun har bidratt til økt interesse for idrett og at barna kanskje har lært noen nye leker og øvelser av henne. Hun sier også at hun har gitt barna kjærlighet og kanskje inspirert de til å ønske å komme seg ut av townshopen.

Jeg bare elsker å se hvor glade de blir når de endelig klarer å stå på surfebrettet eller klarer å svømme for første gang. Det er en fantastisk følelse å vite at du har vært en del av det barnets utvikling. (26)

Vanessa har drevet med boksing hjemme i Belgia og i løpet av de tre ukene hun har vært frivillig har hun hatt egne boksetreninger med noen av barna. Hun samlet inn penger til å kjøpe bokseutstyr og har brukt mye tid på å lage et opplegg. Jeg spør om hun tror at boksetreningene kommer til å fortsette etter at hun har reist:

Jeg håper det vil fortsette å vare selv om jeg drar. Jeg har skrevet ned alt og gitt de [Change] opplegget ... Jeg har også brukt mye penger på utstyr, så det ville vært synd dersom det ikke kommer til å bli brukt. (27)

Hun håper at enda flere jenter har blitt involvert i idrettsprosjektet siden hun brukte mye tid på å få med seg jentene på 5.-7. trinn på boksingen. Hun tror også at hennes engasjement og positive innstilling har vist jentene at man kan få til det man vil. På spørsmål om hun opplever at de andre frivillige har den samme motivasjonen som henne, svarer hun tydelig nei. Hun forklarer at det er veldig mange som ikke kan ha tenkt seg så nøye om før de valgte å reise som frivillige:

Jeg mener, hvorfor er de her i det hele tatt? De har ingen motivasjon og de har meldt seg på frivillighetsarbeid, så jeg bare tenker... Unnskyld meg, men

hvorfor har de meldt seg på hvis de ikke har noen motivasjon eller har lyst til å hjelpe til? (28)

6.4.8 Hannah

Hannah forteller at hun samlet inn og donerte penger direkte til skolen etter at hun kom. Hun har også kjøpt inn utstyr som fargeblyanter og papir. “Jeg mener, alt du gjør her er til så stor hjelp for dem fordi standarden her er ingenting. Så uansett hva du kan bidra med, er det masse for dem” (29). Hun sier at hun har lært barna om respekt, hun har lært de alfabetet og hun har kjøpt tannbørster til dem. Hun legger til at man ikke trenger å donere utstyr eller penger til skolen for å gjøre en forskjell, men at det viktigste er å gi barna kjærlighet:

Noen ganger plukker du bare opp et barn og, du vet, gir de kjærlighet ... Det er så enkelt å roe ned barna, du kan bare føle at det de mangler er kjærlighet. ... Jeg mener at bare å være der er en gave for dem. (30)

Hannah forteller, som Vanessa, at det er frustrerende at det er så mange frivillige som ikke er motiverte for å gjøre en innsats.

... Noen bare kombinerer det sånn at de kan gjøre frivillighetsarbeid fordi det høres kult ut, men de er egentlig her for å drikke og ha det gøy, og ikke for å ta vare på barna. Det er stor forskjell på motiverte og ikke motiverte frivillige. De [umotiverte frivillige] gjør ikke så mye på skolen ... De venter på at lærerne skal ta kontakt med dem og de går mest sannsynlig ikke til barna for å gi dem den kjærligheten de [barna] faktisk søker etter. De motiverte frivillige er mye mer aktiv og involvert i arbeidet og de bryr seg ikke om de må være på skolen en halvtime lenger enn planlagt eller om de må bruke kvelden på å planlegge noe til dagen etter. ... Jeg kan bli ganske irritert når jeg er med disse frivillige fordi du føler at du gjør en så stor innsats og de bryr seg ikke. (31)

6.4.9 Egne observasjoner

Mine observasjoner tilsier også at det er veldig ulik motivasjon blant de frivillige som påvirker hvilken innsats de legger i arbeidet sitt og møtet med lærerne og barna.

Følgende utdrag er fra mine feltnotater 3. oktober 2018:

Mens vi sitter på bussen som kjører de frivillige ut til townshipen om morgenen, er det veldig ulikt hvor klare de er for en ny dag. Tre frivillige har tatt med seg noen barnebøker, fargeblyanter og annet utstyr og det er tydelig at de har planlagt hva de skal gjøre i dag, kanskje i samarbeid med læreren på skolen. En av de har også med seg noen hoppetau hun har kjøpt inn til fysisk aktivitet med barna. De øvrige 9-10 frivillige i bussen halvsover, jeg vet at mange av de var ute og festet til ganske sent kvelden før. Det er også noen tomme seter i bussen fordi tre frivillige har fått fri resten av uken til å dra på safari. I går var det to som dro for å hoppe i fallskjerm istedenfor å dra inn til skolen. Det er høy musikk i bussen, to frivillige som sitter foran har koblet telefonen sin på høyttaleren og spiller vestlig popmusikk. Når vi svinger inn i townshipen er det flere som snur seg etter bussen som er fylt med hvite ungdommer og som spiller så høy musikk. De frivillige slippes av etterhvert som vi ankommer deres skole, og i det barna ser at de kommer roper de "Teacher!, Teacher!, Teacher!". Jeg blir med inn på en førskole og de frivillige setter seg på hver sin krakk i hjørnet av containeren som fungerer som klasserom. Etterhvert blir det hentet inn grøt som barna skal få til frokost og en av de tre frivillige spretter opp og spør læreren om hun kan hjelpe til å mate barna med grøten. En av de andre frivillige går rundt med telefonen sin og tar bilder av hun som mater barna (det er tydelig at de kjenner hverandre fra før). Hun som mater barna smiler til kameraet og prøver å få barna til å se i kameraet også. Etter å ha tatt et par bilder, bytter de slik at begge kan få bilder av at de mater barna. Den tredje frivillige sitter fortsatt innerst i containeren og halvsover mot veggen.

Når det gjelder idrettsprosjektet har jeg erfart og observert at antall barn som kan delta på idrettsprosjektene avhenger av antall frivillige. Dette er fordi det er kun et visst antall plasser i minibussene som frakter barn og frivillige til og fra prosjektene. Ganske ofte ba Change om at noen ekstra frivillige eller representanter fra reisebyråer skulle være med på treningene. Da er det noen barn som ikke får plass likevel og må vente til neste uke. I perioder med stor pågang av frivillige kan det være 8-9 frivillige og ca. 10 barn på trening.

6.4.10 utfordringer med at de frivillige er hvite og fra Vesten

Et viktig aspekt ved Sør-Afrika er landets historie med et apartheidregime som systematisk segregerte mennesker med ulik hudfarge. Jeg kom inn på temaet med flere av informantene mine, men det var kun Mr. Grey og Ms. Lisakanya som ønsket å gå i dybden på dette. For mange er det et vanskelig tema å snakke om og jeg vegret meg derfor litt for å spørre informantene om dette. I intervjuene med de lokale aktørene og lederen i Change så jeg litt an og stilte noen spørsmål rundt tema som gjorde det naturlig for informantene å gå inn på temaet selv hvis de ønsket. Når de ikke gjorde det, valgte jeg å la være å spørre mer om dette.

Mr. Grey tok selv initiativ til å snakke om temaet. Jeg spurte om han tror at de frivilliges hudfarge har betydning for møtet med townshipmiljøet, lærerne og barna. Han sier dette er et stort spørsmål med mye følelser som han ikke vil gå for dypt inn på, men at han likevel vil komme med noen tanker. Han forteller at med den bakgrunnen Sør-Afrika har, så er det uunngåelig at ikke de frivillige blir møtt med noen fordommer. Han sier at selv om sørafrikanere skiller mellom hvite sørafrikanere og andre hvite turister, så er det ingen tvil om at de frivilliges hudfarge representerer noe som er vanskelig for mange. Selv hadde Mr. Grey, som tilhører den fargede delen av befolkningen, ikke noe kontakt med en hvit sørafrikaner før han studerte på universitetet. Fortiden har skapt store skiller mellom de ulike etniske gruppene og Mr. Grey legger ikke skjul på at apartheids raseskille fortsatt er høyst aktuelt i dagens Sør-Afrika: "Røttene er for dype" (32). Han sier det hender at selv han, som ser på seg selv som liberal og en forkjemper for 'regnbuenasjonen', kan slenge stygge kommentarer om hvite og svarte når han er med 'sine'. Mr. Grey mener at sørafrikanere må bli mye flinkere til å omgås mennesker fra de andre gruppene, det er først da man kan knytte bånd på tvers av det som skiller dem. Dette skjer imidlertid ikke så ofte, så det at de frivillige er på skolen gjør at barna på skolen kan møte, og kanskje få et godt inntrykk av, hvite, selv om de ikke er sørafrikanere. Han påpeker likevel viktigheten av at de frivillige er bevisst på den rollen de har og hva deres hudfarge representerer:

De frivillige må gjøres bevisste på dette, de trenger å kjenne til situasjonen og hvordan folk ser på dem De burde samhandle mer med lærerne og bli kjent med de på et personlig plan med dette i tankene (33)

Han forklarer at mange av de andre lærerne på skolen generelt er skeptiske til de frivillige, og han tror det har med rasisme og sørafrikanske holdninger å gjøre:

Ok, så jeg kommer ikke til å forandre noens perspektiv, altså lærernes perspektiv på mennesker fra andre raser. Noen av de jeg har snakket med har sterke meninger, dette er mennesker som har blitt såret på et personlig plan. Det er forståelig, men vi må komme oss over det. Hvis ikke vil ikke dette landet komme noen vei. (34)

Han gjentar at dette er et vanskelig tema og at det ikke er noen enkel forklaring eller løsning på denne problemstillingen. Men han understreker at det er viktig å snakke om, og han mener at altfor få sørafrikanere er bevisst på at deres holdninger kommer fra apartheid-tiden.

Dette er viktig, men folk snakker ikke om det fordi det er bare sånn det er. Hvite mennesker som kommer for å lære oss noe, du vet, vi er vant til det. Vi ser ikke på det som et problem, og det er et stort problem. (35)

Mr. Grey stiller seg spørsmålet om hvite frivillige som kommer for å bidra i townshipen både kan være positivt og negativt for spenningen mellom de etniske gruppene i Sør-Afrika. Han forklarer at sørafrikanske barn ufrivillig 'sitter fast' i ettervirkningene av apartheid og at for å kunne få til store holdningsendringer i samfunnet, må en begynne med barna. Så det at de frivillige kommer til skolen er kanskje disse barnas eneste sjanse til å bli kjent med noen som ikke er fra sin egen rase og lokalmiljø. At det i tillegg er mennesker fra Europa som ikke har de samme holdningene som hvite sørafrikanere, gjør at de faktisk har lyst til å bli kjent med barna. Likevel hadde det vært enda bedre dersom det var hvite sørafrikanere som kom, for det er da det virkelig kan skje endringer. Han påpeker at han synes det er veldig trist når de andre lærerne ikke vil akseptere de frivillige. Lærerne skal være forbilder for barna, og når barna ser at lærerne og de frivillige ikke samarbeider, så vil de se og lære av det.

Ms. Lisakanya forteller, som Mr. Grey, at det er en forskjell på hvite sørafrikanere og hvite utlendinger: "Det er fortsatt store forskjeller mellom hvite og svarte i dette landet. De [hvite] gjør fortsatt livene våre veldig vanskelige og gjør ingenting for å hjelpe oss"

(36). I tillegg sier hun at det er et problem at folk fra lokalsamfunnet som får seg jobb og kommer seg ut av townshipen, ikke kommer tilbake for å bidra. Derfor vil aldri lokalsamfunnet klare å komme seg ut av sin situasjon uten hjelp utenfra. Ms. Lisakanya sier at folket i townshipen er veldig takknemlige for alle som vil hjelpe dem og hun ser ikke på det som et problem at det stort sett bare er hvite, gjerne utenlandske mennesker eller organisasjoner, som hjelper.

I intervjuene med de frivillige kom det frem at ingen av de hadde særlig kunnskap om Sør-Afrika før de reiste som frivillige. Vanessa hadde prøvd å lese seg litt opp på hva som var lurt å tenke på før man reiste til Sør-Afrika og hadde fått med seg at det er mye kriminalitet i landet. Hun forteller at hun hadde hørt om apartheid, men hun hadde ikke husket at det var i Sør-Afrika. Dette skjønnte hun da hun kom hit, og hun fortalte at hun hadde lyst til å besøke Robben Island⁷ før hun reiste fra Sør-Afrika. Ellers hadde hun få refleksjoner rundt dette. Hannah booket sitt opphold bare noen få uker før hun reiste, så hun hadde ikke rukket å gjøre så mye research før hun ankom landet. Hun tenkte også at hun ikke ville vite så mye om landet på forhånd slik at hun heller kunne oppleve det uten å ha gjort seg opp en mening på forhånd. På spørsmål om hun føler at hun har lært mer om landet, svarer hun at hun har lært masse, spesielt om hvordan folk lever i townshiper. Jeg spurte om hun kjente til townshipenes tilknytting til apartheid, men det hadde hun ikke hørt om. Hannah forteller at hun ikke fikk noen informasjon om landet (som kultur og historie) før hun dro eller som en del av opplæringen når hun ankom, verken fra Change eller reisebyrået. Det var stort sett bare praktisk informasjon om programmet og organisasjonen.

6.4.11 Utfordringer med de frivilliges korte opphold

Mye av kritikken rettet mot frivillighetsturismen er som nevnt knyttet til de frivilliges korte opphold, og dermed den store utskiftningen av hjelpearbeidere, selv om det er relativt lite forskning på de faktiske konsekvensene av dette. Jeg ønsket derfor å snakke med informantene om de ser på dette som en utfordring og hvilke konsekvenser de eventuelt opplever at dette har.

⁷ Tidligere fangeøy utenfor Cape Town. Fra 1961 satt spesielt apartheid-motstandere fengslet her. Nelson Mandela satt fanget på Robben Island fra 1964-1982. Fra 1996 har øya vært et museum. (F.eks. Kristiansen, 2012).

Ms. Colleen

Ms. Colleen nevner selv ingenting om de frivilliges korte opphold. Når jeg spør om det svarer hun kort at ja, optimalt skulle de ha vært her lengre, men at alt er bedre enn ingenting. Hun sier at hun heller vil fokusere på at de frivillige bidrar med arbeidskraft og ekspertise og at de i det hele tatt har kommet for å jobbe som frivillige. Hun er tydelig på at hun ikke ønsker å snakke mer om dette temaet.

Mr. Visser

Mr. Visser sier at den store utskiftningen blant de frivillige er en stor utfordring for samarbeidet og utarbeidelsen av et godt opplegg mellom skolen og Change. Med tanke på barna er han ikke så bekymret, han ser at det er et trist øyeblikk når en frivillig har sin siste dag, men barna vet at det er sånn det fungerer og at alle frivillige drar etter kort tid. Han mener det i hovedsak har konsekvenser for kvaliteten på hva de frivillige faktisk kan bidra med.

Mr. Grey

Mr. Grey sier at slik ordningen er nå fungerer det ikke særlig godt. Måten de frivillige kommer og går på, er veldig forstyrrende både for hans og barnas hverdag. Han forteller også at det er vondt å se hvordan barna knytter seg til frivillige som plutselig må dra og han påpeker at det er snakk om spesielt sårbare barn. Mr. Grey mener både Change og de frivillige bør ta dette på alvor ved at de sender frivillige som er der minst et år, kanskje to. Han mener også at de har et ansvar for å følge opp kontakten med barna etterpå. Han forklarer hvordan han selv bruker det første halve året med en ny klasse på å bli kjent med dem, og at det ikke gir mening at frivillige skal forvente å bidra til positive endringer etter kun noen få uker, når de ikke engang er utdannede eller kjenner barna eller kulturen fra før av:

Så, det som er, er at du er nødt for å bli kjent med barna, du må vite hva de tenker. Du må vite hvordan det spesifikke barnet tenker for å kunne hjelpe det barnet. Dette kan du ikke gjøre på en måned, du må bygge en relasjon til barnet over tid. Du er nødt for å bli kjent med personen før du begynner å undervise. Dette tar minst ett år. Dette er veldig viktig, at det er en personlig relasjon mellom barna og de frivillige. (37)

Mrs. Mazibuko

Mrs. Mazibuko sier at det er en stor utfordring for skolen og at det alltid er veldig trist når en frivillig skal dra. Hun og barna blir lei seg, og hun sier at det ikke er bra for barna at de knytter seg til mennesker som forsvinner uten å komme tilbake. Barna er såpass små at de ikke forstår hvorfor de plutselig en dag ikke møter opp. Hun gjentar at hun har bedt Change om å gi henne frivillige som kan være over lenger tid, fordi hun tror at det ville gjort samarbeidet mellom de frivillige og lærerne bedre, men at hun er takknemlig så lenge hun får noen frivillige i det hele tatt.

Vanessa

Vanessa har hørt at det har vært kritikk knyttet til de frivilliges korte opphold, og hun har tenkt litt på det mens hun selv har vært frivillig. Hun forstår at noen tenker at dette er uheldig. Selv føler hun på en sterk tilknytting til barna og hun gruer seg veldig til å reise fra dem. Spesielt sier hun at det er en kjip følelse at barna er så små at hun ikke kan forklare hvorfor hun plutselig blir borte. Hun tenker likevel at det viktigste er at hun var der, og kom med kjærlighet:

Jeg vet at lærerne sier at det er opprørende å se så mange frivillige komme og gå, men det er bare sånn det er Og det er vanskelig å ikke bli knyttet til barna, men jeg kan bare forestille meg hvordan det må være for dem... Men det kommer vel nye frivillige som kommer til å gjøre en god jobb. ... Jeg vet ikke helt hvordan dette påvirker barna. Jeg tenker at det viktigste er at de frivillige elsker disse barna og barna elsker å bli elsket. Så, jeg tenker at så lenge vi gir de kjærlighet, så... Hvordan kan det være feil? Hvordan kan det være negativt?
(38)

Hannah

Hannah sier at det skal bli veldig trist å reise fra barna etter å ha vært sammen med de i 12 uker:

Og, du vet, det er vanskelig fordi du tenker at disse barna har så mange tap i livene sine allerede og har det veldig vanskelig, og nå får de det enda vanskeligere fordi du ikke kommer til å være der. Det er så hjerteskjærende, men

du må bare se på den positive siden og tenke at jeg i det minste gjorde en forskjell mens jeg var der. (39)

Hun synes ikke organisasjonen burde tillate frivillige som kommer mindre enn 2 uker, men det er like mye for de frivilliges del. De vil ikke få noe ut av å være der i en så kort periode.

Egne observasjoner

De korte oppholdene har en negativ effekt på bærekraften hos Changes prosjekter. Selv om Changes ledelse er relativt fast, er det stor utskifting blant interns og de frivillige. Hannah forteller at hun har lært elevene alfabetet. Jeg var ikke tilstede når hun underviste alfabetet for barna, men jeg har observert mange frivillige som har vært svært stolte av å ha undervist barna i alfabetet, farger, tall e.l. Barna har imidlertid blitt undervist i alfabetet av mange frivillige før dem også, som også dro hjem med den samme stolte følelsen. Det er også en stor utfordring knyttet til å ivareta oppstartede prosjekter når den internen eller frivillige som startet det reiser fra Sør-Afrika. En ny intern eller frivillig har ikke nødvendigvis den samme kompetansen, eller interessen, som kreves for å videreføre prosjektet. Allerede uken etter at Vanessa hadde dratt, var det ingen som arrangerte boksetrening. Det er stor sannsynlighet for at utstyret blir liggende i en søppelsekk i garasjen Change oppbevarer utstyret sitt i. Kanskje blir det hentet frem neste gang en frivillig eller intern med bokseerfaring kommer, kanskje blir det aldri brukt igjen.

6.4.12 Oppsummering

Det er tydelig delte meninger om de frivillige. Mens Mrs. Mazibuko omtrent er utelukkende positiv, og mener at skolen er avhengig av at de frivillige er på skolen hver dag, har lærerne på barneskolen en annen holdning. Mr. Wagner legger ikke skjul på at han ikke liker å ha de frivillige der og han er skeptisk til de frivilliges intensjoner. Mr. Visser veksler i måten han omtaler de frivilliges bidrag på ved å først si at de er nyttige i undervisningen, og så si at samarbeidet ikke fungerer og at det egentlig bare er pengestøtten som har en betydning for skolen. Mr. Grey mener at det å ha frivillige på skolen har et potensial, men det fungerer ikke slik det er i dag. Han bruker mye mer energi på å 'underholde' de frivillige enn det de bidrar med. Han legger ikke skjul på at det at de frivillige er der over så kort tid, setter begrensninger for hva som faktisk kan

utrettes. Ms. Colleen sier at Change er avhengige av de frivillige og da er det bedre at de kommer i korte perioder og skiftes ut ofte enn at det ikke kommer noen. De frivillige sier at de begge selv har tenkt på om det egentlig er noe problem at frivillige kommer og går. Selv om de begge opplever at det skal bli trist å dra fra barna og at de kjenner på at de har skapt en tilknytning som rives opp når de drar, må det være bedre at de kom i det hele tatt. De mener begge at deres opphold har vært positivt for barna og skolene gjennom donering av utstyr og arrangering av idrettsaktiviteter, men først og fremst gjennom å gi barna kjærlighet. Mr. Grey kommer også med noen interessante tanker knyttet til Sør-Afrikas bevissthet rundt rase. Han sier at de frivillige er nødt for å kjenne til sørafrikansk historie og kultur for å kunne vite hva deres hudfarge representerer. Ms. Lisakanya forklarer hvordan det er forskjell på hvite sørafrikanere og utlendinger, og ser ikke på det som et problem at de frivillige er fra Europa eller andre vestlige land.

7. Oppsummering og diskusjon

I denne delen vil jeg oppsummere og diskutere resultatene jeg nå har presentert. Analysen fremhever flere fordeler og utfordringer de lokale aktørene opplever i møte med Change og de frivillige. Jeg vil først oppsummere disse punktene ved å samle informantenes synspunkter. Deretter vil jeg diskutere fordelene og utfordringene, og knytte funnene opp mot tidligere forskning og det teoretiske rammeverket for å belyse problemstillingen: *Hvordan opplever lokale aktører frivillighetsturisters bidrag til utvikling i sitt lokalsamfunn?* Hovedfunnene jeg vil diskutere er: forskjellene i de frivilliges og de lokales skildringer, hvordan Change kan sies å opprettholde diskursen om Afrikanisme, og hvordan Change spesielt, og frivillighetsturisme generelt, kan ta større hensyn til de lokales behov og ønsker.

7.1 Fordeler

Det er flere positive effekter ved Changes og de frivilliges bidrag som lokale aktører trekker frem. De fordelene som pekte seg ut omhandler de frivilliges rolle på førskolen, økonomisk støtte, idrettsaktivitetene på ettermiddagene og kulturutveksling.

7.1.1 De frivilliges rolle på førskolen

Mrs. Mazibuko virker svært positiv til å ha frivillige på skolen sin. Hun forteller at det største bidraget handler om å ha 'ekstra øyne' i klasserommene samt fysisk aktivitet med barna hver dag. Hun sier at noen av lærerne på skolen klager over samarbeidet med de frivillige, men Mrs. Mazibuko mener det er fordi de ikke forstår ringvirkningene av arbeidet Change gjør. Hun opplever altså at utfordringene lærerne påpeker ikke er store nok til å veie opp for den positive effekten samarbeidet med Change og de frivillige har.

7.1.2 Økonomisk støtte

Det kommer tydelig frem fra samtlige lærere at det først og fremst er den økonomiske støtten skolene er avhengige av, og som gjør at de kan sette i gang positive tiltak for skolen, barna og lokalmiljøet for øvrig. Selv om Mr. Visser mottar en god del klager på de frivillige fra lærerne, er han tydelig på at den økonomiske støtten de får fra Change veier tyngre. Mrs. Mazibuko ønsker ikke å bli registrert som en offentlig skole og motta statsstøtte. Det vil si at skolen kommer til å være helt avhengig av økonomiske midler enten fra Change eller andre. Selv om hun sier at de frivillige har bidratt til en positiv

endring i townshipen, legger hun likevel hovedvekt på prosjekter som ikke er påvirket av de frivilliges tilstedeværelse, men finansiert av Change (grønnsakhage, kvinnegrupper, skolebygg og utstyr og lignende). Barneskolelærerne mener først og fremst at det er den økonomiske støtten, og ikke de frivilliges arbeid, som er av betydning for skolen. Den økonomiske støtten ville derimot ikke vært der uten de frivillige, og det er lærerne klar over.

7.1.3 Idrettsaktiviteter på ettermiddagen: Mindre lediggang

I samtalene og intervjuene om townshipen fremstilles lediggang som en av de største utfordringene i lokalsamfunnet. Det er her rekrutteringen til gjengmiljøene, kriminalitet og rus får gjennomslag. Mr. Grey beskriver townshipens gjengledere som svært skadelige forbilder for barna, men at det dessverre er få alternativer. Både Mr. Grey og Mr. Visser forteller at de er veldig positive til at Change tar med seg barna fra skolen på idrettsaktiviteter på ettermiddagene. Ms. Lisakanya forteller at hun er glad for at datteren og vennene hennes kan være med på idrettsaktiviteter på ettermiddagene da hun føler datteren er tryggere der enn i townshipen. Ms. Colleen forklarer at hovedformålet med idrettsprosjektet er nettopp å gi barna mer innhold i fritiden. På dette punktet virker det dermed som at både lokalsamfunnet og Change har en felles forståelse av lediggang som en stor utfordring i lokalsamfunnet, og de lokale aktørene er dermed positive til Change sine tiltak for å løse dette problemet.

7.1.4 Kulturutveksling

Mr. Grey sier at selv om de frivilliges hudfarge og bakgrunn ikke er uproblematisk, kan det være positivt at barna omgås hvite mennesker da det er få andre arenaer hvor dette er naturlig. Dersom dette møtet gir barna positive erfaringer med “whites”, kan dette være med på å bryte barrierer på tvers av hudfarge på. Ms. Lisakanya sier at selv om hun først var skeptisk til at datteren hennes skulle omgås fremmede europeere, så handlet det først og fremst om at de var fremmede. Når det gjelder hudfarge mener hun at svarte sørafrikanere skiller mellom hvite sørafrikanere og hvite europeere, og at hun ikke har noen vanskelige følelser overfor europeere. Hun mener at lokalsamfunnet trenger at noen tar tak for å bedre situasjonen, og når ikke sørafrikanere gjør det, så er det bare fint at europeere stiller opp. Mrs. Mazibuko på sin side, er veldig positiv til at mennesker reiser og opplever andre kulturer enn sin egen. Hun forteller at det ikke er så vanlig at sørafrikanere har mulighet, eller interesse, til å reise rundt i verden. Derfor

mener hun at det er flott at europeere kan komme til Sør-Afrika. Hun opplever at de frivillige har fått et nytt perspektiv på verden og andre kulturer etter oppholdet sitt, og håper at de reiser hjem “med et endret sinn”. Hun forteller at de frivillige ofte gråter når de reiser og at det betyr at de må ha opplevd en tilknytning til skolen og Sør-Afrika. Hun snakker imidlertid kun om forandringen som skjer hos de frivillige og nevner ikke hvordan kulturmøtet påvirker de lokale.

7.2 Utfordringer

De lokale aktørene forteller også om flere utfordringer knyttet til samarbeidet med Change og i møte med de frivillige. Etter analysen ser vi at utfordringene som peker seg ut er dårlig kommunikasjon, de frivilliges rolle på barneskolen, at de er fra Vesten, og de korte oppholdene.

7.2.1 Dårlig kommunikasjon

Verken Mr. Visser, Mr. Grey eller Mr. Wagner er spesielt fornøyde med samarbeidet med Change. Mr. Visser sier at han skulle ønske Change tok mer initiativ til å bli kjent med ham og skolen. Generelt opplever lærerne at de ikke kjenner organisasjonen så veldig godt. De sier at de får lite informasjon om hvem Change sender for å jobbe på skolen deres og hvilke aktiviteter barna er med på på ettermiddagene. Ms. Lisakanya forteller også at hun som mor aldri har blitt kontaktet av Change eller fått noen informasjon om hvem som er sammen med barnet hennes på ettermiddagene. Hun skulle gjerne vært mer involvert og har blant annet lyst til å få se datteren svømme. Generelt sitter lærerne med mange spørsmål, og mange av disse kom frem under intervjuene. Både Mr. Grey og Mr. Wagner forteller at det meste de vet om Change kommer fra at de selv har lest om organisasjonen på internett.

7.2.2 De frivilliges rolle på barneskolen

Lærerne på barneskolen er mer eller mindre enige om at det brukes mye unødvendig tid og ressurser på de frivillige. Dette er tid de skulle ha brukt på å undervise og være tilstede for elevene. Mr. Grey forteller at Change har lagt et press på skolen om at de frivillige må få ‘spennende’ oppgaver. Både Mr. Grey og Mr. Wagner sier at det hadde vært til større nytte dersom de frivillige kunne hjulpet til på andre områder enn i undervisningen, som å plukke søppel, hjelpe til på kjøkkenet eller male slitte klasserom.

Mr. Visser forteller imidlertid at skolen er nødt for å imøtekomme kravene til Change for å beholde samarbeidet og få økonomisk støtte. Samarbeidet gir også barna muligheten til å bli med på idrettsprosjektene, i tillegg til at skolen får et godt rykte gjennom å samarbeide med internasjonale aktører. Både Mr. Grey og Mr. Wagner er spesielt kritiske til at Change har lagt opp til at de frivillige skal ta elevene ut av klasserommene. Dette gjør at elevene mister verdifull undervisning og lærerne har ingen oversikt over hva barna lærer av de frivillige. Spesielt er de kritiske til at frivillige uten undervisningskompetanse eller godt nok språk skal undervise elevene deres.

7.2.3 Frivillige fra Vesten

Uten at Mr. Wagner sier direkte at han har et problem med de frivilliges hudfarge, virker han svært skeptisk til hvorfor de frivillige reiser til Sør-Afrika for å jobbe med barn. Han mistenker at de frivillige har kommet for å få en 'afrikansk opplevelse' selv om de sier at de er der for å hjelpe. Mr. Grey forklarer at hudfarge og 'hvit innblanding' er vanskelige temaer i Sør-Afrika. Selv om han i utgangspunktet mener at møtet mellom barna og de frivillige kan bidra til et positivt inntrykk av hverandre, kan det også føre med seg en god del utfordringer. Først og fremst synes han at de frivillige ikke kjenner godt nok til Sør-Afrika, noe han mener er veldig uheldig. Han forteller videre at flere av lærerne på skolen er skeptiske til de vestlige frivillige, og at han er bekymret for at deres holdninger kan smitte over på barna. Mr. Grey mener likevel at de frivillige også selv har et ansvar for å være bevisst på hva deres hudfarge representerer. Selv om han opplever at de frivillige ikke har de samme rasistiske holdningene som hvite sørafrikanere kan ha, er det problematisk når de frivillige ikke er bevisst på hvordan raseskillene i Sør-Afrika har vært og fremdeles er.

7.2.4 Korte opphold

Samtlige lærere sier at de frivilliges korte opphold er en stor utfordring. Både Mr. Visser og Mr. Grey sier at den store utskiftingen av frivillige gjør det vanskelig å utarbeide et godt opplegg som både de frivillige og skolen kan være fornøyd med. Det krever mye tid og ressurser av skolen å skulle gi opplæring til en ny gruppe frivillige nesten hver uke. De rekker heller ikke å bli særlig kjent med de frivillige, noe som er viktig for et godt samarbeid og for at de frivillige skal kunne få en relasjon til barna. Mrs. Mazibuko mener at de korte oppholdene først og fremst går utover barna fremfor at det påvirker samarbeidet mellom skolen og Change. I tillegg legger hun ikke skjul på

at det hadde vært lettere for henne og lærerne om det var mer kontinuitet blant de frivillige. Mr. Grey påpeker at de frivillige ikke kan forvente å kunne bidra til positive endringer for barna eller i lokalmiljøet når de kun er der noen få uker. Han mener at Change ikke kan vise til noen resultater fra arbeidet de gjør blant barna, og de korte oppholdene er en av grunnene til dette.

7.3 De frivillige om sitt bidrag

Mens Vanessa beskriver et veldig godt samarbeid med lærerne på sin skole, opplever Hannah et noe mer variert samarbeid. De er begge veldig positive til det arbeidet Change gjør på skolene og forteller at ved å være frivillige, kan de gi barna kjærlighet de ellers ikke får. Verken Vanessa eller Hannah virker bekymret for den hyppige utskiftningen av frivillige, men begge forteller at de har hørt om kritikk knyttet til temaet. Vanessa forteller også at lærerne på skolen har sagt at dette er en stor utfordring, men avfeier det med at “det er bare sånn det er ...”. Uansett mener hun at kjærligheten veier opp for de utfordringene det eventuelt måtte medføre. Det virker som Hannah opplever det som mer opprivende enn Vanessa å skulle reise. Hun påpeker at barna opplever store tap i livene sine, og hun synes det er hjerteskjærende at barna også skal oppleve å miste henne. Likevel mener også hun at hennes bidrag veier opp for de eventuelle negative konsekvensene og tenker at hun gjorde i hvert fall en forskjell for barna mens hun var der. Hannah sier at barna ikke hadde hatt det like bra uten Changes og de frivilliges tilstedeværelse. Vanessa mener blant annet at hun har bidratt til økt interesse for hennes idrett boksing, spesielt blant jentene. Hun forteller også at det er en fantastisk følelse å vite at hun har bidratt til personlig utvikling hos flere av barna. Hannah forteller at hun har donert en god del penger og utstyr som fargeblyanter og tannbørster i tillegg til å ha lært barna alfabetet.

7.4 Diskusjon

7.4.1 På lokalsamfunnets premisser?

Selv om lærerne sier at de ikke ønsker å miste de frivillige, virker det som at dette først og fremst er fordi det er synd at de ikke har fått til et bedre samarbeid. Barneskolelærerne opplever å bruke mye tid og ressurser på de frivillige, noe som går på bekostning av jobben deres og elevene sine. De forteller til og med at de opplever å måtte finne på ting de frivillige kan gjøre, og at det må være ‘spennende’ oppgaver for å

unngå klager fra Change. Det samme gjelder idrettsprosjektene hvor det ofte er så mange frivillige at det både går utover kvaliteten på treningene, men også utover antall barn som får være med. Dette understreker at de frivillige ikke bare er 'til overs' på barneskolen, men deres tilstedeværelse kan ha negative konsekvenser for lærernes og elevenes skolehverdag. Barneskolelærerne opplever i tillegg at de ikke blir lyttet til av Change. Mr. Wagner forteller at han har prøvd å forklare Change at det de frivillige gjør ikke er til noen nytte, men at "det ikke virket som de brydde seg". Den økonomiske støtten er likevel så viktig for skolen at de velger å imøtekomme Changes krav, selv om det går på bekostning av egne interesser. Wearing og Grabowski (2011b) sier at frivillighets-turisme kun kan ha en positiv effekt dersom prosjektene er utviklet på lokalsamfunnets egne premisser. Deres anbefalinger for et godt samarbeid mellom lokalsamfunnet og organisasjonen/de frivillige er at begge parter har et realistisk bilde av hva de kan forvente i møtet med hverandre. Dette kan igjen redusere fremmedgjøringen fordi aktørene har blitt kjent med hverandre. Lærerne på barneskolen og Mrs. Mazibuko har imidlertid svært ulike oppfatninger av de frivilliges bidrag på skolene. En av grunnene til dette kan være at de har et ulikt behov og får ulik støtte fra Change. Barneskolen får noe økonomisk støtte fra staten ved å være en offentlig skole, og alle lærerne har lærerutdanning. På førskolen til Mrs. Mazibuko er de helt avhengig av økonomisk støtte da de ikke er en offentlig skole. I tillegg har ikke lærerne utdanning eller nødvendigvis erfaring med undervisning. Barneskolen har dermed et bedre økonomisk og pedagogisk utgangspunkt enn førskolen. Det er naturlig å tenke at førskolen har en større interesse av å holde et godt samarbeid til Change. Mrs. Mazibukos holdninger, og svar i intervjuet, vil kunne ha vært påvirket av dette. Det er også en mulig faktor at en førskole først og fremst skal passe på barna, mens en barneskole har større fokus på faglig undervisning. Frivillige vil derfor ha ganske ulike roller på disse to skolene. Det kan være nyttig å ha noen ekstra voksne i et klasserom med fireåringer, mens de i større grad kan være 'i veien' dersom de ikke har undervisningskompetanse i et klasserom med elever fra 5.-7. trinn (som flere av barneskolelærerne sier at de er).

7.4.2 Lokalsamfunnet som en salgsvare

Wearing og Grabowski (2011b) presenterer frivillighetsturisme-organisasjonenes avhengighet av de frivilliges penger som et stort problem. Dette medfører at prosjektene utvikles etter hva de frivillige ønsker å betale for fremfor hva lokalsamfunnet trenger.

Det er frivillighetsturistene som styrer markedet og dette fører til et skjevt maktforhold mellom de frivillige, organisasjonene og de lokale aktørene. Det er også dette Wearing og Grabowski (2011b) mener med 'commodifying'; at stereotyper knyttet til lokalsamfunnet (eller Afrika i et større perspektiv) blir en salgsvare. Dette mener de er en konsekvens av at prosjektene først og fremst skal gi de frivillige en spennende opplevelse, ikke for å bidra til utvikling i lokalsamfunnet. Said (1978) argumenterer for at både Vesten og Orienten kan ha interesse av å opprettholde stereotypiene og diskursen knyttet til 'den andre'. Lærerne ønsker ikke at de frivillige skal slutte å komme på skolen grunnet betydningen av den økonomiske støtten, og de unngår derfor å korrigere bildet av seg og lokalsamfunnet. Dermed hindrer de ikke 'commodifying' av fattigdom, utvikling og townshipen som både Ingram (2011) og Wearing og Grabowski (2011b) mener at Change står i fare for å utnytte for å ivareta sine interesser.

Change sitter på pengene som lokalsamfunnet er avhengige av, og dermed sitter de på makt. Change styres igjen av de frivilliges interesser fordi det er de frivillige som til syvende og sist har pengene. Dermed blir dette en ond sirkel hvor Change tilpasser seg etter hva de frivillige ønsker å gjøre, og lokalsamfunnet ender opp med å måtte imøtekomme disse kravene. Change er altså avhengig av at de frivillige føler seg nyttige og strekker seg langt (av og til slik at det går utover prosjektene og lokalsamfunnet) for å ivareta de frivilliges interesser og dermed ivareta sin inntektskilde. Både Simpson (2004) og Ingram (2011) mener at organisasjonene står i fare for å love de frivillige at de 'skal gjøre en forskjell' og ikke korrigerer de frivilliges bilde av lokalsamfunnet for at de frivillige skal oppleve at deres bidrag er nyttig. Barneskolelærerne sier at de heller ville brukt de frivillige til å plukke søppel og hjelpe til på kjøkkenet, men Change har bestemt at de skal undervise i klasserom fordi det er det de frivillige ønsker å gjøre. Det kan tenkes at de frivillige betaler for å *føle* at de gjør en forskjell uten å egentlig gjøre det. Denne *følelsen* av å ha gjort noe positivt for lokalsamfunnet vil være et bidrag til diskursen om at utvikling er noe som 'enkelt' kan 'gjøres' av noen som ikke kjenner de lokale forholdene.

7.4.3 Kulturutveksling

Frivillighetsturismen trekker selv frem kulturutvekslingen som en av sine største styrker. Wearing og Grabowski (2011b) sier at frivillighetsturisme *kan* være en arena for god kulturutveksling, men det krever at det er lokalsamfunnenes verdier og

interesser som er fokuset i utarbeidelsen og gjennomføringen av prosjektene. At barna og de frivillige får et positivt møte med hverandre, kan dette bidra til færre stereotyper og en personlig utvikling både hos de lokale og de frivillige (Wearing, 2001; Wearing & Grabowski, 2011b). Ms. Lisakanya har opplevd å få et endret syn på vestlige unge etter at datteren har fått tett kontakt med dem. Dette viser at møtet mellom de frivillige og de lokale kan gi et positivt utfall i form av mindre fremmedgjørelse. Det bør imidlertid nevnes at Ms. Lisakanya aldri har møtt de frivillige eller noen fra Change, men at det er datterens møte med dem som har påvirket hennes opplevelse. Mr. Visser sier at det er svært begrenset hvor godt en frivillig og en lærer blir kjent med hverandre, og ser dermed ikke hvilken hensikt møtet med de lokale kan ha. Det barneskolelærerne beskriver indikerer altså at de ikke opplever at Changes arbeid tar hensyn til deres ønsker og dermed er det begrenset hvor likeverdig kulturmøtet mellom de frivillige og lærerne (og barna) er. Change står dermed i fare for at prosjektene kun oppleves som positivt for frivillighetsturistene fordi det er basert på deres premisser.

7.4.4 Changes og de frivilliges opplevelse av eget bidrag

Ms. Colleens påstand om at det er de frivilliges ekspertise som er det viktigste bidraget til utvikling i townshopen, stemmer ikke overens med det barneskolelærerne forteller om mangel på undervisningskompetanse, språkkunnskaper og pedagogisk erfaring. Mine observasjoner og intervjuer tilsier også at det er få frivillige som har erfaring innen undervisning eller idrettsledelse. Likevel opplever Hannah og Vanessa at de har gjort en forskjell ved å gi barna kjærlighet, lære de alfabetet og arrangere boksetreninger. De har også blitt fortalt av Change, i tråd med diskursen om Afrika og utvikling, at de har gjort en uvurderlig jobb for 'de som trenger det'. Det er dette Simpson (2004) argumenterer for når hun sier at frivillighetsturismen bidrar til en diskurs rundt utvikling hvor å være vestlig er nok for å kunne gi mennesker du ikke kjenner, i et land du aldri har vært i, et bedre liv. Når frivillige på barneskolen reiser hjem og tror at de har bidratt til å forbedre sørafrikanske elevers engelskkunnskaper, og de lokale lærerne åpenbart ikke er enige, er dette et problem. Da opprettholdes nettopp denne diskursen om at vestlige frivillige besitter den kunnskapen som trengs kun ved å være seg selv. Afrikanismen kommer tydelig frem når frivillighetsturismen påstår å utvikle lokalsamfunn ved hjelp av uerfarne, vestlige unge. Afrikanismen kommer også til uttrykk i måten Hannah og Vanessa omtaler townshopen og barna på. Begge har ganske et relativt unyansert bilde av townshipmiljøet og beskriver det som trist og fattig med søppel og gatehunder

overalt. Vanessa og Hannahs beskrivelse av townshopen og sitt eget bidrag er selvsagt hentet fra deres forforståelse og perspektiv, og kan knyttes til en utbredt diskurs. Å si at disse barna har mange tap i livene sine og at de mangler kjærlighet er påstander Hannah har svært lite grunnlag for å kunne si. Selv om lokalmiljøet står overfor flere utfordringer, betyr det ikke at menneskene som bor der ikke får kjærlighet fra familien sin. Når Hannah og Vanessa sier at de ser utfordringer ved frivillighetsturisme, men at kjærligheten til barna (som de kun har kjent i noen uker) veier opp for dette, virker det som om de opplever at de vet hva som er godt og viktig for barna, og lokalbefolkningen forøvrig, uten å egentlig ha noe grunnlag for å vite dette.

Både Vanessa og Hannah opplever at de har bidratt til utvikling i townshopen, uten å ha noen forhåndskunnskaper om Sør-Afrika, townshipkultur, uten å snakke så godt engelsk eller ha erfaring fra å jobbe med barn eller undervisning. De har opplevd det som Ingram (2011), Simpson (2004) og Butcher og Smith (2010) ser på som problematisk; at 'gode intensjoner' er nok til å 'gjøre en forskjell'. Her kan det tenkes at diskursen om at Afrika har noe å lære av Vesten, fordi Vesten er 'mer utviklet', ligger til grunn. Dette kan også sies å *umyndiggjøre* lærernes utdanning, kompetanse og kjennskap til lokalsamfunnet da de vestlige frivillige ikke trenger noe av dette for å 'gjøre en forskjell' for dem. Når Mr. Grey forteller at de er vant med 'hvite mennesker som skal hjelpe dem', er dette også et klart uttrykk for *Afrikanisme* og *Oksidentalisme*. Vestens syn på seg selv og sin posisjon har legitimert sin innblanding i Afrika (og andre deler av verden). Dette har også påvirket Afrikas syn på både seg selv og Vesten. At Mr. Grey sier at de ikke lenger ser på vestlig innblanding i deres samfunn som et problem, kan bety at denne diskursen er rotfestet.

Hvis de frivillige ikke får korrigert sitt stereotypiske bilde under sitt opphold, vil de kunne oppleve at forestillingen de hadde av lokalsamfunnet, og kanskje 'Afrika', stemmer. Ifølge Wearing & Grabowski (2011b) er det dette som bidrar til en økt 'othering' fordi det er de frivilliges behov for å oppleve 'den andre' som prioriteres. Vanessa sier at hun er heldig som får hjelpe barna ettersom de ikke har noen ting. Hannah forteller at hun kan *føle* at barna mangler kjærlighet i livene sine og at: "... bare å være der er en gave for dem". De frivillige opplever mest sannsynlig at dette stemmer. Det er dette Andreasson (2005) trekker fram som en 'nedsettende gjentakelse', når de frivilliges forestilling om Afrika ikke blir korrigert, og de tar med seg de samme, om

ikke forsterkede, stereotypiene med seg tilbake. Hannah har opplevd at å “plukke opp et barn og gi det kjærlighet” i noen uker har bidratt til en bedre hverdag for barna og et bedre lokalsamfunn. Dette står imidlertid i kontrast til det lærerne forteller om de frivilliges bidrag. Wearing & Grabowski (2011b) peker på viktigheten av at prosjektene foregår på lokalsamfunnets premisser for å unngå denne ‘otheringen’. For å ivareta Wearing og Grabowskis anbefalinger, kunne Change krevd grundigere opplæring om Sør-Afrika og township-kultur for de frivillige, involvere lærere og foreldre og gi de muligheten til å bestemme hvilken rolle de frivillige skulle hatt på sin skole og i lokalsamfunnet.

7.4.5 Idrettsprosjektet

Samtlige lærere er positive til de frivilliges bidrag i idrettsprosjektet. Det kan virke som om lærerne har færre krav til erfaring og kompetanse innen idrettsledelse for at idrettsprosjektet skal ha positiv effekt. Likevel, når de lokale aktørene omtaler idrettsprosjektet, er det *selve* prosjektet og aktivitetene de snakker om, ikke først og fremst de frivilliges bidrag. Lærerne kjenner imidlertid ikke veldig godt til selve gjennomføringen av aktivitetene. Det er forskjell på uorganisert lek og aktivitet, og et idrettsprosjekt med langsiktige mål og en plan for å gjennomføre dem. Change gir uttrykk for at de ønsker at idrettsprosjektet skal være et varig prosjekt og har til en viss grad langsiktige mål. Det er imidlertid vanskelig med en stor utskifting av frivillige og interns. Som Hartmann og Kwauk (2011) påpeker, krever planlegging og gjennomføring av et godt idrettsopplegg idrettspedagogisk kompetanse, dette kommer ikke av seg selv. Det er imidlertid få frivillige som har slik kompetanse eller erfaring. Change har en eller to ‘sports interns’ som (stort sett) har erfaring som idrettsleder(e). De har hovedansvaret for planleggingen og gjennomføringen av idrettsaktivitetene. De frivillige er ment å ha en rolle som støttespillere underveis i treningen, men som tidligere nevnt er det svært ulik motivasjon blant de frivillige. Noen er ivrige og delaktige i treningene, og spør hva de kan hjelpe til med. Noen bruker mest tid på å ta ‘selfies’ med barna. Når det ofte er like mange frivillige som barn, er det vanskelig å organisere en god trening hvor barna står i fokus. Det er også slik at det er et maks antall personer det er plass til på treningene, så jo flere frivillige som er med, jo færre barn er det plass til.

Idrettsaktivitet er et mye brukt verktøy i utviklingsarbeid og kan bidra til økt mestringsfølelse, bedre fysisk og psykisk helse og bygge broer mellom ulike samfunnsgrupper (Levermore & Beacom, 2009; Millington & Kidd, 2018; UN, 2003). Spesielt kan deltakelse i lek og fysisk aktivitet ha en positiv effekt på unge mennesker med begrensede muligheter for en stabil fremtid, gjennom å fremme barns prestasjon på skolen og være et alternativ til blant annet rus og kriminalitet (UN, 2003). I den grad dette fungerer, kan idrettsaktiviteter være et godt utgangspunkt for å gi barna gode opplevelser, lede de bort fra kriminalitet og rus, øke prestasjonen på skolen og skape gode kulturmøter mellom barna og de frivillige. Change har lagt opp til at barna fra townshipen får prøve seg på aktiviteter de ikke hadde hatt mulighet til ellers. Som nevnt er idrett i Sør-Afrika relativt rasedelt, og idretter som svømming og surfing krever ressurser mange svarte sørafrikanere ikke har. Ved at Change stiller med instruktører og utstyr, får barna prøve seg på disse idrettene som vanligvis er overrepresentert av hvite.

Det kan imidlertid påstås at mye av kritikken rettet mot idrettsutvikling treffer Changes idrettsprosjekter. Coakley (2011) påpeker at en ikke kan forvente at all idrettsdeltakelse automatisk vil føre til utvikling individuelt eller i samfunnet. Ms. Colleen presenterer idrettsprosjektet som en 'løsning' på townshipens utfordringer (som mye fritid og dårlig helse) uten å reflektere rundt at de frivillige ikke har idrettsbakgrunn eller om prosjektene er særlig bærekraftige. Hartmann og Kwauk (2011) mener at idrettsprosjekter må være utviklet på riktige premisser, ha gode ressurser og en bevisst struktur og målsetting for å kunne ha positiv effekt på utvikling av et lokalsamfunn. Change har verken tydelige målsettinger (utover å 'gjøre en forskjell') eller bærekraftige ressurser for å drive idrettsprosjektene sine. Det er også et gjentakende problem at prosjektene tar hensyn til de frivillige fremfor barna. Change kan derfor sies å ha denne naive holdningen til idrettsutvikling ved å ikke anerkjenne hva det faktisk krever å bruke idrett på en god måte i utviklingsarbeid. Hartmann og Kwauk (2011) sier at denne holdningen ikke bare vil gjøre idrettsprosjektene mindre effektive, men vil kunne stå i fare for å jobbe mot sin hensikt. Når et barn blir tatt ut av ukens trening fordi det er for mange frivillige, er dette en indikasjon på at de frivilliges behov blir satt foran de lokales behov. Det går også mot Changes hensikt med prosjektet når de selv legger vekt på viktigheten av å gi barna en trygg fritid.

7.4.6 Korte opphold

Flere av lærerne påpeker at de korte oppholdene setter store begrensninger for hvor godt kjent de frivillige kan bli med barna, lærerne og lokalsamfunnet, og dermed hvilken innflytelse de frivillige faktisk kan ha. Det gjør det også vanskelig å få til et bærekraftig og varig arbeid når det er så stor utskifting. Alt må forklares på nytt til nye frivillige, og et initiativ som noen frivillige setter i gang (som boksetreningene til Vanessa) forsvinner fort når den frivillige reiser og ingen har kunnskap eller interesse av å føre det videre. Som Simpson (2004) påpeker, vil frivillige som tror på denne naive fremstillingen av utvikling, være med på å opprettholde diskursen om at lokalsamfunnets utfordringer 'enkelt' kan løses på få uker av ungdom uten erfaring. Hannah og Vanessas tanker rundt de korte oppholdene dreier seg først og fremst om å ta farvel med barna. Ingen av dem reflekterer rundt om det kan ha noen negative konsekvenser for Changes prosjekter og langsiktige utviklingsmål. Begge er også klare på at det er bedre at de var der i en kort periode enn at de ikke hadde kommet i det hele tatt.

7.4.7 Oppsummerende diskusjon: Vestens 'rett' til å 'hjelpe'?

Tidligere forskning påpeker at flere negative konsekvenser av frivillighetsturismen er knyttet til diskursen og holdninger om Vestens overlegenhet, og dermed 'rett' til å 'hjelpe', mennesker og lokalsamfunn i andre deler av verden. Når de frivillige har blitt fortalt at de er med på å 'gjøre en forskjell', vil dette prege hvordan de ser på sin rolle som frivillig. Palacios (2010) argumenterer for nettopp dette når han sier at frivillighetsturisme-organisasjonene bør slutte å knytte seg selv til bistands- og utviklingsarbeid. Han mener de heller må anerkjenne at de først og fremst tilbyr en reiseopplevelse hvor en i tillegg kan få et innblikk i et lokalsamfunn og bli kjent med mennesker fra en annen del av verden. På denne måten vil det i større grad være lokalsamfunnet som *inviterer* de frivillige til å se hvordan de har det, og ikke de frivillige som skal 'gjøre en forskjell' for dem. Palacios mener det er en forskjell på frivillighetsturister som ser på seg selv som turister fremfor bistandsarbeidere. Det vil være en forskjell om du opplever at du er i townshipen for å lære eller for å lære bort. Denne diskursendringen krever ikke at frivillighetsturist-organisasjonene, i dette tilfellet Change, må gjøre store endringer på prosjektene sine, men det krever en annen type markedsføring og informasjon ut til de frivillige. Et eksempel er hvor ofte Ms. Colleen brukte begrepet 'underutviklet' da hun snakket om townshipen og menneskene som bor

der. Dette kan påvirke de frivilliges møte med de lokale. Etter mange samtaler, observasjoner av og intervjuer med frivillige er min erfaring at de er relativt uvitende om at diskursen frivillighetsturismen bidrar til er et problem. De, som Hannah og Vanessa er eksempler på, opplever at de har bidratt til utvikling i townshipen og betydd en stor forskjell for barna, og det forteller de om når de kommer hjem. Det er det imidlertid lite grunnlag for å si da Change ikke har noen måte å måle dette på, men få frivillige som setter spørsmålsteget ved dette.

Forskere på feltet, som Palacios (2010), Ingram (2011) og Simpson (2004), mener at diskursen må endres for at lokalsamfunnene skal få eierskap til prosjektene og at frivillighetsturistene skal kunne møte lokale på en god og likeverdig måte. Samtidig vet organisasjonene og frivillighetsturisme-virksomheten, som Sin (2009) påpeker, at det 'eksotiske' selger og at de unge turistene ønsker seg en 'autentisk' opplevelse. Dermed kan det sies at frivillighetsturisme, med Change som eksempel, står i fare for å 'commodify' townshipen, menneskene som bor der og deres kultur. Ingram (2011) påpeker at frivillighetsturisme på sitt beste kan være til nytte for både lokalsamfunnet og den frivillige. Lokalsamfunnet kan få økonomisk bistand og hjelp til oppgaver de trenger (og som bestemmes av lokalsamfunnet selv). Når det er så mange unge mennesker som har tid, penger og et ønske om å 'gjøre en forskjell', er dette i utgangspunktet være en ressurs. Den frivillige får reise, oppleve noe nytt og får innblikk i en annen kultur, samtidig som en bidrar til å støtte lokalsamfunnet økonomisk. Utover dette vil det også kunne oppstå en kulturutveksling hvor begge parter sitter igjen med en positiv erfaring. Dette forutsetter at organisasjonene fokuserer på kulturmøtet fremfor at de frivillige utgjør 'en stor forskjell' for barna og lokalsamfunnet. Det krever også at de frivillige får en bredere bakgrunnskunnskap om utvikling og lokalsamfunnet de skal jobbe i. Ved å følge disse anbefalingene, vil Change i større grad kunne benytte seg av den rollen de har som bindeledd mellom vestlige ungdommer og sørafrikanske lærere, barn og foreldre.

8. Avsluttende kommentar

Jeg har i denne studien forsøkt å belyse oppgavens problemstilling: *Hvordan opplever lokale aktører frivillighetsturisters bidrag til utvikling i deres lokalsamfunn?* Hensikten med denne studien har vært å undersøke lokale aktørers opplevelse av frivillighetsturisme i deres lokalsamfunn. Ved bruk av teorier om menneskers samhandling og Orientalisme, Oksidentalisme og Afrikanisme, har jeg belyst temaer knyttet til frivillighetsturisme som en del av utviklingsarbeid, møtet mellom de lokale og de vestlige frivillige og diskursen rundt Vestens overlegenhet.

Studiens funn viser at de frivillige og Changes beskrivelser av lokalsamfunnet og arbeidet som gjøres er svært forskjellige fra de lokale aktørenes opplevelse. Dette gjelder blant annet beskrivelser av hva lokalsamfunnet 'trenger' og hvordan dette skal oppnås. Selv om de lokale aktørene trekker frem noen positive effekter av Changes og de frivilliges bidrag, opplever de i stor grad å ikke få være med å bestemme hva som skal gjøres på deres skole. Change (og kanskje frivillighetsturisme-organisasjoner generelt) har en tendens til å utvikle sine prosjekter på de frivilliges premisser fordi det er de frivillige som finansierer det. Dette gjør også at de står i fare for å opprettholde en afrikanistisk, og også oksidentalistisk, diskurs for å finansiere prosjekter som skal føre til utvikling i lokalsamfunnet. De lokale aktørene sier imidlertid at det er verdt å ha de frivillige på skolen og i lokalsamfunnet grunnet den økonomiske støtten de mottar, og at disse pengene kan bidra til en positiv utvikling i townshipsen.

8.1 Studiens begrensninger og forslag til videre forskning

Fordi denne studien baserer seg på kvalitative data fra én organisasjon, kan ikke studiens funn kan automatisk overføres. Resultatene kan imidlertid være av interesse for lignende tilfeller. Det kan først og fremst tenkes at resultatene til dels kan overføres til andre sørafrikanske NGOer som bruker frivillighetsturisme i arbeidet med utdanning og idrett i townshipområder. Resultatene kan også være interessante å bygge videre på for andre NGOer eller frivillighetsturisme-prosjekter i andre land.

I etterkant av feltarbeidet har jeg tenkt at jeg gjerne skulle ha snakket med frivillige fra barneskolen hvor de fleste av mine lokale informanter jobber. I tillegg skulle jeg gjerne intervjuet flere førskolelære. Det hadde også vært spennende å snakke med

barn/ungdom som er eller har vært deltakere på Changes prosjekter for å høre mer om deres opplevelse av møtet med vestlige frivillige. Det var imidlertid ikke like enkelt å rekruttere alle informantene og grunnet begrenset tid, valgte jeg å bruke de informantene som takket ja først. Jeg skulle også gjerne ha sett mer på effekten av idrettsprosjektet, men fordi dette arrangeres av Change uten å involvere de lokale aktørene (utenom barna), var det vanskelig å komme med noen klare funn utover det som ble sagt i intervjuene.

Frivillighetsturisme er et ungt fenomen og det er vanskelig å si noe om langtidsvirkningene av denne typen arbeid. Det hadde vært interessant med en større innsikt av effekten frivillighetsturisme-organisasjonene har på lokalsamfunnene over tid. Det er også lite forskning knyttet til utfordringen organisasjonene står overfor når det gjelder å opprettholde varige prosjekter med en såpass stor utskiftning av frivillige.

Referanser

- Alexander, Z. & Bakir, A. (2011). Understanding voluntourism: a Glaserian grounded theory study. I: A. M. Benson (Red.), *Volunteer Tourism: Theory Frameworks and Practical Applications* (s. 9-25). New York: Routledge.
- Andreasson, S. (2005). Orientalism and African development studies: the 'Reductive repetition' motif on theories of African underdevelopment. *Third World Quarterly*, 26(6), 971-986. doi: 10.1080/01436590500089307
- Bolsmann, C. & Burnett, C. (2015). Taking South African sport seriously. *South African Review of Sociology*. doi: 10.1080/2152858620151028710
- Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (red.) (2015). *Kvalitative metoder* (2. utg.). Oslo: Gyldendal.
- Burnett, C. (2019). South Africa: Trends and Scholarship. I: I. B. Houlihan & M. Green (Red.), *Routledge Handbook of Sport for Development and Peace*. (s. 509-519). New York: Routledge.
- Butcher, J., & Smith, P. (2010). 'Making a difference': Volunteer tourism and development. *Tourism Recreation Research*, 35(1), 27-36.
- Carrier, J. (1995). *Occidentalism: Images of the West*. Oxford: Clarendon Press.
- Chambers, R. (1997). *Whose Reality Counts? Putting the First Last*. London: Intermediate Technology Publications.
- City of Cape Town. (2011). *Recreation study, research report* (Rapport nr. 1). Cape Town: The sport, recreation and amenities department.

- Clark, N. L., Worger, W. H., Clark, N. L., & Worger, W. H. (2016). *South Africa: The rise and fall of apartheid*. Routledge: London.
- Coakley, J. (2011). Youth sports: What counts as “positive development?”. *Journal of sport and social issues*, 35(3), 306-324. doi: 10.1177/0193723511417311
- Coalter, F. (2010). The politics of sport-for-development: Limited focus programs and broad gauge problems? *International Review for the Sociology of Sport*, 45, 295-314.
- Coalter, F. (2013). *Sport for development: What game are we playing?* Routledge: London.
- Cooper, A. (2009). *"Let Us Eat Airtime": Youth Identity and 'xenophobic' violence in a low-income Neighbourhood in Cape Town*. Cape Town: Centre for Social Science Research.
- Daldeniz, B. & Hampton, M. P. (2011). VOLUNtourists versus volunTOURISTS: a True dichotomy or merely a differing perception? I: A. M. Benson, *European Association for Tourism and Leisure Education; Council for Australian University Tourism and Hospitality Education*. (s. 30-41). Singapore: Volunteering and tourism symposium: developing a research agenda – linking industry and academia.
- Dalen, M. (2013). *Intervju som forskningsmetode* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Den nasjonale forskningsetiske komite for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) (2016): *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, jus og teologi*. Hentet 8. februar 2019 fra <https://www.etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/b.-hensyn-til-personer-5---18/>.

- Eriksen, T. L. (2013). Hva er utviklingsstudier? I: T. L. Eriksen & K. B. Feldberg, *Utvikling: En innføring i utviklingsstudier*. (s. 11-33). Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Eriksen, T. L. (2016). *Sør-Afrikas historie: Førkoloniale samfunn, apartheid og frigjøring*. Kristiansand: Portal forlag.
- Fangen, K. (2010). *Deltagende observasjon* (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Goffman, E. (1992). *Vårt rollespill til daglig* (Oversatt av K. Risvik & K. Risvik). Oslo: Pax Forlag. Originalutgaven utgitt i 1959).
- Halvorsen, K. (2008). *Å forske på samfunnet* (5. utg.). Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Hartmann, D., & Kwauk, C. (2011). Sport and development: An overview, critique, and reconstruction. *Journal of sport and social issues*, 35(3), 284-305. Hentet 23. januar 2019 fra <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0193723511416986>
- Ingram, J. (2011). Volunteer tourism: how do we know it is “making a difference”? I: A. M. Benson (Red.), *Volunteer Tourism: Theory Frameworks and Practical Applications* (s. 211-220). New York: Routledge.
- Karlsson, A. (2016). *Sydafrikas historia*. Lund: Historiska Media.
- Kresse, K. (2005). ‘Reading Mudimbe’ – An introduction. *Journal of African Cultural Studies*, 17(1), 1-9. Hentet 3. desember 2018 fra <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/0090988052000344639>.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju* (2. utg.). Oslo: Gyldendal.

Levermore, R., & Beacom, A. (2009). *Sport and International Development*. Basingstoke [England]: Palgrave Macmillan. Hentet 28. januar 2019 fra <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=286057&site=ehost-live>.

Maktabi, R. (1994). Forord. I: Said, E. *Orientalismen* (Oversatt av R. Maktabi). Oslo: Cappelen. (Originalutgaven utgitt i 1978).

Millington, R., & Kidd, B. (2018). The history of SDP. I: B. Houlihan & M. Green (Red.), *Routledge Handbook of Sport for Development and Peace*. (s. 27-37). New York: Routledge.

Mostafanezhad, M (2014). *Volunteer tourism: Popular humanitarianism in neoliberal times*. Surrey: Ashgate Publishing.

Mudimbe, V. Y. (1988). *The invention of Africa: Gnosis, philosophy, and the order of knowledge*. Indiana University Press: Bloomington.

Nelson, E. D. (2010). *A community perspective on volunteer tourism and development in South Africa*. Masteroppgave ved Miami University, Oxford.

NESH (2016). For fullstendig kildehenvisning se: Den nasjonale forskningsetiske komite for samfunnsvitenskap og humaniora.

Nilssen, V (2012). *Analyse i kvalitative studier, den skrivende forskeren*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Ogude, J. (2012). Whose Africa? Whose Culture? Reflections on agency, Travelling theory and cultural studies in Africa. *Kunapipi*, 34(1), 3. Hentet 3. desember 2018 fra https://ro.uow.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://scholar.google.no/scholar?hl=en&as_sdt=0%2C5&q=james+ogude+2012&btnG=&httpsredir=1&article=1207&context=kunapipi.
- Olsson, H. & Sørensen, S. (2013). *Forskningsprosessen*. Oslo: Gyldendal.
- Palacios, C. M. (2010). Volunteer tourism, development and education in a postcolonial world: Conceiving global connections beyond aid. *Journal of sustainable tourism*. doi:10.1080/09669581003782739
- Postholm, M. B. (2010). *Kvalitativ metode, en innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasesstudier* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Said, E. (1978). *Orientalism*. New York: Pantheon.
- Said, E. (1994). *Orientalisme* (Oversatt av R. Maktabi). Oslo: Cappelen. (Originalutgaven utgitt i 1978).
- Schulenkorf, N., & Adair, D. (2014). Sport-for-Development: the emergence and growth of a new genre. In *Global Sport-for-Development* (s. 3-11). London: Palgrave Macmillan.
- Simpson, K. (2004). 'Doing development': The gap year, volunteer-tourists and a popular practice of development. *Journal of International Development: The Journal of the Development Studies Association*, 16(5), 681-692.
- Sin, H. L. (2009). Volunteer tourism — "Involve me and I will learn"? *Annals of tourism research*, 36(3), 480-501.

- Stortingsmelding nr. 35 (2003-3004). *Felles kamp mot fattigdom: En helhetlig utviklingspolitikk*. Oslo: Utenriksdepartementet. Hentet 28. april 2019 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-35-2003-2004-/id404767/>.
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse* (4. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Thorbjørnsrud, B. S. (2001). Innledende essay. I: Said, E. *Orientalismen* (Oversatt av B. S. Thorbjørnsrud). Oslo: De norske bokklubbene.
- Tiessen, R. (2012). Motivations for learn/volunteer abroad programs: Research with Canadian youth. *Journal of Global Citizenship & Equity Education*, 2(1).
- United Nations. (2003). *Sport for development and peace: Towards achieving the millennium development goals* (Rapport (United Nations Inter-Agency Task Force on Sport for Development and Peace: online utg.) 2003:1). Genève: United Nations Inter-Agency Task Force on Sport for Development and Peace. Hentet 2. Februar 2019 fra https://www.sportanddev.org/sites/default/files/downloads/16_sport_for_dev_towards_millennium_goals.pdf.
- van Luijk, N., Forde, S., & Yoon, L. (2019). SDP and volunteering. I: B. Houlihan & M. Green (Red.), *Routledge Handbook of Sport for Development and Peace*. (s. 299-309). New York: Routledge.
- Vodopivec, B., & Jaffe, R. (2011). Save the world in a week: Volunteer tourism, development and difference. *The European Journal of Development Research*, 23(1), 111-128.
- Wearing, S. (2001). *Volunteer Tourism: Experiences that make a difference*. Wallingford: CAB International.

Wearing, S. & Grabowski, S. (2011a). International volunteer tourism: One mechanism for development. *Migrações: Revista do Observatório da Imigração*, 9, 146-165.

Hentet 23. februar 2019 fra

https://www.researchgate.net/publication/282614539_International_volunteer_tourism_One_mechanism_for_development.

Wearing, S. & Grabowski, S. (2011b). Volunteer tourism and intercultural exchange:

Exploring the 'other' in the experience. I: A. M. Benson (Red.), *Volunteer Tourism: Theory Frameworks and Practical Applications* (s. 193-206). New York: Routledge.

Wearing, S. & McGehee, N. (2013). *International volunteer tourism: Integrating travellers and communities*. Wallingford: CAB International.

Ødegård, F. (2008). "*Second heaven*": *Forestillinger om Vesten hos unge talenter ved et fotballakademi i Ghana*. Masteroppgave ved Universitetet i Oslo.

Forkortelser

NESH	Den Nasjonale Forskningsetiske Komité for Samfunnsvitenskap og Humaniora
NGO	Non-Governmental Organization (ikke-statlig organisasjon)
NSD	Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste AS

Vedlegg

Vedlegg 1: Informasjonsskriv og samtykkeskjema

Are you interested in taking a part of my research project “Voluntourism in a South African township”?

This is a request for you to participate in a study where the aim is to understand more about the phenomenon “voluntourism” and how local actors experience this. This sheet will give you information about the aim of the project and what participating in this will affect you.

Aim

In this project I am looking into voluntourism as a phenomenon. I want to look at [Changes] projects in [township] and understand more about how this kind of work affects [township] as a local community and the people who live and/or work there. I am doing this research as a part of my master’s degree in Sports, culture and society at the Norwegian School of Sport Science. I am therefore interested in questions relating to this topic and want to use this project to talk to local actors with a relation to [Change] and/or [township].

Who is responsible for this research project?

The Norwegian School of Sport Science

Why am I asking you to participate?

I want to talk to people with a relation to [Change] and/or [Townshipen]. I am asking you because I know you through my work with [Change] and know that you are daily working with [Changes] volunteers. The different selections I am planning to interview is teachers and/or principals working at primary schools or educares connected to [Change], volunteers that are currently working for [Change], manager(s) of the organization and former participant(s) in [Changes] sports program.

What does your participation involve?

If you say yes to participate, I will want to do an interview with you. This would take approximately 1 (one) hour. The interview will contain questions regarding the project’s theme, and I will ask for your opinions, experiences and thoughts about your school’s cooperation with [Change]and about the volunteers that are sent to your school. There are no wrong answers, I am only interested in your view on this topic. Before the interview I would ask you if it is ok if I take a few notes and record the conversation. I do this so it is easier for me to remember what we talked about after the interview.

In addition to interviews I am also using the method *participatory observation* which means that I’m participating in everyday life at schools and will work close with the volunteers while I am collecting data. My data will be the observations I do during my

participation and all those who are involved will be well informed about my role as a researcher.

All personal information and other information you give me will be anonymized and it will not be possible to know that the information comes from you. All collected data will be stored electronically and password protected, without name, age, or other personal information.

Participation is optional

Participating in this project is optional and you can withdraw your consent at any time without having to give an explanation. All information from you will then be deleted. It will not have any negative consequences for you if you choose not to participate or withdraw during the process.

Your privacy – How we store and use your information

Your information will only be used in the purpose of the project described in this sheet. Your information will be treated confidentially and in accordance with the Privacy Policy.

Me, together with my supervisor, will be in charge of storing the information. Your personal information will not be stored together with the answers you give during the interview and it will not be possible to track the answers back to you after publication.

What will happen with your information when the project is over?

The project is scheduled to finish 30th of May 2019. In case of delays during the process I will, if needed, keep the data stored safely for another year, until 30th of May 2020. After this date all personal information will be deleted.

Your rights

As long as you can be identified through the data material, you have the right to:

- Access what personal information is stored
- Correct personal information about yourself.
- Delete personal information about yourself.
- Get a copy of your personal information.
- Complain to the Privacy Policy about how I treat your personal information.

What gives me the right to keep your personal information?

If you say yes to participate in this project you give me your consent to keep your personal information.

The Norwegian School of Sport Science has, together with the Norwegian Centre for Research Data, has considered this project to treat personal information in accordance to their privacy policy.

Where can I ask questions?

If you have any questions regarding this research project, or want to make use of your rights, please contact:

- Me, Miriam Bandlien: Whatsapp +47 92048455 or e-mail miriambandlien@hotmail.com
- My supervisor from The Norwegian School of Sport Science, Åse Strandbu on e-mail: ase.strandbu@nih.no
- NSD – Norwegian centre for research data: e-mail: personvernombudet@nsd.no or phone: + 47 55 58 21 17.

Best regards,

Miriam Bandlien
(Student)

Åse Strandbu
(Supervisor)

Declaration of consent

I have received and understood information about the project *Voluntourism in a South African township* and have been given the opportunity to ask questions. I give consent to participate in a recorded interview regarding this topic.

I give consent for my personal data to be processed until the end date of the project, approx. 30th of May 2020.

(Signed by participant, date)

Vedlegg 2: Godkjenning fra NSD

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Voluntourism: Europeiske 19-åringer som skal redde verden

Referansenummer

246358

Registrert

17.08.2018 av Miriam Marie Bjørnsdatter Bandlien - mmbandlien@student.nih.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Norges idrettshøgskole / Seksjon for kultur og samfunn

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Åse Strandbu, ase.strandbu@nih.no, tlf: 23262327

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Miriam Marie Bandlien, miriambandlien@hotmail.com, tlf: 92048455

Prosjektperiode

24.08.2018 - 30.05.2020

Status

05.10.2018 - Vurdert

Vurdering (1)

05.10.2018 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen vil være i samsvar med personvernlovgivningen, så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 05.10.2018 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD ENDRINGER

Dersom behandlingen av personopplysninger endrer seg, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. På våre nettsider informerer vi om hvilke endringer som må meldes. Vent på svar før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle særlige kategorier av personopplysninger frem til 30.05.2020.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og art. 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a), jf. art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD finner at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen:

- om lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

De registrerte vil ha følgende rettigheter i prosjektet (velg det som passer): åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20). Rettighetene etter art. 15-20 gjelder så lenge den registrerte er mulig å identifisere i datamaterialet.

NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1 f) og sikkerhet (art. 32)

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må prosjektansvarlig følge interne retningslinjer/rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Kaja Amundsen
Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

Vedlegg 3: Intervjuguide, lokale aktører

- 1. Kan du fortelle litt om townshipen?**
 - Hva slags lokalsamfunn er det?
 - Hvordan er det for barna å vokse opp her?
 - Hvilken relasjon har du selv til townshipen?
 - Har du noen historier/eksempler?
- 2. Kan du fortelle litt om hva du vet om organisasjonen?**
 - Hva slags arbeid driver de med?
 - Har de bidratt til virksomheten av skolen? På hvilken måte?
 - Har du noen historier/eksempler?
- 3. Kan du fortelle om skolen din? (Lærere)**
 - Når kom organisasjonen inn i bildet?
 - Hvilke drømmer/planer har du for skolen?
- 4. Kan du fortelle om barnet/barna dine? (Foreldre)**
 - Hvor lenge har de deltatt på organisasjonens aktiviteter?
 - Forteller de om hva de gjør på aktivitetene hjemme?
- 5. Hvorfor tror du unge mennesker kommer hit for å jobbe som frivillige?**
 - Hvilken intensjon har de?
 - Hva slags inntrykk har du av de frivillige?
 - Har du noen generelle eksempler på hvorfor du har disse inntrykkene?
- 6. Opplever du at de frivillige bidrar med noe på skolen/i lokalsamfunnet?**
 - Har du eksempler?
- 7. Får du et personlig forhold til de frivillige?**
- 8. Hva hadde skjedd om organisasjonen sluttet å sende frivillige?**
 - Men fortsatt å støtte på andre måter
- 9. Hva hadde skjedd om organisasjonen sluttet arbeidet sitt helt?**
- 10. Opplever du de frivillige som gode forbilder for barna?**
 - Hvorfor/hvorfor ikke?
- 11. Tenker du at ditt lokalsamfunn ‘trenger hjelp’?**
 - Hvorfor/hvorfor ikke?
 - Hva ville gjort townshipen til et ‘bedre’ lokalsamfunn?
- 12. Er det noe du vil tilføye?**
- 13. Har du noen spørsmål til meg?**

Vedlegg 4: Intervjuguide, frivillige

- 1. Kan du fortelle om prosjektet du har meldt deg på?**
 - Hvor lenge skal du være frivillig?
 - Hvorfor valgte du akkurat dette prosjektet?
- 2. Hva fikk deg til å velge å reise som frivillighetsturist?**
 - Hvordan fikk du høre om akkurat dette prosjektet?
 - Hvilke tanker har du rundt å reise på denne måten fremfor andre alternativer?
- 3. Ser du på ditt opphold som først og fremst arbeid eller turisme?**
- 4. Hvor mye kunne du om Sør-Afrika før du reiste hit?**
- 5. Hva har du lært om Sør-Afrika etter at du kom?**
- 6. Hvordan vil du beskrive en typisk dag som frivillig i denne organisasjonen?**
- 7. Hva har vært dine mest positive erfaringer til nå? Har du noen negative erfaringer?**
 - Både i rollen som frivillig og i møte med Sør-Afrika generelt
- 8. Hva er spesielt bra med denne type reise? Hva er negativt?**
 - Noen tanker om hvordan det som eventuelt er negativt kan gjøres på en annen måte?
- 9. Vil du anbefale andre å reise på denne typen turer?**
 - Hvorfor/hvorfor ikke?
- 10. Hva har du bidratt med som er positivt for lokalsamfunnet og de som bor her?**
 - Hva tenker du hadde annerledes for lokalsamfunnet dersom Change/frivillige ikke var tilstede?
- 11. Er det noe du vil tilføye?**
- 12. Har du noen spørsmål til meg?**

Vedlegg 5: Intervjuguide, leder i Change

- 1. Kan du fortelle litt om organisasjonen?**
 - Hvorfor ble organisasjonen startet?
 - Hva er organisasjonens intensjon?
- 2. Kan du fortelle litt om townshipen?**
 - Hva slags lokalsamfunn er det?
 - Hvordan er det for barna å vokse opp her?
 - Hvordan forholder sørafrikanere seg til townshipene?
- 3. Hvordan kan organisasjonen bidra til å forbedre townshipen?**
 - Hvorfor brukes det frivillighetsturister til dette arbeidet?
 - Hvorfor unge europeere og ikke faglærte eller lokale sørafrikanere?
- 4. Hvordan opplever du samarbeidet med skolene?**
- 5. Hvilke planer/drømmer har organisasjonen for skolene sine?**
- 6. Hva er positivt med denne måten å drive arbeid på? Hva er negativt?**
 - Hvordan kan det som er negativt gjøres på en annen måte?
- 7. Hva ville organisasjonen vært uten de frivillige?**
 - Har dere noe alternativ til frivillighetsturister?
- 8. Hva ville skjedd hvis organisasjonen sluttet å sende frivillige til townshipen?**
- 9. Hva ville skjedd hvis organisasjonen sluttet arbeidet sitt helt?**
- 10. Hvor er organisasjonen om 10 år?**
 - Har dere fortsatt frivillige?
 - Er det et mål at det ikke skal være behov for organisasjonens arbeid?
- 11. Er det noe du vil tilføye?**
- 12. Har du noen spørsmål til meg?**

Vedlegg 6: Oversatte sitater

1. We have to teach our children how to respect others, work hard and fight for what's good and right.
2. The curriculum is only teaching the kids to calculate numbers and write texts. This is important, but who is going to teach them about the society and everything else they need to become educated youths? I can promise you that they don't learn this where they grow up.
3. People from that township are from a different planet, they are not like the people from richer areas. The poor people I know are different ... and these kids have another attitude. I use a stick in my classroom, I know you're not supposed to hit children, but it is just a small stick for scaring them. But you can tell that the children aren't scared, they will do whatever they want to either way.
4. You always hear about people being poor on the news and so on, but I didn't really understand what poverty was before I came here. These kids have nothing, and I feel very lucky to have had the opportunity to help them. Seeing how they live under these conditions... And yet they are always smiling and being happy I've learned so much from this experience and will definitely appreciate what I have in my life more after being here.
5. The first day at project was a big shock. I was not prepared for it to be so tough there. Most people live in shacks, there was litter everywhere and dogs and kids were running everywhere. A lot of people was also just sitting in the streets drinking and smoking. It was so sad to see. And also, they had these festival toilets that they had to share with lots of people, it was smelling so bad so that was disgusting. I was also nervous that it wasn't safe for me to be there, but after a while I kind of got used to how it was there. But I have to say, I am so glad I don't live there and can get out of there after being at the school.

6. I wish that [Change] would invite me after school hours so that I would get to know the volunteers and the organization better. Because I never had an invitation to the organization. Show us the places that you take the kids. I can't really explain to the parents what you are doing with the kids, because I never see it.
7. By participating in the sport projects the kids will have something else to do than just hanging around in the township. Sport activities can give them good experiences and maybe they will learn how to behave well. Also, being involved with international actors makes the schools reputation better.
8. If the volunteers don't have enough things to do, they will complain to [Change] and then [Change] will tell us to make sure that they [de frivillige] get to teach and do sports with the kids during the day. I don't think [Change] understands that this is a big problem.
9. I think the sport activities in the afternoon is a much better place for the volunteers to interact with the kids. When they do sports at school it is interrupting with the classes and the kids are missing important lessons. When they do sports in the afternoon it is just for fun, and I think the volunteers are better at the fun part than the teaching part.
10. Even if it's not working out very well, I know the worth, but if they stop sending them I would always regret not being able to take advantage of them. I had the opportunity, but never used them.
11. [Change] take people from the ground and build up something. They give our children a better future.
12. [The township] has truly experienced a change after [Change] started their work.
13. There is always a risk when you walk around here [i townshipen] so the more time she is spending somewhere else, the better.

14. To be honest, with the lack of cooperation with the teachers and the vols [volunteers] changing all the time... It's not a very good solution. But I wouldn't ask [Change] to take the vols away.
15. I don't want to lose them just because we're irritated about them coming to take the children out of class and disturbing our teaching.
16. I don't want to spoil this opportunity, but I also don't have the time to always find things for the volunteers to do.
17. I think they will see the good things then, but at the moment, some of the teachers are saying “can't they just stay there [i sitt hjemland]?”
18. There is no set result of what you guys do. ... They [Change] take the children to do after schooling, but there is nothing to show for. This program you have with Maths and English isn't really changing the kids or their attitudes The volunteers need to know that the teachers are leading the teaching and they are here to help us with what we need, and not complain if they don't get to help out with what they want. Me as a teacher knows what's best.
19. Taking these kids in the afternoon to do sports is much better. Then the kids can play in a safe place instead of getting into drugs and crime. So yes, the afternoon project is nice. But the volunteers are here for such a short time is affecting how much personal impact they have on the kids.
20. I think the volunteers seem to know very little about the country and the people before they come here. I think it would be better if they did. Sometimes I think the volunteers seem more interested in just playing with the kids and taking pictures instead of teaching them. Don't get me wrong, it is nice to play with kids, but why are they here? I don't understand why they would travel so far and pay all that money to hang around here and I don't know how much they are actually learning from this. There might be something I don't see here, but they don't seem to want to get to know the teachers here and the kids are just kids. So how will they make friends in South Africa?

21. If they really care about the township kids, why don't they just donate the money? Or is it only to see how the kids are and how they learn? I must say I don't like it...
22. I asked this one volunteer what they actually are doing here, and she said that they are coming from overseas to help us and the learners. But I think that these people come from overseas so we can give them an 'African experience'... I have to say; I am not really for it.
23. I mean, it is nice that they want to help the children, but... When I talked to the leader of the organization, I tried to say that they are not really helping, they don't know what these children need, but they didn't seem to care.
24. This system has potential, it could work, but as it is now... . The volunteers are only bothering us ... and I have to spend my time on pleasing the volunteers instead of teaching
25. Go back with a changed mind.
26. I just love seeing how happy they get when they're finally able to stand up on the surf board or manage to swim for the first time. It's an amazing feeling to know that you were a part of that child's development.
27. I hope it will continue to last when I leave. I write everything out to them [Change], I gave them the program, and the sports interns has seen me do this a million times now... Also, I spent lots of money on equipment so it would be a shame if it's not going to be used.
28. I mean, why are they even here? They have no motivation and they signed up to do this volunteer work, so I'm just thinking... I'm sorry, but why have you signed up for this if you have no motivation and will not help?

29. I mean, everything that you do here is just a big help for them because the standard here is nothing. So whatever you do is so much for them
30. ... Sometimes you would just go grab a baby and, ehm, you know, give them the love and... 'Cause they are so easy to calm down and you can just feel that what they are missing is love. ... I think, just being there is a gift for them.
31. Some of them just makes a combination so they can volunteer because it sounds cool, but they are probably more here for drinking and having fun than actually taking care of the kids. The difference is really big between motivated and not motivated volunteers. They [unmotivated volunteers] don't do much in the schools They are waiting for the teachers to contact them and they probably don't go to the kids to give them the love they are actually seeking for. The motivated volunteer is way more active and involved in the work and they don't mind if they are in the school half an hour longer than planned or if they have to do some evening work to prepare for the next day. ... I'm like "why are you even here" I can be kind of annoyed when I'm with these people because you really feel that you do so much and then they just don't care.
32. The roots are too deep.
33. The volunteers need to be made aware of this, they need to know the situation and how the people see them and take that information before they come to school. They should interact with the teachers at the schools, get to know them on a personal level with this in their minds.
34. Ok, so I am not going to change anyone's perspective, the teacher's perspective on people from other races. Some of them that I've talked to have strong opinions, this is people that have been hurt on a personal level. It is understandable, but we need to get over it. If not, this country will never go anywhere.
35. This is important, but people don't talk about it because this is just how it is. White people coming to teach us something, we are used to it, you know. We

don't notice it as a problem, and that is a big problem.

36. There is still a big difference between whites and blacks in this country. They still make our lives very difficult and do nothing to help us.
37. So, what happens is that you need to get to know the kids, you need to know how they think. You need to know how a specific child thinks to be able to help that child. This you can't do in a month, you need to build a relationship to them over a long time. You need to get to know the person and then you can start on teaching. This takes at least a year. This is very important, that there is a personal relation between the kids and the volunteers.
38. I know how the teachers say how it is upsetting seeing so many volunteers come and go, but that is the way it is And it's hard not to get attached to them as well, but I can just imagine how it must be for them... But I suppose there are other volunteers coming through and doing such a good job as well. ... I don't know how this affects the kids. I think the main thing is that these volunteers love these kids and they love the love. So, I think as long as we give them love, then that's... How can that be wrong? How can that be negative?
39. And, you know it's hard because you think that these kids has so many losses in their lives already and they are really having a hard time, and now they have a really hard time because I will not be there. That is so heartbreaking, but then you have to look at the positive side and think that at least I did a difference while I was there.